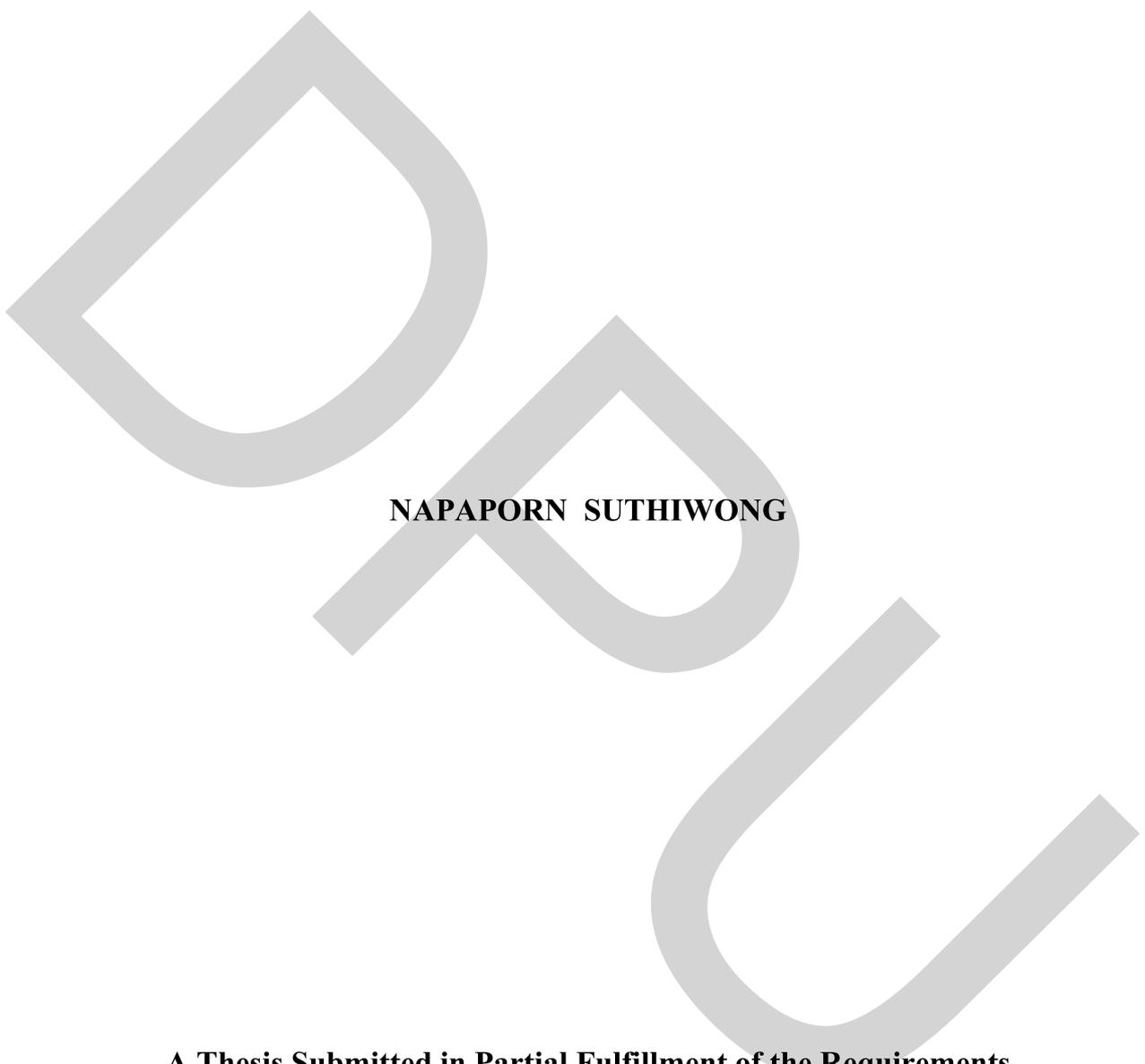

การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด
ทางอาญา: ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน

นภาพร สุทธิวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2556

**Compensation Payment for Injured Person who Injured for Committing
a Criminal Offense: Study on the Effect of Claim**

NAPAPORN SUTHIWONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจัดทำขึ้นโดยมุ่งหวังที่จะทำประโยชน์ให้แก่การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ไม่ให้ถูกระทบสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอย่างไรก็ดีความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำแนวความคิด ชี้แนะ ชักถาม และแสดงข้อคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งด้านตำรา แหล่งข้อมูล การศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิด และสนับสนุนเป็นอย่างดี ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล ที่ท่านได้ให้ความกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม ที่ท่านให้เกียรติและสละเวลาอันมีค่าของท่านในการร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำและแสดงข้อคิดเห็นต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาทุกท่าน รวมถึงเพื่อนสนิท พี่น้องเพื่อนๆ นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่เกี่ยวข้องทุกคน พี่น้องเพื่อนๆ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณครอบครัว บิดามารดา คุณป้า ที่อุปการะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งน้องสาว และคนพิเศษที่เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นภาพร สุทธิวงษ์

สารบัญ

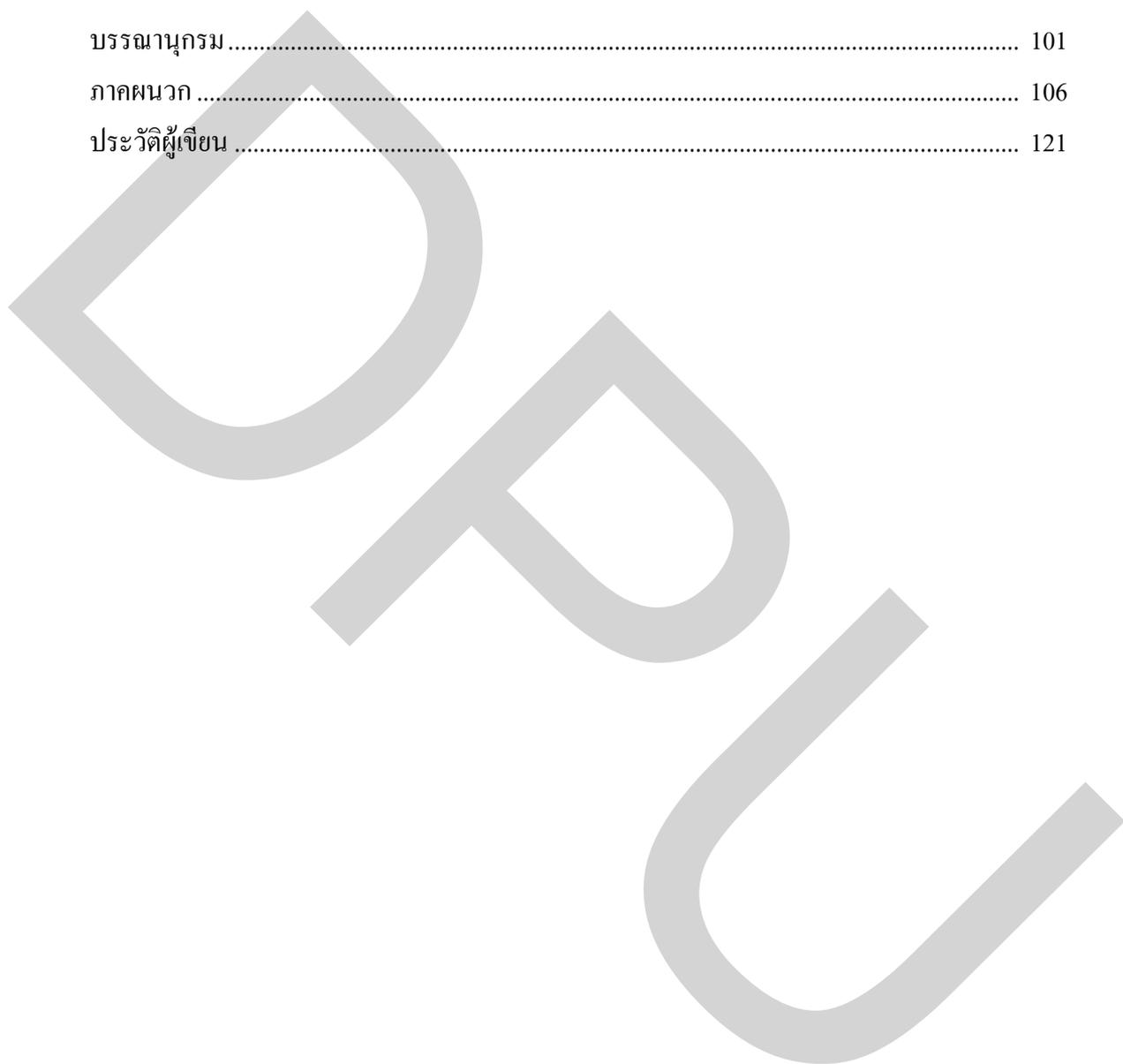
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. แนวคิดทฤษฎี ความรับผิดชอบทางละเมิด และแนวคิดทฤษฎี ความเป็นมาของ การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย	7
2.1 แนวคิดทฤษฎี ความรับผิดชอบทางละเมิด	7
2.1.1 วิวัฒนาการและสถานะทางกฎหมายของละเมิด.....	7
2.1.2 ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทนโดยทั่วไป.....	10
2.1.3 ความเป็นมา ความหมาย ลักษณะและประเภทของความเสียหาย ทางจิตใจ.....	13
2.2 แนวคิดทฤษฎี ความเป็นมาของการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา	18
2.2.1 ความเป็นมาของการจ่ายค่าตอบแทน	18
2.3 เจตนารมณ์และเหตุผลในการบัญญัติให้มีการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ จำเลยในคดีอาญาจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	18
2.3.1 รัฐสวัสดิการ (Welfare State) แนวคิดพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของ ผู้เสียหาย.....	19
2.4 ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา	21
2.4.1 ประวัติความเป็นมา.....	21

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.4.2 แนวคิดและทฤษฎี.....	22
3. หลักกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตามกฎหมายไทยและ กฎหมายต่างประเทศ.....	25
3.1 กฎหมายไทย.....	25
3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด.....	25
3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา.....	38
3.1.3 กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา.....	43
3.2 กฎหมายต่างประเทศ.....	49
3.2.1 หลักการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ.....	49
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการ จ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา.....	68
4.1 วิเคราะห์ปัญหาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการจ่าย ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา.....	69
4.2 วิเคราะห์ปัญหาในข้อกฎหมาย.....	77
4.2.1 ความเสียหายที่สามารถเรียกค่าตอบแทนจากรัฐได้.....	77
4.2.2 ระยะเวลาการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนความเสียหายจากรัฐ.....	81
4.3 วิเคราะห์ปัญหาในกระบวนการเรียกค่าตอบแทน.....	82
4.3.1 ปัญหาจากผู้เสียหายในคดีอาญา พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมายและ พนักงานสอบสวน.....	83
4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาจากคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา.....	86
4.4 วิเคราะห์ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนไม่เหมาะสม.....	87
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	92
5.1 บทสรุป.....	92
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	98

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	106
ประวัติผู้เขียน	121

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดทางอาญา: ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน
ชื่อผู้เขียน	นภาพร สุทธิวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาถึงการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา เนื่องจากเมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดดังกล่าว นอกจากจะฟ้องคดีอาญาเพื่อให้ผู้ที่กระทำผิดได้รับโทษทางอาญาแล้ว สามารถ ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายด้วย แต่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายด้วย เนื่องจากผู้เสียหายอาจจะสูญเสียชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินคดี และขาดทุนทรัพย์ หรือไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดเพื่อให้มารับผิดชดใช้ค่าเสียหายได้ หรือในกรณีที่จับกุมได้ แต่ผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจน ไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้กับผู้เสียหายได้ ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อน ซึ่งรัฐมีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรม เมื่อเกิด อาชญากรรมขึ้นทำให้บุคคลได้รับความเสียหายถือว่าเป็นความผิดพลาดของรัฐที่ไม่อาจคุ้มครอง ความปลอดภัยของบุคคลได้ รัฐจึงมีหน้าที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาให้กับผู้เสียหาย ดังนั้น รัฐจึงได้ตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นมาเป็นมาตรการเสริมเพื่อชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

เมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นระยะเวลาหนึ่งทำให้พบว่า การจ่ายค่าตอบแทนตาม พระราชบัญญัตินี้มีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งของผู้เสียหาย ในบางกรณี และการที่ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งจากคู่กรณี หรือได้รับการ เยียวยาจากกฎหมายอื่นหรือหน่วยงานอื่นแล้ว ต่อมาจึงยื่นขอรับค่าตอบแทนตาม พระราชบัญญัตินี้ มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะไม่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งการ พิจารณาดังกล่าวขัดกับเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติ มาตรา 5 “การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิ

หรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น” ยังมีผลกระทบต่อผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอเสนอความเห็นว่าการได้รับค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายจากคู่กรณี ศาลไม่ควรนำสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายได้รับจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาประกอบการพิจารณา และคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ควรปรับแนวทางการพิจารณา โดยไม่นำสิทธิที่ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งหรือตามกฎหมายอื่น มาตัดโอกาสในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน พร้อมทั้งเพิ่มเติมฐานความผิดให้ครอบคลุมถึงความเสียหายทางทรัพย์สิน ตามรายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และควรขยายระยะเวลาในการยื่นคำขอ ปรับปรุงรูปแบบของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา บทกำหนดโทษเพื่อให้มาซึ่งเอกสารหลักฐาน รวมถึงอัตราการจ่ายค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสามารถให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาอย่างได้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

Thesis Title Compensation Payment for Injured Person who Injured for Committing a Criminal Offense: Study on the Effect of Claim

Author Napaporn Suthiwong

Thesis Advisor Associate Professor Pinit Thipmanee

Department Law

Academic Year 2012

ABSTRACT

This thesis aims to study on damages payment for the injured person in the criminal case as when a criminal offense has occurred. Besides, the injured person from committing a criminal offense as stated shall be filed a criminal action in order that the offender is punished for an offense and can be sued in a civil claim for compensation that it may be not easy to bring an offender to liable a tortious act because of the injured person may lose their lives, bodies, properties, and lack of knowledge on civil proceeding and capital, or cannot be arrested an offender to liable and compensate for damages, or in case of an offender is arrested but bad financial status as well as an offender cannot pay the compensation to the injured person and caused the victims have suffered from troubles which the government has a duty to prevent a crime. When a person is injured from an offense regard as the government's faulty that could not be saved people from an offense therefore the government has duty to help save to the injured person. As a result the government has enacted Damages for the Injured person and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case Act B.E. 2544 (2001) to be enhanced measures in order to compensate for damages to an injured person.

When Damages for the Injured person and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case Act B.E. 2544 (2001) is enforced for a period of time and found that the damages payment that according to this act has affected to the right of injured person to civil compensation in some cases and for any injured person who has already received the civil compensation from other party or received a remedy from other law or other authorities after that filed to receive compensation according to this act which affected to the right of injured person in criminal case who shall not receive any compensation which the consideration as aforesaid

contrary to the spirit of section 5 of the Act “Any request or entitlement to right or benefit under this Act shall not affect any right or benefit of the injured person or the accused under other laws” still affected to the injured person to compensation.

Form the above mentioned, the author recommended that the court should not bring the right and benefit of the injured person which received from Damages for the Injured person and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case Act B.E. 2544 (2001) to support consideration for receiving compensation of the injured person and the committee considered the damages of the injured person and compensation and expenses to the accused in criminal case, should be adjusted the proceeding method by have not bring the right of the injured person or according to other laws to break of the chance for consideration of compensation including additional offense cover to property damages according to the details at the end of Damages for the Injured person and Compensation and Expense for the Accused in the Criminal Case Act B.E. 2544 (2001) and should be extended for a period of filing the application for improving of committee form to compensation and expense for the injured person in criminal case proceeding and the penalty for obtaining the documentary evidence including the compensation payment rate to comply with the current situation and can be helped the injured person save in criminal case in efficiently and fairly.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความรับผิดชอบทางละเมิด เป็นความรับผิดที่ผู้ใดได้กระทำความผิดกฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้อื่น โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งบุคคลทั่วไปนั้นมิตีตต่าง ๆ ตามกฎหมายที่จะไม่ถูกละเมิด ซึ่งหากได้มีการละเมิดเกิดขึ้นแล้วผู้กระทำละเมิดจะต้องเป็นผู้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดนั้น โดยกำหนดว่าจะพึงชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกันโดยสถานที่ใดเพียงใดจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั้น เช่น การคืนทรัพย์สิน การชำระราคา หรือการชดใช้ค่าเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นการชดใช้ในความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น และก่อให้เกิดความเสียหายกับบุคคลใด ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญานั้น ย่อมสามารถฟ้องคดีกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ และผู้ได้รับความเสียหายยังสามารถฟ้องคดีเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิดอาญานั้นได้ในฐานะที่เป็นละเมิด อย่างไรก็ตามกรณีละเมิดจะมีผลเพียงแต่ทำให้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดแต่อย่าง เดียวเท่านั้น

ฉะนั้น เมื่อมีการกระทำละเมิดซึ่งเป็นความผิดในทางแพ่งเกิดขึ้น หรือความผิดอาญาเกิดขึ้น และมีบุคคลได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากการกระทำนั้น ผู้ที่ควรจะต้องเป็นผู้ชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยตรงย่อมได้แก่ ผู้กระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ดังนั้นผู้เสียหายจึงสามารถฟ้องคดีแพ่ง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเอาจากผู้กระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนโดยตรง หรือชดเชยแก่ผู้เสียหายด้วยวิธีอื่น เช่น การขอกมา หรือสร้างความสัมพันธ์อันดี เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันต่อไปในสังคมได้อย่างสงบสุข

แต่เนื่องจากผู้เสียหาย ซึ่งมีทั้งผู้เสียหายในคดีแพ่งและคดีอาญานั้นต้องดำเนินการในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดด้วยตนเอง ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมหรือนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้ได้ เนื่องจากถูกจำคุกบ้าง ยากจนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอจะชดใช้ค่าเสียหาย หรือ

ค่าสินไหมทดแทนบ้าง ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อน รัฐเองก็ต้องยอมรับว่ามีความบกพร่องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพราะไม่สามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายได้ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมโดยรัฐให้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหายนั้น โดยการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งการเยียวยาความเสียหายกระทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย หรือการเยียวยาโดยการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในเรื่องอื่นที่จำเป็นเร่งด่วนในขณะดำเนินคดี หรือเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่วิถีชีวิตปกติต่อมาภายหลังเหตุการณ์อันเลวร้าย หรือเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย สำหรับวิธีการช่วยเหลือเยียวยาอาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยที่บทบัญญัติ มาตรา 245¹ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้วแต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5)² กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลอื่นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ.”

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้ ... (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้ได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ.”

จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวแล้ว ผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาที่ยื่นคำขอรับเงินค่าตอบแทน จึงได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหายจากรัฐ และสามารถดำเนินชีวิตของตนต่อไปได้ แต่ผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ใช่ทุกรายที่จะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายดังกล่าว กล่าวคือ ผู้เสียหายที่จะได้รับค่าตอบแทนจะต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตามมาตรา 3 วรรคหนึ่ง และมาตรา 17 คือ เป็นความเสียหายเฉพาะที่เกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้อื่น โดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และการกระทำความผิดอาญาดังกล่าว จะต้องเป็นความผิดอาญาเฉพาะที่ระบุไว้ตามรายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เท่านั้น

หลังจากกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาบังคับใช้เป็นระยะเวลาหนึ่งทำให้ทราบว่า การพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัตินี้ มีบางกรณีตัดสิทธิผู้เสียหาย โดยงดจ่ายค่าตอบแทนความเสียหาย หรือจ่ายเพียงบางส่วน เนื่องจากผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งมาแล้ว ซึ่งไม่น่าจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ตามมาตรา 5 ของกฎหมายฉบับนี้ ที่กล่าวว่า “การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น”³ โดยใช้มาตรา 18 วรรคท้าย “...กรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย”⁴ เป็นเหตุผลในการงดจ่ายค่าตอบแทน จึงเป็นการกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายที่มีสิทธิจะได้รับการเยียวยาเท่ากับผู้เสียหายรายอื่นๆ และระบบการจ่ายค่าตอบแทนยังมีปัญหาข้อขัดข้องหลายประการ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายยังขาดความคล่องตัว เช่น ปัญหาเกี่ยวกับหลักการความถูกต้อง ความมีประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว และความยุติธรรม ในการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิ

³ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 5.

⁴ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 18 วรรคท้าย.

ตามกฎหมายเท่าที่ควรและกลไกในการบังคับใช้กฎหมายมีความล่าช้าเนื่องจากประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิของตนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มีส่วนที่ทำให้กระบวนการใช้กฎหมายล่าช้าเช่นกัน

จากสถิติการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา ของสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ 2554 ผู้ยื่นคำขอทั้งหมด 6,601 ราย ผู้เสียหาย 5,821 ราย จำเลย 780 ราย คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา พิจารณาจ่ายเป็นเงินทั้งสิ้น 250,216,686.42 บาท แบ่งเป็นผู้เสียหาย 219,468,024.84 บาท จำเลย 30,748,661.58 บาท รวมจ่ายเป็นเงินทั้งสิ้น 250,216,686.42 บาท⁵

ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องในกรณีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งของผู้เสียหายอย่างไร และในทางกลับกันผู้เสียหายที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งแล้ว มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 อย่างไร ตลอดจนศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และสามารถให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกฎหมายลักษณะละเมิด และความหมายของการจ่ายค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญา

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการจ่ายค่าตอบแทน โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

⁵ สรุปรการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดี สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 31 มกราคม พ.ศ. 2555.

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ไม่ตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับหรือเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 5 “การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น” แต่ในทางกลับกันหากผู้เสียหายได้ใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายลักษณะละเมิด หรือกฎหมายอื่นๆ แล้วต่อมาผู้เสียหายมาขึ้นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ในแนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา มีมติงดจ่ายค่าตอบแทน หรือจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน เนื่องจากนำค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งที่ผู้เสียหายได้รับ หรือการชดเชยเยียวยาที่ผู้เสียหายได้รับตามกฎหมายอื่นมาพิจารณาประกอบด้วย โดยใช้มาตรา 18 วรรคท้าย “...กรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย” เป็นเหตุผลในการงดจ่ายทั้งนี้ เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ รัฐต้องการจ่ายค่าตอบแทนเพื่อเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายที่รัฐมีความบกพร่องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพราะไม่สามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายได้ เหตุใดคณะกรรมการจึงวางหลักเกณฑ์ให้ดุลยพินิจงดจ่ายค่าตอบแทนเป็นบางกรณี ยังมีผลกระทบต่อผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาว่าการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาของผู้อื่น ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีผลกระทบอย่างไรกับสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งของผู้เสียหาย และในทางกลับกันผู้เสียหายที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งแล้วมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ได้อย่างไร และเพื่อพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมายการจ่ายค่าตอบแทนให้เป็นไปได้ด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง มีประสิทธิภาพและความยุติธรรมแก่ผู้เสียหาย ตลอดจนศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และสามารถให้ความคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายให้มากที่สุด

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับกฎหมายลักษณะละเมิด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กฎหมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย และกฎหมายการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาในต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญา ได้รับค่าตอบแทนด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเกิดความยุติธรรม

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบนิติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำรากฎหมาย บทความ และวารสารทางกฎหมาย มาตรการทางกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาถึงสภาพปัญหา และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับกฎหมายลักษณะละเมิด และความหมายของการจ่ายค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งของผู้เสียหายในคดีอาญา
4. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการจ่ายค่าตอบแทน โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี ความรับผิดชอบทางละเมิด และแนวคิดทฤษฎี ความเป็นมาของ การจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น บุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายและได้รับความเสียหายนั้นย่อมมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว ซึ่งแนวคิดในการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายนั้น อาจจากแยกพิจารณาจากแนวคิด ทฤษฎี ได้ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎี ความรับผิดชอบทางละเมิด

2.1.1 วิวัฒนาการและสถานะทางกฎหมายของละเมิด⁶

1) วิวัฒนาการของละเมิด

ในยุคโบราณเมื่อนุชนัยรวมตัวกันเป็นสังคม หากมีการประทุษร้ายกันและเกิดขึ้นในสังคมนุชนัย ผู้เสียหายมีอำนาจแก้แค้นผู้ที่ประทุษร้ายตนได้โดยลำพังในลักษณะที่เรียกว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ต่อมาเมื่อสังคมนุชนัยมีการพัฒนามากขึ้น จนมีผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน ตลอดจนกระทั่งมีรัฐและผู้ปกครองรัฐเกิดขึ้นมา ความคิดเกี่ยวกับการรักษาความสงบภายในรัฐด้วยการกำหนดระเบียบและข้อกำหนดความประพฤติของประชาชนในรัฐ โดยถือว่าการฝ่าฝืนข้อกำหนด และข้อห้ามดังกล่าวเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะลงโทษ ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างการลงโทษ ทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดโดยรัฐเพื่อให้เกิดความสงบสุขและเพื่อปรามมิให้เกิดการกระทำนั้นอีก ส่วนผู้เสียหายที่ควรได้รับการชดเชยค่าเสียหายก็กำหนดให้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเนื่องมาจากการประทุษร้ายนั้นได้เป็นอีกส่วนหนึ่งเรียกว่า กฎหมายละเมิด

ด้วยความเป็นมาดังกล่าว ทำให้นักกฎหมายและนักประวัติศาสตร์กฎหมายกล่าวกันว่า ละเมิดเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นก่อนกฎหมายลักษณะอื่นทั้งหมด⁷ เพราะถือว่าหลักตาต่อตาฟันต่อฟันเกิดขึ้นก่อนหลักการลงโทษทางอาญาหรือไม่ก็ต้องอ้างว่าละเมิดเป็นระยะหนึ่งแห่งประวัติศาสตร์ของกฎหมายอาญา รวมทั้งที่กล่าวว่าเกิดขึ้นก่อนกฎหมายอาญา ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่ากฎหมาย

⁶ สิริลักษณ์ กิรดิรัตน์พุกฤษ. (2552). การกำหนดค่าเสียหาย: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีผิดสัญญาและละเมิด. หน้า 59-61 .

⁷ สุขุม สุภณิตย์. (2544). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 1.

ลักษณะละเมิดนั้น มีหลักที่มาไม่ต่างจากหลักศีลธรรมซึ่งถือว่าการเบียดเบียนกันเป็นสิ่งที่ผิด เป็นความชั่วไม่ควรได้รับการสนับสนุน และเมื่อผิดหรือชั่วแล้วต้องมีการปราบปรามลงโทษ เพื่อให้มีการกระทำเช่นนั้นอีกในสังคม

ละเมิดเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายล่วงสิทธิของผู้อื่น โดยปราศจากอำนาจหรือเกินกว่าอำนาจที่ตนมีอยู่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีกฎหมายรับรอง และคุ้มครอง

2) สถานภาพทางกฎหมายของละเมิด

การกระทำละเมิดเป็นการกระทำที่จัดอยู่ในประเภทนิติเหตุ กล่าวคือ เป็นการกระทำที่มีได้มุ่งผลในการเคลื่อนไหวสิทธิไม่ประสงค์หรือเจตนาจะก่อให้เกิดผลใดๆ ในทางกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็บัญญัติให้เกิดสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อกันเป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ที่สามารถบังคับกันต่อไปได้ โดยเหตุนี้มีนักนิติศาสตร์บางท่านเรียกหนี้ละเมิดว่าเป็นหนี้ทางกฎหมาย (Obligation Legale)

ตามกฎหมายฝรั่งเศสถือว่าละเมิดเป็นข้อมูลผูกพันซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่มีสัญญา ทางกฎหมายสเปนถือว่าละเมิดเป็นที่เกิดจากความผิดหรือประมาทเลินเล่อ ตามกฎหมายละเมิดสวิส ถือว่าละเมิดเป็นหนี้ที่เกิดจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อความมุ่งหมายของกฎหมายละเมิดอยู่ที่การชดใช้เยียวยาความเสียหายการที่จะถือว่าเป็นละเมิด จึงมิได้อยู่ที่ว่ามิบทกฎหมายกำหนดว่าอะไรเป็นละเมิดหรือไม่อย่างกฎหมายอาญา หากแต่อยู่ที่หลักเกณฑ์ที่ว่าต้องมีความเสียหาย อันเป็นผลจากการกระทำล่วงละเมิดหรือมีการกระทำโดยไม่มีอำนาจทำได้เกิดขึ้นจึงจะมีการเรียกให้ผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบชดใช้ได้ ข้อนี้ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ยังคงถือว่าการจะเป็นละเมิดต้องมีกฎหมายกำหนดเป็นเรื่องราว ไป เหมือนความผิดอาญา เช่น กฎหมายจารีตประเพณี ถือว่าความตาย ของผู้กระทำละเมิด ทำให้ผู้เสียหายสิ้นสิทธิฟ้องร้องให้ชดใช้ค่าเสียหาย⁸ ในการนี้ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เปรียบเทียบว่าการกระทำจะเป็นละเมิดหรือไม่ในกฎหมายจารีตประเพณีนั้นต้องขึ้นอยู่กับว่ามีกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นหรือไม่ เหมือนกับว่าจะมีโรคต่อเมื่อมียารักษา แต่ในระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ไม่ถือเช่นนั้น แต่พยายามกำหนดลักษณะแห่งการกระทำอันถือเป็นละเมิดขึ้นไว้เป็นหลักทั่วไป ถ้ามีกรณีเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวเมื่อใดก็ปรับบทได้ว่าเป็นละเมิด และเรียกให้ชดใช้เยียวยาได้ อย่างไรก็ตามความแตกต่างของกฎหมายอาญาและกฎหมายละเมิดในประเด็นสำคัญนั้นไม่ว่าจะเป็นระบบจารีตประเพณีหรือระบบประมวลกฎหมาย ก็มีความเห็นตรงกันว่า

⁸ แหล่งเดิม. หน้า 2-4.

(1) คดีอาญานั้นเป็นเรื่องที่เป็นความผิดสังคม กระทบกระเทือนต่อรัฐ ส่วนคดีละเมิดนั้นเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายคือเอกชนสามารถเรียกร้องให้มีการชดเชยเยียวยา เพื่อให้ความเสียหายนั้นหมดสิ้นไป

(2) โทษทางอาญานั้นเป็นการปราบปรามให้เจ็ดหลาบ และป้องปรามมิให้มีผู้กระทำเช่นนั้นอีก การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดมิใช่โทษ แต่เป็นการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับสู่สภาพเดิมให้มากที่สุดที่จะทำได้

กรณีอาจเป็นทั้งความผิดอาญาและละเมิดพร้อมกันได้หากว่าการกระทำนั้นๆ เข้าลักษณะที่กฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นความผิดในทางละเมิดด้วย ตัวอย่างเช่น การทำร้ายร่างกาย หรือทำอันตรายแก่ชีวิตย่อมเป็นความผิดอาญา อันถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคม และถือว่าผู้เสียหายถูกทำละเมิดมีสิทธิเรียกให้ชดเชยเยียวยาความเสียหายนั้นได้⁹

ในทางละเมิดกฎหมายมุ่งประสงค์จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนใดคนหนึ่งซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่น โดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิม มากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมก็โดยกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์เพื่อซ่อมแซมสิ่งที่เขาต้องเสียไปเนื่องจากการละเมิด

เนื่องจากกฎหมายมีจุดมุ่งหมายในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดคือเพื่อบรรเทาความเสียหายที่ผู้ถูกละเมิดได้รับเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อก่อนมีการละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งถ้าไม่มีทางอื่นก็ให้ชดเชยเป็นเงินอันเป็นวิธีชดเชยได้ทั่วไปในเมื่อไม่สามารถหาวิธีอื่นได้ดีกว่านั้นได้ แม้แต่ความเสียหายที่ได้รับทางจิตใจซึ่งเป็นความเสียหายในทางศีลธรรมไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ ก็อาจต้องบังคับให้ชดเชยค่าเสียหายกันเป็นตัวเงินเพราะไม่มีทางอื่นที่จะทำได้ดีกว่านั้น ดังนั้น ถ้าเป็นความเสียหายอันแน่นอนและเป็นผลโดยตรงจากการกระทำของ ผู้ละเมิดแล้วผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบไม่จำกัดว่าต้องเป็นผลตามปกติหรือผลพิเศษที่คาดหมายได้ดังเช่นกรณีผิดสัญญาไม่ชำระหนี้

⁹ เสนีย์ ปราโมช. (2505). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้. หน้า 611.

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของค่าสินไหมทดแทนโดยทั่วไป¹⁰

ในสมัยโบราณที่ละเมิดยังมีได้แยกออกจากการกระทำความผิดทางอาญานั้น เมื่อบุคคลใดกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่อีกบุคคลหนึ่ง ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันมิชอบนั้น มีอำนาจทำการแก้แค้นได้ในทำนองเดียวกันและเท่าเทียมกันที่ตนได้รับมาเป็นการตอบแทนซึ่งเรียกว่า “ตาต่อตาฟันต่อฟัน”¹¹ ตามกฎหมายตาลีโอของชาวยุโรปแต่ผู้เสียหายอาจละสิทธิไม่ทำการแก้แค้นตามสิทธิที่ตนมีอยู่ก็ได้ และเรียกเอาค่าทำขวัญแทนตามแต่ตกลงกัน

ต่อมาเมื่อรัฐมีความมั่นคงขึ้น จึงได้มีการพยายามห้ามมิให้มีการแก้แค้นกัน โดยการกำหนดจำนวนเงินค่าทำขวัญ ให้ผู้ละเมิดต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายแทนการแก้แค้นกันเองเหมือนแต่ก่อน แม้ลักษณะของวิวัฒนาการทางกฎหมายของแต่ละชนชาตินั้นจะช้าเร็วผิดกัน แต่ในที่สุดก็เกิดแนวความคิดว่าสิทธิที่จะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นของรัฐแต่ผู้เดียว ซึ่งเป็นที่มาของหลักความรับผิดชอบทางอาญา ส่วนผู้เสียหายมีแต่เพียงสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้ทำละเมิดเท่านั้น ดังนั้น จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกฎหมายลักษณะละเมิดกับกฎหมายอาญาออกจากกันตามกฎหมายโรมัน ในราว 450 ปี ก่อนคริสตศักราช ได้บัญญัติกฎหมายสิบสองโต๊ะ (The XII Tables) ขึ้น โดยรวมคดีละเมิดกับคดีอาญาไว้ในโต๊ะที่ 8 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดมีสิทธิจะเรียกให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินค่าปรับให้แก่ตนตามอัตราที่กฎหมายกำหนดได้ และนอกจากนี้ผู้ทำละเมิดยังอาจได้รับบาดเจ็บจากการลงโทษทางอาญ่อีกด้วย

ในสมัยต่อมา นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 ทางอาณาจักรโรมันได้ออกประมวลกฎหมายแพ่งฉบับแรก (Corpus Juris Civilis) ขึ้นเป็นต้นตอละเมิดของซีวิลลอว์ โดยบัญญัติให้ละเมิดเป็นหนึ่งอย่างหนึ่งในทางแพ่งที่จะต้องมีการชดใช้กัน ซึ่งแยกออกจากคดีอาญาที่มีมาแต่เดิม

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ละเมิดกับผู้เสียหาย จึงมีความสัมพันธ์แต่ในทางนี้อย่างเดียว ไม่มีสิทธิที่จะเลือกว่าจะแก้แค้นตอบแทน หรือจะเลือกให้ใช้ค่าเสียหายได้อย่างแต่ก่อน เพราะกฎหมายกำหนดว่า ให้ได้รับแต่เพียงค่าทดแทนและไม่มีสิทธิแก้แค้นเอง เมื่อแยกอำนาจของรัฐในการลงโทษผู้ทำละเมิดออกไปแล้ว อำนาจของผู้เสียหายคงมีอยู่ในฐานะแต่เพียงเจ้าหน้าที่จะเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดผู้เป็นลูกหนี้เท่านั้น การชดใช้ค่าเสียหายจึงเป็นเพียงการทำให้ผู้เสียหายไม่เสียหายอีกต่อไปและขึ้นอยู่กับความเสียหายว่ามากน้อยเพียงไร ครั้นสืบเนื่องมาถึงศตวรรษที่ 13 กำเนิดของระบบหมายเรียกในประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดให้เอกชนผู้เสียหาย

¹⁰ สีนิกานต์ สิทธิเวชิตศ. (2549). *ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ*. หน้า 6.

¹¹ ร.แลงกาต์. (2526). *ประวัติกฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478*. หน้า 72-73.

ต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้ที่จะเป็นจำเลยมาให้การ ทำให้เกิดหมายเรียกเฉพาะคดีต่างๆ รวมทั้งหมายเรียกคดีละเมิด อันเป็นจุดเริ่มต้นของละเมิดในทางแพ่งด้วย จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เอง ทำให้ระบบกฎหมายของมนุษยชาติ ทั้ง 2 ระบบ คือ คอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ ต่างมีแนวความคิดแยกความรับผิดชอบทางอาญากับทางละเมิดออกจากกัน¹² ยังผลให้การกำหนดค่าเสียหายในทางละเมิดแก่ผู้เสียหายสามารถปฏิบัติได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าการกระทำนั้นจะเข้าลักษณะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ และผู้กระทำจะต้องได้รับโทษทัณฑ์เพียงใด

ในประเทศไทยนั้น จากการค้นคว้าของนักประวัติศาสตร์กฎหมายเป็นที่เชื่อกันว่า ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยได้มีจารีตประเพณีอยู่แล้ว ห้ามผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำอันเป็นความผิดนั้น จัดการแก้แค้นผู้กระทำผิดด้วยประการใดๆ โดยพลการและตามอำเภอใจเป็นการกระทบกระเทือนหมิ่นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แต่ให้ไปฟ้องร้องต่อศาลตามระเบียบเสมอ หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายเก่าวินัยคดีให้ได้รับโทษ นอกจากนี้ตามกฎหมายในกรุงศรีอยุธยายังถือว่า การที่ผู้เสียหายเรียกสินไหมโดยพลการด้วยตนเองเป็นการกระทำผิด การกำหนดจำนวนเงินที่ผู้ละเมิดจะต้องชำระเป็นหน้าที่ของศาลหาใช่หน้าที่ของผู้เสียหายไม่ (กฎหมายลักษณะตราการ มาตรา 15) ในกาลต่อมาพระมหากษัตริย์ทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตราสินไหม ซึ่งจารีตประเพณีกำหนดไว้ เป็นวิธีเรียกค่าทำขวัญแทนการแก้แค้น เงินสินไหมในเบื้องต้นเพื่อใช้เป็นค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งตรงกันกับ “ค่าสินไหมทดแทน” ในกฎหมายในปัจจุบันและเนื่องจากเป็นค่าทดแทนความเสียหาย จำนวนของสินไหมจึงเปลี่ยนแปลงไปตามความเสียหายมากหรือน้อยที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถูกละเมิด เช่น ในกรณีลักทรัพย์ การคำนวณสินไหมต้องถือเอามูลค่าของทรัพย์ที่ถูกลักเป็นเกณฑ์คำนวณ ในกรณีถูกทำให้ถึงตายการคำนวณสินไหมโดยพิเคราะห์ถึงอายุ เพศ วัย ในการทำงาน และศักดิ์นาประกอบ ถ้าทำร้ายไม่ถึงตายก็ลดสินไหมลงตามส่วน กรณีทำร้ายบาดเจ็บ การคำนวณสินไหมโดยพิเคราะห์ถึงความบาดเจ็บมากหรือน้อยที่ได้รับและศักดิ์นาของผู้บาดเจ็บ (พระไอยการกรมศักดิ์) สินไหมไม่เพียงแต่เป็นค่าทดแทนความเสียหายเท่านั้น มักเป็นจำนวนสูงกว่ามูลค่าความเสียหายอันเกิดขึ้นจริง

ตามสภาพเดิม สินไหมเป็นจำนวนเงินซึ่งผู้ถูกละเมิดยอมรับ แทนที่จะใช้สิทธิแก้แค้นลงโทษแก่ผู้ทำละเมิด ผู้เสียหายย่อมจะเรียกเอาค่าไถ่โทษให้เป็นจำนวนสูงกว่ามูลค่าความเสียหายที่ได้รับจริง จำนวนสินไหมที่เรียกเอาในกรณีละเมิดต่อมา ได้กำหนดอัตราแน่นอนโดยประเพณีและเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรใช้เป็นกฎหมาย เช่น กรณีหญิงถูกข่มขืนล่วงประเวณี สินไหมในฐานะเป็นเงินค่าทำขวัญ พระราชบัญญัติลักษณะข่มขืนประเวณี ร.ศ. 118 หรือละเมิดฐานค่าฐานสบประมาทพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาท ร.ศ. 118 กฎหมายกำหนดอัตราอย่างสูงไว้

¹² คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2526, กุมภาพันธ์). “ค่าเสียหายในคดีละเมิด.” *วารสารกฎหมาย*. หน้า 26-27.

1,000 บาท พระไอยการพรมศักดิ์ กฎหมายกำหนดพิกัดค่าคนไว้ ถ้าทำร้ายไม่ถึงตายก็ลดค่าเสียหายตามส่วนแล้วแต่ลักษณะบาดแผลจนกระทั่งหรือไม่จนกระทั่ง นอกจากนี้ถ้าผู้เสียหายมีศักดินาต้องคิดค่าเสียหายตามศักดินาด้วย

ในสมัยที่ใช้กฎหมายตราสามดวงนั้น ความรับผิดชอบทางละเมิดถือเป็นความผิดที่ต้องชดใช้ค่าปรับ ซึ่งแต่ก่อนให้ตกเป็นของหลวงส่วนหนึ่ง เรียกว่าพินัย และอีกส่วนหนึ่งให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเรียกว่าสินไหม ตามที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า “ให้ไหมเป็นสินไหมกึ่ง พินัยกึ่ง” ตามธรรมดาสินไหมมักจะเป็นเงิน ซึ่งมีจำนวนสูงกว่ามูลค่าของความเสียหายอันเกิดขึ้นจริง ดังนั้นถ้าจะพิจารณาให้สินไหมตามหลักกฎหมายปัจจุบันแล้ว จะเห็นว่าสินไหมนี้มีลักษณะเป็นค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง และค่าปรับทางอาญา กล่าวคือนอกจากสินไหมจะเป็นเงินที่ใช้เป็นค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีจุดประสงค์ให้เป็นการลงโทษผู้ทำละเมิดอีกด้วย ละเมิดคือการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อความเสียหายแก่เอกชน รัฐต้องเอาใจใส่เพื่อปราบปรามเพราะถือว่ากระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้ทำละเมิดนอกจากถูกปรับพินัยและสินไหมให้แก่รัฐแล้ว ยังถูกลงโทษทางร่างกายอีก ขึ้นอยู่กับความหนักเบา แล้วแต่กรณีทั้งยังถูกบังคับให้ชำระค่าปรับโดยรัฐในฐานะเป็นค่าธรรมเนียมมาก มากกว่าค่าปรับแท้ๆ¹³

กฎหมายไทยได้เข้าสู่แนวความคิดของเรื่องละเมิดในปัจจุบัน โดยแยกออกจากกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด เมื่อได้มีประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (ตรงกับ พ.ศ. 2415) สมัยนี้เป็นที่เริ่มเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายครั้งใหญ่ โดยบัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายเก่าที่มีลักษณะเป็นกฎหมายอาญาทั้งสิ้น และวางหลักแยกความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบทางอาญาและทางแพ่ง แนวความคิดในเรื่องสินไหมจากเดิมก็เปลี่ยนไป เป็นความเข้าใจในปัจจุบันที่ว่าผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดเกินกว่ามูลค่าของความเสียหายจริงที่ตนได้รับเนื่องจากการละเมิด การเปลี่ยนแปลงมาสู่แนวความคิดอย่างใหม่นี้ ได้สำเร็จลงด้วยความร่วมมือของผู้บัญญัติกฎหมาย ศาล และอาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมาย ซึ่งส่วนมากสำเร็จการศึกษาจากยุโรป หลังจากนั้นต่อมาใน พ.ศ. 2466 ก็มีการบัญญัติกฎหมายลักษณะละเมิดไว้ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 โดยถือเอาแบบอย่างจากประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หลายประเทศด้วยกัน เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ และญี่ปุ่น เป็นต้น

¹³ ร.แดงกาด์. เล่มเดิม. หน้า 86.

2.1.3 ความเป็นมา ความหมาย ลักษณะและประเภทของความเสียหายทางจิตใจ¹⁴

ความเป็นมาของความเสียหายทางจิตใจ

โดยทางประวัติศาสตร์ กฎหมายจารีตประเพณีไม่ได้ตระหนักถึงการบาดเจ็บทางจิตใจ แม้ว่าจะมาพร้อมกับการบาดเจ็บทางร่างกายที่สามารถเห็นได้ชัดเจน หลักการสำหรับการฟื้นฟูในตัวอย่างเช่น คดี Mitchell v Rochester Ry.Co. 151 NY 107 [1896] หญิงที่ตั้งครรภ์เกือบถูกม้าของจำเลยทำร้ายได้รับความทุกข์ทรมานจากการแท้งบุตร ศาลระบุว่าเมื่อไม่มีสาเหตุของการกระทำที่ทำให้ตกใจกลัวไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหาย สำหรับการบาดเจ็บที่เป็นผลจากเหตุการณ์นั้น อาจจะเป็นโรคที่มีผลกระทบต่อระบบประสาท ตาบอดวิกลจริต หรือแม้แต่แท้ง ซึ่งจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักการได้ ศาลได้แสดงความกังวล 2 ประการ ที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้เรียกค่าเสียหายที่เกิดจากความเครียดในจิตใจ โดยที่ใช้ในปัจจุบัน คือ การบาดเจ็บทางจิตใจอาจจะเป็นการเสแสร้งและไม่สามารถค้นพบได้¹⁵

อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายที่เกิดจากความเศร้า โศกทางจิตใจ ในลักษณะเป็นที่เสริมหรือกาฝากของการละเมิด ตัวอย่างใน Garrison v Sun Printing & Publishing Assn., 207 NY 1, 8 (1912) ศาลพยายามที่จะหามูลเหตุของการฟ้องร้องโดยอยู่บนพื้นฐานของค่าเสียหายทางจิตใจที่เหมาะสมสำหรับโจทก์ และกฎหมายลักษณะละเมิด (The Restatement of Tort) ซึ่งได้รับการปรับปรุงครั้งแรกในปี 1934 ผู้กระทำละเมิด เป็นเหตุให้เกิดการบาดเจ็บทางจิตใจแต่เพียงลำพัง หรือการกระทำที่จงใจหรือไม่มีเจตนาที่เป็นเหตุให้เกิดความรบกวนทางอารมณ์และจิตใจต่อผู้อื่นเท่านั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบสำหรับความเครียดทางจิตใจ ที่เป็นผลจากการนั้น (Restatement of Torts § 46) หลังจากนั้นไม่นานในบทความที่มีอิทธิพล ในกรณี The New York Calvert Magruder ศาลได้ขยายการคุ้มครองไปยังความรู้สึกและจิตใจ โดยแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวทางเทคนิคในการแก้ปัญหาการละเมิดที่รุนแรงขึ้น¹⁶

เมื่อพิจารณาจากบทความของ โพรเฟสเซอร์มากูเดอร์ท่านได้โต้แย้งว่า หากปราศจากการพูดที่ชัดเจน เท่ากับว่าศาลได้สร้างการละเมิดประเภทใหม่ที่ประกอบด้วยเจตนา ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจอย่างรุนแรงในรูปแบบที่ผิดปกติ นอกจากทรมานและทำร้ายร่างกาย การกักขัง การล่วงละเมิดบุคคล หรือการละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน ผลประโยชน์ที่แท้จริงควรจะถูกคุ้มครอง ถือเป็นจุดเริ่มต้นอย่างชัดเจน โพรเฟสเซอร์แนะนำว่า ไม่มีความจำเป็นสำหรับการออกมาตรการเพื่อ

¹⁴ สีนิกานต์ สิทธิเวชเดช. เล่มเดิม. หน้า 23.

¹⁵ Legal in formation instutate. Retrieved December 28, 2012, form http://www.law.cornell.edu/nyctap/I93_0071htm.

¹⁶ Ibid.

หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า และเพื่อจะทำให้การฟ้องร้องให้อยู่บนพื้นฐานที่แท้จริง ในการสนองตอบ สิ่งเหล่านี้และการเรียกร้องที่มีลักษณะเดียวกัน บทบัญญัติ (The Restatement) ในปี 1948 บุคคลผู้ซึ่ง ไม่มีสิทธิโดยตั้งใจให้เกิดความเครียดทางจิตใจแก่ผู้อื่น ต้องรับผิดชอบสำหรับการบาดเจ็บทางจิตใจนั้น (Restatement of Torts, §46 [1948]) กล่าวว่าบุคคลผู้ซึ่งมีพฤติกรรมที่รุนแรง โดยจงใจหรือ โดยประมาทที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเครียดทางจิตใจ ต้องรับผิดชอบต่อความเศร้าโศกทางจิตใจนั้น และจากนั้นศาลได้มีการพัฒนาบทบัญญัติ (Restatement)¹⁷

ในกฎหมายประเทศอังกฤษได้พยายามอธิบายเกี่ยวกับค่าเสียหายแบบทดแทน (Compensatory Damages) เป็นการเยียวยาความเสียหายในส่วนแบ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด และ ค่าเสียหายที่ไม่ใช่แบบทดแทน (Non-Compensatory Damages) มีหลายลักษณะ ได้แก่ ค่าเสียหาย เชิงลงโทษ (Punitive) หรือค่าเสียหายแบบเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary) หรือค่าเสียหายที่ทำให้ รุนแรงขึ้น (Aggravated) หรือค่าเสียหายแบบแก้แค้น (Vindictive) หรือค่าเสียหายแบบตอบแทน (Retributive) แต่ความไม่แน่นอนในการแบ่งเส้นระหว่างกฎหมายแพ่ง (Civil) และกฎหมายอาญา (Criminal) ตั้งอยู่บนการถกเถียง การบรรยายอย่างมีเหตุผล พิจารณาจากความเห็นใจผู้อื่น ความรัก และห่วงใยในศักดิ์ศรี แก่นแท้ของหลักกฎหมายแพ่งมีบทบาทที่ขยายกว้างต่อสังคม การอยู่ร่วมกัน อย่างสงบและการทดแทนที่เสมอภาค¹⁸

ความเสียหายทางจิตใจที่เรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจนั้น ในประเทศอังกฤษใช้คำว่า ค่าเสียหายที่ทำให้รุนแรงขึ้น “Aggravated Damages” เป็นความเสียหายแบบทดแทน (Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่ไม่มีรูปร่างในความเสียหายต่อผลประโยชน์ของบุคคลเป็นส่วนที่โจทก์เรียกร้อง จากการกระทำที่ผิดธรรมดาของจำเลย ค่าเสียหายที่ทำให้รุนแรงขึ้น (Aggravated Damages) เป็นคำผสมผสานระหว่างค่าเสียหายแบบ ทดแทน (Compensatory Damages) และค่าเสียหายแบบเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) โดย ธรรมชาติของค่าเสียหายที่ทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมไม่ได้ดูการกระทำของจำเลยมากกว่า ความเสียหายของโจทก์ และก็ได้มุ่งหมายในการลงโทษจำเลย แต่เพิ่มความสำคัญอันเป็นผลจาก การกระทำผิดที่ไม่เหมาะสม ขจัดข้อได้เปรียบหรือผลประโยชน์ซึ่งบังคับให้การกระทำผิดของ

¹⁷ Ibid.

¹⁸ The Law Reform Commission 1998. Consultation paper on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages. Retrieved June 8, 2012, http://www.Lawreform.ie/publication/data/Irc97/Irc/Irc_97.html.

จำเลย ให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้เหมาะสมมากที่สุดรวมถึงความเสียหายจากผลประโยชน์ในทรัพย์สิน¹⁹

ค่าเสียหายที่ทำให้รุนแรงขึ้น (Aggravated Damages) ได้แยกตัวออกมาจากค่าเสียหายแบบเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) แต่ไม่ชัดเจนชัด House of Lord ในคดี Rookes v. Barnard (1964) โดย Lord Devlin ได้ผลักดันค่าเสียหายที่ทำให้รุนแรงขึ้น เป็นค่าเสียหายแบบทดแทนโดยธรรมชาติ ซึ่งใช้ในกรณีที่โจทก์ได้รับบาดเจ็บที่รุนแรงขึ้นโดยการอาฆาต มุ่งร้าย (Malice) หรือวิธีการกระทำ ประกอบกับความอวดดี (Insolence) หรือความหยิ่งโส (Arrogance) โดยคำนึงถึงความรู้สึก (Feeling) ของโจทก์ และการกระทำที่ผิดธรรมดาของจำเลยประกอบกัน เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมาน ความเศร้าโศกเกี่ยวกับจิตใจ (Mental Distress) หรือความเจ็บปวด (Suffering) เป็นต้น²⁰

ความหมายของความเสียหายทางจิตใจ²¹

ความเสียหายทางจิตใจ หมายถึง ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน อย่างรุนแรงและยาวนาน รวมถึงไม่สบายใจอย่างมาก โรคเกี่ยวกับจิตใจ รวมถึงปฏิกิริยาทางจิตใจ อย่างเช่น ความหวาดกลัว ความกังวล ได้รับความอับอาย เสียเกียรติคุณชื่อเสียง ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน ทำให้ขายหน้า หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน²²

คำจำกัดความอย่างกว้างขวางของความเสียหายทางจิตใจ เป็นเรื่องของความดีและความชั่ว ความป่าเถื่อนของมนุษย์ที่ไม่มีขีดจำกัด ในการแก้ไขปรับปรุงถึงพฤติกรรมที่น่าตำหนิซึ่งโดยความหมายแล้ว อาจจะเหลื่อมล้ำกับด้านอื่นของกฎหมาย ด้วยการให้รับผิดสำหรับการกระทำที่ไม่เหมือนการละเมิด คือ ผู้กระทำอาจจะไม่ได้สังเกตถึงการกระทำที่ชัดเจนที่ถูกประณามนั้น ผลที่ตามมาคือ การเรียกร้องของกฎหมายมีความเข้มงวดและยากที่จะเป็นที่พอใจ ในการเรียกร้องถึงการมีเจตนาที่ทำให้เกิดความเครียดทางจิตใจอย่างรุนแรงที่ถูกพิจารณาโดยศาล การรับผิดจะถูกพิพากษาต่อเมื่อการกระทำมีความรุนแรงในด้านคุณลักษณะเท่านั้น และมีความรุนแรงในด้านปริมาณดังเช่นการอยู่นอกเหนือขอบเขตของความเหมาะสมที่ยอมรับได้ และถูกพิจารณาว่าเป็นความโหดร้ายทารุณและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทนได้อย่างที่สูงสุดในชุมชนของ ผู้มีอารยธรรม ในคดีละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจประกอบด้วย

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

²¹ สีนิกานต์ สิทธิเวชเทศ. เล่มเดิม. หน้า 26.

²² The Latest from Craig Smith's Blog. Retrieved December 28, 2012, from

1. การกระทำที่รุนแรงอย่างที่สุดผิดปกติ
2. มีเจตนาที่เป็นเหตุหรือน่าจะเป็นเหตุให้เกิดความเศร้าโศกทางจิตใจ
3. มีความสัมพันธ์โดยระหว่างการกระทำและการบาดเจ็บ
4. ความเศร้าโศกทางจิตใจอย่างรุนแรง

คำจำกัดความคำว่า “ค่าเสียหายทางจิตใจ” ว่าเป็นการชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นส่วนหนึ่งของการตระหนักถึง การบาดเจ็บที่เพิ่มขึ้น หรือการสบประมาทต่อโจทก์ ซึ่งถูกกระทำ และยังเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ถึงการกระทำที่ไม่ยุติ หรือการกระทำที่ทำให้โกรธแค้นของจำเลย

ศาลสูงอังกฤษในคดี Conway v. INTO (1991) Finlay CJ ยังคงยืนยันว่าการกระทำของจำเลยว่าจะเป็นการกระทำละเมิดและผลที่ตามมา การฟ้องร้องที่อาจเพิ่มความเสียหายให้กับโจทก์ เป็นการวางมาตรฐานในการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจ จึงมีความเหมาะสมในการชดใช้ค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีที่การบาดเจ็บและความเสียหายของโจทก์เพิ่มขึ้น โดย

1. ในกรณีที่การกระทำผิดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกดขี่บังคับ การเหยียดหยามหรือการกระทำที่รุนแรง
2. พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดหลังจากกระทำความผิด เช่น การปฏิเสธที่จะขอโทษหรือแก้ไขปรับปรุงความผิดพลาดนั้น หรือทำการขู่ คุกคามว่าจะมีการทำผิดเช่นนั้นอีก
3. พฤติกรรมของผู้กระทำความผิดหรือตัวแทนในการแก้ต่าง การกล่าวหาของโจทก์รวมทั้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดี

ลักษณะความเสียหายทางจิตใจ

ลักษณะของความเสียหายทางจิตใจ อาจมีลักษณะทางจิต (Psychical Character) เช่น ตื่นตระหนก (Fight) ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ (Shock) ความกระทบกระเทือนทางประสาท (Nervous Shock) การบาดเจ็บทางจิตใจ (Mental Disturbance) หรือความเจ็บป่วยทางจิตใจที่ร้ายแรง (Mental Distress) การรบกวนทางจิตใจ (Mental Disturbance) หรือความเจ็บปวดทางจิตใจที่ร้ายแรง (Mental Anguish) เป็นต้น เป็นการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ที่ทิ้งรอยไว้ในจิตใจไม่ว่าจะด้วยจิตสำนึกหรือจิตใต้สำนึกบางคนปรับตัวได้ดี ไม่ค่อยรับอาการโรคจิตได้ง่าย เมื่อต้องประสบกับสภาพทางอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในขณะที่บุคคลเต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวาย ความกระวนกระวายความไม่เป็นมิตร ย่อมนำไปสู่ความเสียหายทางจิตใจได้ง่ายจนถึงเจ็บป่วยทางจิตใจที่ร้ายแรง (Mental Anguish)²³

²³ พิศวาส สุคนธ์พันธุ์. (2524). “ความเสียหายทางจิตใจ ตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์.” วารสารนิติศาสตร์, 12 (2). หน้า 168.

ค่าเสียหายทางจิตใจเป็นค่าเสียหายประเภทค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้นในค่าสินไหมทดแทน เป็นการบาดเจ็บที่สัมผัสไม่ได้ อันมีสาเหตุจากการกระทำที่ผิดธรรมดาและทำให้รุนแรงขึ้นจากการกระทำของจำเลย เป็นองค์ประกอบผสมระหว่างค่าเสียหายแบบทดแทนกับค่าเสียหายแบบเยียวยา ค่าเสียหายทางจิตใจจะได้รับการชดเชยสำหรับความโศกเศร้าที่เกิดกับโจทก์ซึ่งเป็นผลจากการบกรบร่งต่อหน้าทีนั้น

ดังนั้น ค่าเสียหายทางจิตใจจึงอยู่บนพื้นฐานทางอ้อมของพฤติกรรมของจำเลย มีพฤติกรรมที่มีเจตนาร้าย แต่ความเสียหายทางจิตใจจะไม่สามารถเรียกร้องได้ ถ้าหากว่าโจทก์ไม่ได้รับความทุกข์จากความเศร้าโศกนั้น แต่อยู่ในกรณีดังกล่าว สามารถเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ ดังนั้น มีความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างค่าเสียหายสองประเภทนี้

ประเภทของความเสียหายทางจิตใจ²⁴

ความเสียหายทางจิตใจ (Emotional Distress) โดยทั่วไปรวมถึงการทำร้ายร่างกาย (Battery) การข่มขู่ (Assault) การกักขัง การจำคุกโดยมิชอบ (False Imprisonment) การทำลายชื่อเสียง (Defamation) การมุ่งร้ายในการดำเนินคดี (Malicious Prosecution) การก่อให้เกิดความน่ารำคาญบ่อยๆ รวมถึงการล่วงละเมิดผลประโยชน์อย่างอื่น และเป็นเหตุให้บุคคลที่สามได้รับความตกใจอย่างมาก หรือไม่สบายทางร่างกาย

การทำให้ได้รับความอับอายขายหน้าเสียเกียรติ (Humiliation) การกระทำละเมิดอาจได้รับความชดเชยความเสียหายทางจิตใจ ทำให้เสียเกียรติ ได้รับความขายหน้า ลดเกียรติ ถูกรังเกียจจากประชาชน เป็นผลมาจากการบาดเจ็บทางร่างกาย การถูกจำคุก การถูกทำให้เสียชื่อเสียง การแตกแยกความสัมพันธ์ในกลุ่มสมรส เจตนาบุกรุกที่ดิน การถูกทำลายหรือถูกยึดทรัพย์

การสูญเสียความสัมพันธ์ในทางสังคม (Loss of Companionship) การกระทำละเมิดต่อสามีหรือภริยา มีผลต่อบุคคลที่สาม นอกจากความบาดเจ็บทางร่างกายแล้ว สามีหรือภริยาจะต้องห่างเหินต่อความรัก สูญเสียความเป็นเพื่อน ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งที่ต้องพิจารณาถึง แต่ในกรณีละเมิดทำให้สามีหรือภริยาถึงแก่ความตาย รัฐส่วนมากจะไม่ให้ค่าเสียหายสำหรับการสูญเสีย ความเป็นเพื่อน ความเศร้าโศกเสียใจ หรือความเสียหายทางจิตใจอื่นที่ยังคงอยู่

การสูญเสียอิสรภาพ (Loss of freedom) ในกรณีที่จำเลยละเมิด จงใจทำให้สูญเสียเสรีภาพในการที่โจทก์ขาดความอิสระที่เขาต้องการโดยไม่คำนึงถึงสภาพ ฐานะ สังคม ความเสียหายที่เรียกร้องได้ ต้องไม่ใช่การสูญเสียอิสรภาพในระยะเวลาสั้น และส่งผลถึงร่างกายด้วย

²⁴ สินีกันต์ สิทธิเวช. เล่มเดิม. หน้า 26.

2.2 แนวคิดทฤษฎี ความเป็นมาของการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

2.2.1 ความเป็นมาของการจ่ายค่าตอบแทน

ในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในสมัยกรีกโบราณ และตามที่ปรากฏในกฎหมายฮัมมูราบี ได้มีบทบัญญัติในเรื่องค่าตอบแทนผู้เสียหายขึ้น โดยบัญญัติว่า “ผู้ใดปล้นสดมภ์และเจ้าหน้าที่ที่ไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ผู้ถูกปล้นสามารถประกาศความสูญเสียในทรัพย์สินของตนต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าได้และผู้ปกครองดินแดนหรืออำเภอนั้นจะต้องชดใช้ทรัพย์สินทดแทนที่เขาสูญเสียไป”²⁵ และเดิมในสมัยนั้น การชดใช้ค่าเสียหาย (การตอบแทน) คือการมุ่งให้มีการลงโทษ อันเป็นการกระทำที่มุ่งถึงการแก้แค้นแก่ผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ เรียกว่า “Composition”²⁶

ต่อมาเมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้สังคมกว้างกว่าเดิม มีการติดต่อธุรกิจกันมากมายหลายเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นก็มีความสลับซับซ้อนขึ้น บางครั้งก็ไม่สามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ หรือเมื่อมีการลงโทษแล้วก็ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากอาชญากรรมนั้นๆ ได้ ต่อมาจึงมีหลักการเรียกร้องให้รัฐต้องเข้ามารับผิดชอบ โดยเหตุเกิดที่ประเทศอังกฤษเป็นประเทศเริ่มแรก²⁷ จึงเริ่มมีความชัดเจนที่รัฐจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อ และเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยผู้เสียหายขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้เมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำผิดทางอาญาของผู้อื่น อันถือว่าเป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม

2.3 เจตนารมณ์และเหตุผลในการบัญญัติให้มีการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในปัจจุบันจะปรากฏว่า มีการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และการมีสิทธิเสรีภาพของบุคคล เพราะถ้ามนุษย์ทุกคนปราศจากสิทธิเสรีภาพแล้ว การกำหนดวิถีชีวิตก็คงถูกแทรกแซงจากผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ปกครองจากรัฐ ซึ่งเป็นตามลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism)²⁸ ดังนั้นรัฐที่เป็นเสรีประชาธิปไตยนั้นจึงมีบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้และยังต้องบัญญัติรับรองถึงการรับรอง

²⁵ อมรรรัตน์ กริยาผล. (2544). *ทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการลงโทษผู้กระทำผิดโดยการชดใช้ค่าเสียหายในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานคร*. หน้า 36-38.

²⁶ อัญชลี ฉายสุวรรณ. (2534). *การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ*. หน้า 76.

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 78-79.

²⁸ ชีระ สุธีวารางกูร. (2543, ตุลาคม). “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง.” *วารสารนิติศาสตร์*, 29 (4). หน้า 578.

คุ้มครองบุคคลจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในรัฐด้วย ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตย ดังนั้นจึงมีการตรากฎหมายรัฐธรรมนูญมาบังคับใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และเรื่องสำคัญที่รัฐเข้ามาคุ้มครองสิทธิของประชาชนของประเทศคือ ในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐอันเนื่องมาจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่มีได้กระทำความผิดนั้นๆ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองสิทธิไว้ในมาตรา 245 ซึ่งบัญญัติว่า “มาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหาย ในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยคนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาท ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งมีเจตนารมณ์และเหตุผลเพื่อเป็นการคุ้มครองรับรองสิทธิของประชาชนชาวไทยและเมื่อเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากไม่ใช่การกระทำผิดของตนเองแต่เป็นอาชญากรรมที่เกิดจากความบกพร่องของการทำงานของรัฐบาลเพราะรัฐมีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อรัฐป้องกันไม่ได้ รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งเป็นการให้บริการสังคมให้แก่ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนด้วย โดยรัฐธรรมนูญดังกล่าวขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญนั้นได้มีการแสดงเจตนารมณ์ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไว้เป็นหลักเกณฑ์ของมาตรา 245

แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.3.1 รัฐสวัสดิการ (Welfare State) แนวคิดพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย²⁹

แนวความคิดรัฐสวัสดิการ เป็นแนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์ที่อธิบายถึงความจำเป็นที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมในฐานะที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาร้ายแรง รัฐได้ทราบ

²⁹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (2550). *กฎหมายจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย)*. หน้า 7-8.

ถึงความสูญเสียของผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งหากรัฐไม่ยื่นมือเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายจะต้องทนทุกข์ทรมานจากผลกรรมที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ก่อขึ้นนั้น

แนวความคิดเรื่องรัฐสวัสดิการนี้ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคม โดยรัฐเป็นผู้สร้างให้รัฐสวัสดิการเกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่าสวัสดิการสำหรับประชาชน แต่ละคนมีความสำคัญ

แนวความคิดเรื่องรัฐสวัสดิการที่ทำให้รัฐมีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้นมีแนวความคิดที่เป็นฐานความคิดสำคัญคือ

(1) รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม หากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ จึงสมควรรับผิดชอบ

(2) รัฐสมควรให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม

การที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน โดยไม่คิดมูลค่าและการพัฒนาของแนวคิดรัฐสวัสดิการนี้ โดยเฉพาะในด้านการให้ความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรม หรือผู้เสียหายในคดีอาญาในลักษณะของการทดแทนความเสียหายนั้นมีมานานแล้ว เป็นลักษณะของการช่วยเหลือพลเมืองของรัฐประการหนึ่งเช่นเดียวกับการประกันสังคมนั่นเอง การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็เช่นเดียวกันเป็นการทำให้ประชาชนมองเห็นความเสมอภาคทางด้านความยุติธรรมของรัฐได้ดียิ่งขึ้น และจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อทดแทนกับการได้สิทธิในการได้รับการทดแทนความเสียหาย

การจัดระบบงานยุติธรรมทางอาญาโดยทั่วไปมีแนวคิดสำคัญที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามหลัก “นิติรัฐ” (The Rule of Law) เป็นที่ยอมรับกันกันโดยทั่วไปว่า “หลักนิติรัฐ” (The Rule of Law) หรือหลักนิติธรรม เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ จากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอุดมการณ์สำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ จะกระทำการใดๆ อันมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและจำกัดเฉพาะในขอบเขตของกฎหมายกำหนดเท่านั้น

2.4 ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

ในส่วนของประเทศไทยในสมัยก่อนที่ยังมิได้มีการประกาศพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาบังคับใช้นั้น ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิขึ้น ในมาตรา 245 ซึ่งเมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้ว จึงได้มีกฎหมายลูกเข้ามารับรองสิทธิดังกล่าว คือพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งแต่เดิมประเทศไทยนั้น ได้มีกฎหมายตราสามดวง มีโจรปล้นเรือนแห่งใด ฆ่าฟันเจ้าทรัพย์ตายในจังหวัดแขวงเมืองใด ให้ผู้รักษาเมือง และชาวบ้าน จับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ ถ้าแลผู้รังกรรมกรชาวบ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้ ไซ้ให้ผู้รักษาเมือง ผู้รังกรรมกร แลชาวบ้านใช้ทุนทรัพย์ซึ่งผู้ร้ายปล้นของราษฎรไปนั้น³⁰

ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 รัฐบาลได้ริเริ่มให้มีกฎหมายสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติหน้าที่มนุษยธรรมขึ้น โดยได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานให้แก่ชาติ และการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2497 ขึ้นใช้บังคับ³¹ ซึ่งตามพระราชบัญญัติก็ยังมีข้อบกพร่องยังไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายได้โดยตรง เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ที่เข้าช่วยเหลือราชการหรือบุคคลที่เข้ากระทำด้วยมนุษยธรรม แต่ถ้าเป็นประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมโดยตรงแล้วจะไม่ได้รับการเยียวยา ทั้งที่เป็นผู้สุจริตมิได้เกี่ยวข้องกับกระทำความผิด ก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐได้ ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ขึ้นมา จึงได้มีการรองรับสิทธินี้โดยตรง จึงมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติโดยใช้ชื่อเรื่องว่า ร่างพระราชบัญญัติกองทุนชดเชยผู้เสียหายจากอาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ... ซึ่งมีการพิจารณาเป็นลำดับ ต่อมาวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2540 ได้มีการดำเนินการตรวจร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จากกลุ่มกฎหมายสำนักงานกฤษฎีกาและได้ค้นคว้าและพิจารณาถึงกฎหมายของต่างประเทศด้วย และเมื่อมีการนำร่างกฎหมายดังกล่าวพิจารณาผ่านวาระของที่ประชุมสภาแล้ว จึงได้ตราเป็นกฎหมายโดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 118 ตอนที่ 104 ก หน้า 23 วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

³⁰ อัญชติ ฉายสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 96.

³¹ แหล่งเดิม. หน้า 97.

โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

2.4.2 แนวคิดและทฤษฎี

ในปัจจุบันประเทศไทยเราได้มีพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นมาบังคับใช้ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการรับรองตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เมื่อได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จากหลักการรับรองสิทธิดังกล่าว ก็เนื่องมาจากแนวความคิดว่า เดิมนั้นในกฎหมายอาญาที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีเจตนารมณ์เพียงเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษหรือป้องกันมิให้บุคคลกระทำความผิด โดยกฎหมายดังกล่าวจะมุ่งที่การลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อวัตถุประสงค์เป็นการปรับปรุงแก้ไข การข่มขู่ หรือยับยั้งและตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดมิให้กระทำความผิดอีก แต่ประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว ก็มีได้มีบทบัญญัติที่จะเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้น และส่วนมากผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าว ก็ต้องไปฟ้องร้องในทางแพ่งกันเองเพียงลำพัง โดยอ้างฐานความผิดเรื่องละเมิด และในส่วนรัฐก็มีได้เข้ามาดูแลและเยียวยา ให้ได้รับค่าตอบแทนในเบื้องต้นได้จากเหตุผลดังกล่าว จึงเกิดแนวความคิดให้รัฐเข้ามาดูแลและจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายอันถือเป็นกรณีที่รัฐบาลจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อสวัสดิการสังคมของประชาชน อันถือว่าเป็นสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหายที่เป็นผู้บริสุทธิ์และมีได้เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

อย่างไรก็ตามอีกเหตุผลหนึ่งของแนวคิดคือ อาชญากรรมที่เกิดขึ้นมาในประเทศนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐมีข้อบกพร่อง เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานบกพร่องทำให้เกิดการกระทำความผิดอันเป็นอาชญากรรมเกิดขึ้น ดังนั้นแล้ว จึงมองเห็นว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของรัฐ รัฐจึงต้องเข้ามารับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประชาชน เพื่อให้รัฐมีสภาพเป็น “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State) อันเป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับของโลก ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนคนไทยได้รับสวัสดิการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐจึงตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พ.ศ. 2544 ขึ้นบังคับใช้ในปัจจุบัน ทั้งตามท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้มีหมายเหตุไว้ดังนี้ “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติมาตรา 245 และมาตรา 246 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทน และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการบัญญัติมาเพื่อรับรองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ ประกอบแนวคิดของการเยียวยาผู้เสียหายให้ได้รับความยุติธรรมในสังคมในปัจจุบันจึงมีการเยียวยาผู้เสียหายโดยการจ่ายค่าตอบแทน โดยรัฐ ประกอบทั้งในการเสนอร่างและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ของสำนักงานกฤษฎีกา ก็ได้มีการกล่าวถึงหลักการและเหตุผลไว้ดังนี้

2.4.2.1 หลักการ

เนื่องจากปัจจุบันผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมได้รับเคราะห์กรรมและต้องดำเนินการด้วยตนเองในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิดทางอาญา ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมหรือนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษหรือผู้กระทำความผิดทางอาญาไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้ค่าเสียหายให้ได้เนื่องจากถูกจำคุก ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนและรัฐก็จะต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วยเพราะไม่สามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยผู้เสียหายได้

2.4.2.2 เหตุผลในการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทน

จากสาเหตุที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม คือ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเกิดจากการกระทำของผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจาก การทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีความบกพร่องซึ่งเมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาและมีความเสียหายเกิดขึ้นโดยปกติเป็นเรื่องที่ผู้ได้รับความเสียหายเหล่านี้ไปฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดเอง ซึ่งปรากฏว่าผู้เสียหายไม่ได้รับการชดใช้หรือได้รับชดใช้เพียงบางส่วน กรณีนี้จึงเป็นการสร้างภาระเพิ่มขึ้นแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายอยู่แล้ว ทั้งที่ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองประชาชนได้อย่างทั่วถึง หรือเพราะเหตุว่าผู้เสียหายต้องเข้ามาช่วยเหลือ

รัฐในการจับกุมผู้กระทำผิด ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดว่ารัฐควรเข้ามามีส่วนรับผิดชอบด้วย ซึ่งคล้ายกับงานสวัสดิการสังคมประเภทหนึ่ง

สิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่มีการบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ออกมาบังคับใช้ ที่จะต้องกล่าวถึง คือสิทธิของประชาชนที่รัฐจะต้องเข้ามาคุ้มครองชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน คือ แนวความคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ด้วย ดังนั้น จากการศึกษาถึงสิทธิมนุษยชน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น รวมถึงความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎีในการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ แล้วจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ถูกทำความผิดทางอาญาย่อมถือว่า ถูกกระทำละเมิดทั้งต่อชีวิตร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินด้วย โดยพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ คือ บุคคลจะต้องรับผิดชอบในผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลจากการทำความผิดของตน ตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ในการพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับการกระทำหรือไม่ จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นเสียก่อนว่าการกระทำนั้นในทางธรรมชาติหรือตามหลักวิทยาศาสตร์แล้วเป็นเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าไม่มีการกระทำนั้นแล้วจะเกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ การพิจารณา ในเบื้องต้นนี้อาจจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลขยายออกไปค่อนข้างกว้างขวาง จึงต้องมีการจำกัดวงให้แคบลง ทั้งนี้โดยถือว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อสามารถคาดหมายได้ว่าการกระทำของตนอาจจะก่อให้เกิดความเสียหาย ความสามารถในการคาดหมาย ผลเสียหายดังกล่าวนี้ให้พิจารณาจากสามัญชนที่มีเหตุผลโดยทั่วไป (Reasonable Man) อย่างไรก็ตามหากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากประสังข์ใจของผู้กระทำ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบถึงแม้ว่าพิจารณาจากสายตาของสามัญทั่วไปแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ไม่อาจคาดหมายได้ก็ตาม³² และเมื่อนำมาปรับเข้ากับสภาพปัญหาที่ผู้เขียนศึกษาค้นคว้า เห็นว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ยังมีความบกพร่องที่ไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างยุติธรรม ดังนั้น เมื่อรัฐซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาความสงบในบ้านเมืองและป้องกันอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น ไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลประชาชนในรัฐได้ เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นและผู้เสียหายได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน รัฐจึงต้องเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และในปัจจุบันมีการเยียวยาความเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและจิตใจ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในบทที่ 3 ต่อไป

³² วรเจตน์ ภาศิริรัตน์. (2544, 3 กันยายน). “ความรับผิดชอบละเมิดของฝ่ายปกครองตาม Common Law ในระบบกฎหมายอังกฤษ.” *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 32, หน้า 564.

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ

ปัจจุบันในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญากันอย่างกว้างขวาง โดยมีรูปแบบของกฎหมายแตกต่างกัน ดังนั้น ในบทนี้จะได้เสนอเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายไทย

3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายทั่วไปซึ่งวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของบุคคลที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายไว้ในมาตรา 420 ซึ่งผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาแล้วแต่กรณีสามารถฟ้องบุคคลหรือหน่วยงานที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อให้ตนได้รับความเสียหาย เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

3.1.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดในทางละเมิด³³

ความรับผิดในทางละเมิดมีหลักเกณฑ์สรุปสาระสำคัญดังนี้ ประการแรกคือความผิดอันเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ประการที่สองคือความเสียหาย เป็นกรณีที่การกระทำ ความผิดในประการแรกก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และในประการสุดท้าย ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล คือความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีความสัมพันธ์หรือเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำ ความผิด³⁴

³³ สีนิกานต์ สิทธิเวทีพิเศษ. เล่มเดิม. หน้าที่ 10-19.

³⁴ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2539). *หลักกฎหมายแพ่งและลักษณะหนี้*. หน้า 54.

1) ความผิด

มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะละเมิดบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ...” หลักเกณฑ์ที่สำคัญกล่าวคือ “ผู้ใด” มีความหมายเป็นเบื้องต้นว่า ต้องเป็นการกระทำของมนุษย์หาใช่ของสัตว์ไม่ จึงรวมบุคคลทุกชนิดทั้งที่บรรลุนิติภาวะหรือผู้เยาว์รวมถึงบุคคลวิกลจริต ถัดมาก็คือ “...ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย...” อันมีความหมายว่าเป็นการกระทำความผิดต่อบุคคลอื่น โดยฝ่าฝืนหรือผิดกฎหมาย ความผิดจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการกระทำเกิดขึ้นก่อน หากไม่มีการกระทำก็ไม่มีความผิดเกิดขึ้น “การกระทำ” เป็นการเคลื่อนไหวอิริยาบถโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวนั้นหากเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่รู้สำนึกไม่ถือเป็นการกระทำ และหากเป็นเพียงการนึกคิดก็ไม่ถือเป็นความผิดเห็นได้จากความในมาตรา 59 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “กระทำ ...ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ...” ดังนั้น เด็กทารกที่ยังไม่รู้เดียงสา การเคลื่อนไหวในเวลาหลับ ได้แก่ เวลาพลิกตัว หาว ละเมอ หรือการสะดุ้งผวาเพราะตกใจไว้สติควบคุม ฯลฯ อันเป็นไปตามสัญชาตญาณของมนุษย์ หรือเวลาไม่รู้สึกรู้สึกร่างกายอื่น เช่น เวลาป่วยจนไม่มีสติ วิกลจริตถึงขนาดไม่รู้ตัวว่า ได้ทำอะไรลงไปบ้างไม่ถือเป็นการกระทำ แต่หากยังรู้สึกตัวอยู่บ้างไม่มากก็น้อยยังต้องถือว่ามีการกระทำ คำว่า “กระทำ” นอกจากหมายถึงการเคลื่อนไหวอิริยาบถโดยรู้สึกรู้สำนึกการเคลื่อนไหวแล้ว ยังหมายความถึงการงดเว้นไม่กระทำการที่ตนมี “หน้าที่” ต้องทำเพื่อป้องกันผลอีกด้วย การนึกคิดไม่ใช่การกระทำตามกฎหมาย สำหรับหน้าที่ดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็นสี่ประการ ประการแรก หน้าที่อันเกิดจากกฎหมายบัญญัติหรือ “ระเบียบ” เป็นหน้าที่ที่มีกฎหมายหรือระเบียบบัญญัติไว้ อย่างชัดเจน เช่น สามีภริยามีหน้าที่ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน (มาตรา 1461 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา (มาตรา 1563 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์หรือบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้วแต่ทุพพลภาพเลี้ยงดูตัวเองไม่ได้ (มาตรา 1564 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) หากผู้มีหน้าที่ดังกล่าวไม่อุปการะเลี้ยงดูจนผู้มีสิทธิได้รับอุปการะเลี้ยงดูได้รับความเสียหายย่อมเป็นละเมิด หน้าที่ประการที่สอง “หน้าที่อันเกิดจากสัญญา” การละเว้นหน้าที่ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเรื่องความคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิด หน้าที่อันเกิดจากสัญญาเป็นหน้าที่ที่ผู้รับผิดชอบ มีความผูกพันตามสัญญาที่ ต้องกระทำตามสัญญาที่ตนได้แสดงเจตนาขึ้น เช่น กรณีสัญญารับจ้างดูแลเด็ก หากผู้รับจ้างดูแลเด็ก งดเว้นไม่ดูแลเด็กจนกระทั่งเด็กได้รับอันตราย ถูกน้ำร้อนลวกหรือตกน้ำ ในกรณีนี้ผู้รับจ้างดูแลเด็ก ต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดแยกออกจากสัญญารับจ้างที่ได้ไปแสดงเจตนาทำขึ้น โดยหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นตามสัญญาจ้างแรงงานที่ถูกจ้างมีหน้าที่ต่อนายจ้าง ฯลฯ หน้าที่ประการ

ที่สาม “หน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน” เป็นกรณีที่น่าจะก่อให้เกิดประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเรื่องความคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดเช่นกัน หน้าที่ที่มีต่อสาธารณชนเป็นหน้าที่พิเศษบางประการเกิดขึ้นแก่บุคคลทุกคนที่การปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการต่อสาธารณชนหรือคนจำนวนมากในสังคม ที่ต้องดูแลให้สาธารณชนได้รับบริการด้วยความปลอดภัย หากบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลพิเศษดังกล่าววงเวียนไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการ บุคคลผู้มีหน้าที่พิเศษดังกล่าวต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดแยกออกจากสัญญา ได้แก่ กรณีสัญญารับขนส่งคนโดยสาร เจ้าของท่าเทียบเรือ (ผู้ขนส่งคนโดยสาร) ไม่ดูแลรักษาท่าเทียบเรือให้ดี สะพานไม้ที่ขาดไปสู่โป๊ะที่ผู้โดยสารรอขึ้นเรือหัก เป็นเหตุให้ผู้โดยสารที่มารอขึ้นเรือจมน้ำตายถือว่าเจ้าของท่าเทียบเรือกระทำละเมิด³⁵ สำหรับหน้าที่ประการที่สี่ “หน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่มีอยู่ระหว่างผู้ส่งเงินกับผู้เสียหาย” เป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมัครใจเข้าไปเกี่ยวพันกับผู้เสียหายเองทั้งๆ ที่เดิมไม่มีหน้าที่ต้องกระทำเช่นนั้น แต่เมื่อเข้าไปผูกพันแล้วต้องสานต่อจนหมดหน้าที่ เช่น ระหว่างเดินทางกลับบ้านแพทย์เห็นผู้ป่วยจึงเข้าช่วยเหลือรักษาพยาบาลอันมิใช่หน้าที่ตามกฎหมายหรือสัญญา หากแพทย์ช่วยวงเวียนไม่ทำหน้าที่ให้ตลอดยอมถือเป็นการกระทำโดยวงเวียนหากเกิดความเสียหายขึ้นถือว่าแพทย์กระทำละเมิดต่อผู้เจ็บป่วย³⁶

นอกจากนี้ตาม มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การกระทำยังแบ่งออกเป็นการกระทำโดยจงใจ และกระทำโดยไม่จงใจ (หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ) การกระทำโดยจงใจเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น รู้ความตั้งใจของตนเองและรู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน เป็นอาการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวของบุคคลที่เกิดจากความตั้งใจต่อผลอย่างใดอย่างหนึ่ง³⁷ แม้ผู้กระทำละเมิดไม่รู้จักตัวผู้ได้รับความเสียหายก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ และแม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าที่ผู้กระทำละเมิดเข้าใจหรือตั้งใจ ผู้กระทำละเมิดก็ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะอ้างมาตรา 222 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ เพราะการกระทำละเมิดมิใช่การไม่ชำระหนี้ตามบทบัญญัติดังกล่าว ส่วนการกระทำโดยไม่เจาจะจง (หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ) เป็นการกระทำที่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่ต้องใช้ ต้องเทียบกับบุคคลที่อยู่ในวิสัยเดียวกันกับผู้กระทำคือ เพศ วัย

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 608/2521.

³⁶ จิตติ ดิงศภัทย์ ก (2523). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้*. หน้า 185.

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1275/2493.

อาชีพเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าการพิจารณาการกระทำโดยประมาทในทางละเมิดนั้นต้องพิจารณาที่ขนาดความระมัดระวังของผู้กระทำโดยเทียบกับบุคคลทั่วไปในวิสัยและพฤติการณ์อย่างเดียวกันกับผู้กระทำว่าโดยปกติบุคคลเช่นว่านั้นจะใช้ความระมัดระวังได้มากน้อยเพียงใด และระดับความระมัดระวังที่สมมติขึ้นมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานเพื่อวินิจฉัยความรับผิดของผู้กระทำ ความเสียหายโดยไม่จงใจ (หรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ) ต้องนำมาเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนที่อยู่ใน “วิสัย” และ “พฤติการณ์” เดียวกันว่าหากบุคคลผู้ถูกสมมติขึ้นอยู่ในฐานะเดียวกันกับผู้กระทำ ความเสียหายแล้วควรทำอย่างไร

ประเด็นต่อมา การกระทำความผิดอันเป็นลักษณะของความรับผิดในทางละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่า “...ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย...” นอกจากหมายถึงการกระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจน เช่น ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังหมายความรวมถึงการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำโดยไม่มีสิทธิที่ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการกระทำผิดอีกด้วย³⁸ ได้แก่ การกระทำผิดธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติในทางการค้าขาย การกระทำผิดระเบียบจรรยาบรรณของวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ หากเป็นกรณีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนและมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ผลที่กฎหมายกำหนดคือให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้กระทำการฝ่าฝืนเป็นผู้ผิด เป็นกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติข้อสันนิษฐานอันเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายไว้ตามมาตรา 422 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำการฝ่าฝืนต้องมีภาระในการพิสูจน์ในคดีเพื่อให้ตนเองพ้นผิด ทั้งๆ ที่ปกติภาระการพิสูจน์ดังกล่าวเป็นของผู้เสียหาย

ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า การกระทำโดยผิดกฎหมาย หมายความว่า การกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำโดยไม่มีสิทธิมีข้อยกเว้นอยู่ตามมาตรา 421 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่วางหลักว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”³⁹ เหตุที่ต้องมีกฎหมายมาตรานี้

³⁸ จรัญ ภักดีธนากุล. (2531). *หมายเหตุท้ายคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 981/2531 (ประชุมใหญ่) ตอนที่ 1*. หน้า 316.

³⁹ การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ตรงกับข้อความตาม มาตรา 421 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “...ซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหาย...” แสดงความหมายชัดเจนว่าต้องเป็นการกระทำที่มุ่งต่อผล คือความเสียหายแก่ผู้อื่นแต่เพียงอย่างเดียว ต้องเป็นการกระทำโดย “จงใจ” เท่านั้น ไม่เปิดช่องให้แปลความกว้างไปถึงการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, 2540: 43-44).

ขึ้นมาเพราะเป็นบทบัญญัติถึงผลอันสืบเนื่องมาจากมาตรา 5 อันเป็นหลักทั่วไปซึ่งบัญญัติว่าในการใช้สิทธิของบุคคลต้องทำการโดยสุจริต ถ้าความเสียหายเกิดจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตก็อาจต้องรับผิดชอบละเมิดได้ “สิทธิ” นั้นเป็นประโยชน์ของบุคคลที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ แม้ว่ามีสิทธิหากผู้ทรงสิทธิใช้สิทธิของตนภายในขอบเขตแห่งสิทธิของตนแต่กระทำไปโดยมุ่งประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ในกรณีนี้แม้มีสิทธิแต่กฎหมายให้ถือว่าเป็นอันมิชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการกระทำความผิดตามหลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบในทางละเมิดประการแรกนี้ด้วย

2) ความเสียหาย

ความเสียหายเป็นหลักเกณฑ์ประการหนึ่งของความรับผิดชอบในทางละเมิด หากมีการกระทำความผิดแต่ไม่เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลที่ถูกกระทำจะฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดมิได้ (มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ความเสียหายอันเป็นหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางละเมิดต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนอาจเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ย่อมคำนวณเป็นตัวเงินได้แน่นอน และนอกจากความเสียหายแน่นอนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้ว ยังรวมถึงความเสียหายแน่นอนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย ไม่ว่าค่าขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ ค่ารักษาพยาบาลที่ต้องจ่ายระหว่างรักษาตัวในปัจจุบันเรื่อยไปจนกว่าจะหาย ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องของอนาคต แต่แน่นอนว่าต้องจ่าย ดังนั้น หากเป็นความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแต่ยังไม่แน่นอนว่าจะเกิดหรือไม่ ไม่ถือเป็นความเสียหาย⁴⁰ นอกจากนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นยังต้องเป็นความเสียหายโดยนิตินัย หมายความว่า กฎหมายรับรองว่าเป็นความเสียหาย หากเป็นความเสียหายที่กฎหมายไม่รับรองความรับผิดชอบในทางละเมิดก็ไม่อาจเกิดขึ้นและเรียกค่าสินไหมทดแทนใดๆ ไม่ได้ ความเสียหายที่กฎหมายไม่รับรองมีสองกรณี กรณีแรกเมื่อผู้เสียหายยินยอมต่อการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนจะย้อนกลับมาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ก่อความเสียหายไม่ได้ ตาม “หลักความยินยอมโดยสมัครใจไม่ทำให้เป็นละเมิด” กรณีที่สองเมื่อผู้เสียหายยอมเสี่ยงภัยเข้ารับความเสียหายนั่นเอง หากเกิดความเสียหายขึ้นไม่ถือเป็นการกระทำละเมิด⁴¹ โดยมีความเห็นว่าเมื่อไม่มีผลประโยชน์ของสาธารณชนเข้ามาเกี่ยวข้องก็ย่อมจะปล่อยให้บุคคลกำหนดชะตากรรมของตนเอง

⁴⁰ ประจักษ์ พุทธิรักษ์สมบัติ. (2530). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง*. หน้า 37.

⁴¹ กัทธศักดิ์ วรรณแสง. (2540). *หลักกฎหมายละเมิด*. หน้า 58.

3) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

หลักเกณฑ์สุดท้ายที่มีความสำคัญของความรับผิดชอบทางละเมิด “ความเสียหาย” (ผล) ที่เกิดขึ้นต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำ “ความผิด” (เหตุ) จึงก่อให้เกิดความรับผิดชอบในทางละเมิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ (Causation) ตามปกติผลย่อมเกิดจากเหตุ ซึ่งหากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำ ความผิด หรือความเสียหายมิได้เป็นผลมาจากการกระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ความผิด ความรับผิดชอบในทางละเมิดก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล สามารถสรุปเป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมายได้สามทฤษฎี ดังนี้

(1) ทฤษฎีเงื่อนไข (The Theory of Condition) เป็นทฤษฎีเดียวกันกับ “ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุ” และ “ทฤษฎีผลโดยตรง” อันเป็นทฤษฎีที่ศาลฎีกาไทยยอมรับและนำมาใช้ในการวินิจฉัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหลักของทฤษฎีเงื่อนไข คือ หากไม่มีการกระทำความผิดของจำเลย ผลหรือความเสียหายไม่เกิดถือว่าผลหรือความเสียหาย ที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรง (ตามทฤษฎีเงื่อนไข) มาจากการกระทำความผิดของจำเลย จำเลยต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดแม้ว่าผลหรือความเสียหายจะเกิดจากการกระทำหรือเหตุอื่นด้วยก็ตาม ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีการกระทำความผิดของจำเลย ผลหรือความเสียหายยังเกิดขึ้น จะถือว่าผลหรือความเสียหายเป็นผลโดยตรง (ตามทฤษฎีเงื่อนไข) มาจากการกระทำความผิดของจำเลยไม่ได้ จำเลยจึงไม่ต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิด⁴² เช่น ก ผลัก ข ล้มลง ขณะล้มลงนั้นศีรษะของ ข พาดพื้น ทำให้ ข ถึงแก่ความตาย ก ต้องรับผิดชอบในความตายของ ข หรือ ก ทิ้งก้นบุหรี่ลงในกองหญ้าแห้ง ทำให้ไฟลุกลามไหม้ลามไปติดบ้านของ ข, ค, ง, ก ต้องรับผิดชอบในผลของความเสียหายที่เกิดขึ้น และที่เรียกว่า “ทฤษฎีเท่ากันแห่งเหตุ” เนื่องจากทฤษฎีนี้ถือว่าเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหาย มีน้ำหนักเท่ากัน เพราะหากไม่มีเหตุทุกประการประกอบกันแล้วความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น กล่าวคือหากขาดเหตุใดเหตุหนึ่งหรือการกระทำใดกระทำหนึ่งแล้วความเสียหายย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้ก่อเหตุทุกเหตุต้องรับผิดชอบในผลหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายสามารถเรียกให้บุคคลดังกล่าวรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ เพราะถือว่าทุกเหตุหรือทุกการกระทำเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ทฤษฎีนี้เป็นผลดีกับผู้เสียหาย เพราะมีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องและใครก็ตามที่เข้ามาเกี่ยวข้องในผลของความเสียหายก็ต้องรับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งในทฤษฎีดังกล่าวจะเป็นการผลักดันภาระ

⁴² จิตติ ดิงสภักดิ์ ข (2536). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 40, หยุต แสงอุทัย. (2495). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา*. หน้า 44-45 และเกียรติจิกร วัจนะสวัสดิ์. (2538). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. หน้า 209.

ความรับผิดชอบที่เกินกว่าความเป็นจริง และไม่เป็นการยุติธรรมต่อผู้กระทำเพราะในบางกรณีอาจมีเหตุอื่นที่มีน้ำหนักมากกว่าเหตุเดิมแทรกซ้อนอยู่⁴³

(2) ทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสม (The Theory of Adequate Causation) หรือ “ทฤษฎีที่ถือเอาการเหมาะสมแห่งเหตุเป็นประมาณ” หรือ “ทฤษฎีผลธรรมดา” เกิดขึ้นมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีเงื่อนไข ดังจะเห็นได้ว่าการวินิจฉัยปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหากใช้ทฤษฎีเงื่อนไขแต่เพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลทุกอย่างที่เกิดขึ้น โดยไม่มีข้อจำกัด ซึ่งความรับผิดชอบในทางละเมิดที่เกิดขึ้นหากเหมาว่าทุกการกระทำมีน้ำหนักเท่ากันหรือเป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย ย่อมไม่เป็นธรรมกับผู้กระทำในแต่ละการกระทำหรือในแต่ละเงื่อนไข ดังนั้นควรให้เฉพาะเหตุหรือการกระทำที่คาดหมายหรือเชื่อว่าเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (ที่ถือว่ามีความเหมาะสมในการก่อให้เกิดความเสียหาย) เท่านั้นที่ผู้ก่อเหตุต้องเป็นผู้รับผิดชอบในผลแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น หมายความว่า ในเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดผลขึ้นเฉพาะแต่เหตุที่ผู้กระทำคาดหมายหรือควรคาดหมายได้ว่าการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้นที่เป็น “เหตุที่เหมาะสม” ในการก่อความเสียหายที่ผู้กระทำต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิดด้วยเหตุนี้ตามทฤษฎีนี้จึงถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลต้องเหมาะสมหรือเพียงพอหรือเหตุนั้นต้องเหมาะสมหรือเพียงพอที่จะก่อให้เกิดผลเช่นนั้นจะเกิดความรับผิดชอบในทางละเมิดไม่ได้ ทฤษฎีนี้ให้พิจารณาว่าการกระทำผิดของผู้กระทำเหมาะสมจะให้เกิดความเสียหายนั้น โดยทั่วไปหรือไม่ หรือพิจารณาว่าการกระทำความผิดและความเสียหายนั้นมีความเกี่ยวพันกันพอสมควรหรือไม่ (Reasonable Connection) หากการกระทำความผิดเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยทั่วไป หรือมีความเกี่ยวพันกับความเสียหายพอสมควร ความรับผิดชอบในทางละเมิดจะเกิดขึ้นแต่หากการกระทำผิดไม่เหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยทั่วไป หรือไม่มีความเกี่ยวพันกับความเสียหายพอสมควร ความรับผิดชอบในทางละเมิดก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะฉะนั้นหากมีเหตุแทรกแซงหรือเหตุสอดคล้องที่ผู้กระทำผิดไม่สามารถคาดหมายได้เกิดขึ้นจนก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้น ความรับผิดชอบในทางละเมิดจะไม่เกิดขึ้น เพราะเหตุแทรกแซงดังกล่าวมาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้ขาดลง หมายความว่าในบรรดาเหตุหรือการกระทำ ความผิดที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลหรือความเสียหายเช่นนั้น ยกตัวอย่าง เช่น ก เคาะศิระะ ข เเบาๆ แต่ ข มีกะโหลกศิระะที่บางเป็นพิเศษ ข จึงตาย เช่นนี้ในทางละเมิด ก ไม่ต้องมีความรับผิดชอบหลักตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม แต่หากยึดหลักตามทฤษฎีเงื่อนไข ก ต้องรับผิดชอบในกรณีนี้เหตุแทรกแซงคือ ข มีกะโหลกศิระะที่บางเป็นพิเศษ ซึ่ง ก ไม่สามารถคาดหมายได้ จึงมาตัดความสัมพันธ์ระหว่าง

⁴³ จิตติ ดิงศภัทย์ ข เล่มเดิม. หน้า 212.

การกระทำและผลให้ขาดลง และความคาดหมายได้หรือไม่ถึงเหตุแทรกแซงดังกล่าว ต้องเปรียบเทียบกับวิญญูชนที่อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกันกับผู้ก่อความเสียหาย หากวิญญูชนสามารถคาดหมายได้ถึงเหตุแทรกแซงดังกล่าวแสดงว่าความเสียหายเป็นผลธรรมดาที่ต้องเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของผู้ก่อความเสียหายความรับผิดชอบในทางละเมิดก็เกิดขึ้น และผลธรรมาคือผลที่วิญญูชนคาดเห็น (Foresee) อันเป็นผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม หรือเป็นผล ที่ผู้กระทำสามารถคาดเห็นหรือเป็นผลที่ผู้กระทำสามารถคาดเห็นความเป็นไปได้ของผลนั้นว่า จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนนั่นเอง

(3) ทฤษฎีผลโดยตรงไม่ไกลไปกว่าเหตุ เป็นทฤษฎีตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาไทยที่นำทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้ผสมผสานกัน ในชั้นแรกจะใช้ทฤษฎีเงื่อนไขก่อนในตอนต้น ดูเหตุทุกเหตุที่เกี่ยวข้องให้รับผิดชอบไปตลอดสายก่อน หากไม่มีการกระทำใด ความเสียหายไม่เกิด ผู้กระทำการนั้นต้องมีความรับผิดชอบ แม้ความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่นด้วยก็ตาม หลังจากนั้นจึงนำทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสมมาใช้ในตอนปลาย โดยพิจารณาในแต่ละเหตุว่าเหตุใดที่ผู้กระทำคาดเห็นหรือควรคาดเห็นว่าการกระทำของตนอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเฉพาะแต่เหตุนั้นเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องมีความรับผิดชอบในทางละเมิด เหตุใดที่ผู้กระทำคาดเห็นไม่ได้ก็ตัดออกไป อันเป็นการมองย้อนไปในเหตุทุกเหตุที่ก่อให้เกิดผล และหากเหตุใดไกลกว่าเหตุหรือคาดหมายไม่ได้หรือมีเหตุแทรกแซงมาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลให้ขาดลง ศาลจะตัดเหตุนั้นทิ้งไปจนเหลือแต่เหตุที่เหมาะสมเท่านั้น ตามความจริงทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมิได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ศาลไทยนำทั้งสองทฤษฎีมาผสมผสานกันเพื่อใช้ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางละเมิดประการสุดท้าย เพราะเห็นว่าหากใช้แต่เพียงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอาจก่อความไม่ยุติธรรมแก่คู่กรณีเพราะทั้งสองทฤษฎีต่างมีข้อเสียในตัวเอง

กล่าวโดยสรุปคือ ทฤษฎีทั้งสองนี้ต่างก็มีข้อดีและข้อเสียอยู่ด้วยกัน ทฤษฎีเงื่อนไขที่ถือหลักว่าถ้าไม่มีการกระทำแล้วความเสียหายก็ย่อมไม่เกิดผู้นั้นจึงต้องรับผิดชอบ มีข้อดีที่เป็นหลักตรงกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ แต่ก็มีข้อเสียเพราะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบโดยไม่มีขอบเขตตลอดจนถึงความเสียหายที่ไม่มีใครคาดหมายได้ก็ต้องรับผิดชอบ ส่วนทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ถือว่าผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบต้องเป็นผลที่ตามปกติควรจะเกิดจากการกระทำของผู้กระทำที่มีข้อดีตรงที่หลักวินิจฉัยความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ซึ่งต้องวินิจฉัยตามพฤติการณ์ที่บุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นนั้นควรจะทราบ แต่มีข้อเสียที่จำกัดผลที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบเฉพาะภายใน

ขอบเขตที่ผู้กระทำผิดได้คาดเห็นเท่านั้น จึงขัดกับความเป็นจริงที่อาจมีความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำแท้ๆ แต่ผู้กระทำละเมิดกลับไม่ต้องรับผิดชอบ⁴⁴

ความรับผิดในทางละเมิดเป็นหนี้หรือความรับผิดในทางแพ่งชนิดที่เกิดโดยนิติเหตุเกิดจากการที่บุคคลฝ่าฝืนหน้าที่ประการหนึ่งหรือหลายประการที่เกิดขึ้น โดยกฎหมายซึ่งกฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิบางอย่างแก่บุคคลทั่วไปในสังคม และหากการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหาย บุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายซึ่งความรับผิดในทางละเมิดจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการกระทำความผิดของผู้ที่มีความรับผิด (เหตุ) และการกระทำ ความผิดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดความเสียหาย (ผล) แก่ผู้เสียหาย และความเสียหาย (ผล) ที่เกิดขึ้น ต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด (เหตุ) ของผู้ที่มีความรับผิดโดยความรับผิดในทางละเมิด มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายได้บังคับตามสิทธิของตนต่อผู้ก่อความเสียหายเป็นการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิมหรือใกล้เคียงกับฐานะเดิมให้มากที่สุด

3.1.1.2 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด

การชดเชยค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะชดเชยความเสียหายอันเกิดแต่การที่เจ้าหนี้ไม่ได้รับการชำระหนี้ตามสิทธิของตน ในทางละเมิดกฎหมายมุ่งประสงค์จะเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนคนใดคนหนึ่ง ซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างอื่น โดยเฉพาะเจาะจง หากทำให้คืนสภาพเดิมไม่ได้ก็พยายามที่จะให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด การทำให้ผู้เสียหายกลับสู่ฐานะเดิม ค่าเสียหายนี้ศาลจะต้องคำนวณให้ว่าควรจะได้รับเงินเท่าใด โดยถือความเสียหายเป็นหลักความเสียหายนั้นปกติผู้กล่าวอ้างจะต้องนำสืบให้ศาลเห็น แต่ในเรื่องค่าเสียหายนั้น แม้เจ้าหนี้จะไม่พิสูจน์ หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นจำนวนเท่าใดแน่ เมื่อมีความเสียหายแล้ว ศาลก็อาจกำหนดตามพฤติการณ์แห่งคดี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติว่า

“ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

ความเสียหายเป็นหลักประการหนึ่งที่ต้องมี เพื่อให้เกิดความรับผิดทางละเมิด ถ้าไม่มีความเสียหายก็ไม่ใช่ละเมิด ความเสียหายนั้นต้องเป็นความหมายต่อสิ่งต่างๆ ที่ระบุไว้ซึ่งรวม

⁴⁴ ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2538). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. หน้า 39.

ความแล้ว ก็เรียกได้ว่าเป็นความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล จะเป็นสิทธิในกองทรัพย์สินหรือไม่ ก็ไม่สำคัญ แต่ปัญหาการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ซึ่งเกิดจากมูลละเมิดที่พึงจะเรียกร้องให้ชำระใช้กันต่อไป มาตรฐานนี้เป็นบทบัญญัติวางหลักทั่วไปในการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งใช้บังคับในกรณีละเมิดที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ถึง 437 แต่ยังมีบทบัญญัติต่อไปถึงมาตรา 447 ในเรื่องค่าเสียหายอยู่อีก นอกเหนือบทบัญญัติเฉพาะเรื่องแล้ว ก็ต้องพิจารณาวินิจฉัยไปตามบททั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 นี้ความมุ่งหมายในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ก็คือ ให้ผู้เสียหายได้กลับสู่ฐานะเดิมเหมือนเมื่อยังไม่มีการละเมิด ในมาตรา 438 แยกพิจารณาได้ดังนี้⁴⁵

โดยสถานใด หมายถึง ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนวิธีไหน จะคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือว่าจะให้ใช้ค่าเสียหาย หรือว่าจะให้โฆษณาทางหนังสือพิมพ์

เพียงใด หมายถึงจะให้ใช้เป็นจำนวนเงินเท่าไร โฆษณาขอโทษทางหนังสือพิมพ์กี่วัน

พฤติการณ์แห่งละเมิด หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยเป็นอย่างไร มีความประมาทเลินเล่อมากหรือน้อยเพียงใด หรือเป็นการกระทำโดยจงใจออกอาจ หรือตามพฤติการณ์อื่นๆ เช่นว่า ขับรถเข้าไปในที่คนพลุกพล่าน ก็ยังขับเร็ว หรือว่าอยู่ใกล้บริเวณเชื้อเพลิง มากยังไปจุดสูบบุหรี่สูบ ถือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ใช้มาก ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ผ่านขั้นตอนการพิจารณาว่าจำเลยได้ละเมิดแล้ว แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็นำมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดค่าเสียหายด้วย

ความร้ายแรงแห่งละเมิด หมายถึง จำเลยละเมิดโดยออกอาจ ทารุณ โหดร้ายหรือไม่ ละเมิดซ้ำ หรือใช้อาวุธร้ายแรงหรือไม่

นอกจากกรณีทั่วไปที่กฎหมายกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้เฉพาะแล้ว ศาลยังมีหลักในการกำหนดค่าเสียหายตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนี้⁴⁶

1. กำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ
2. กำหนดค่าเสียหายเป็นการประมาณค่าเสียหาย
3. กำหนดค่าเสียหายให้น้อยกว่าความเสียหายจริง

⁴⁵ เฑิง เฑิงนิติ. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. หน้า 375.

⁴⁶ พจน์ ปุษปาคม. (2530). ละเมิด สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 532-533.

1. การกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษ

บางครั้งการกระทำละเมิดเป็นการกระทำที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงออกอาจ ห้ามปรามแล้ว ยังไม่ฟัง ช่มเหรงรังแกผู้อื่น ทำทายนกฎหมายบ้านเมือง ทารุณ โหดร้าย ศาลจึงใช้ดุลพินิจกำหนด ค่าเสียหายให้มากกว่าความเป็นจริงหรือสูงกว่าปกติเพื่อเป็นการลงโทษผู้ทำละเมิด เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 366/2474 จำเลยใช้อาวุธปืนยิงพยายามฆ่าโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงาน ผู้กระทำการตามหน้าที่ แต่กระสุนพลาดเป้า ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เป็นกรณีอุกฉกรรจ์ร้ายแรงถือว่า โจทก์ได้รับความเสียหาย จึงให้ค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์จำนวน 2,500 บาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 336/2475 จำเลยถูคร่ำอานาจารย์เสียหายซึ่งเป็นหญิงสาวจนถูกฟ้อง เป็นจำเลยคดีอาญา แล้วยังนำสืบให้ร้ายผู้เสียหายในคดีอาญานั้นอีกว่า สมยอมลักลอบร่วมประเวณี กับตน เป็นการเพิ่มความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ศาลฎีกากำหนดให้จำเลยใช้เบี้ยทำขวัญ 1,500 บาท ให้สมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ระกำใจเป็นอย่างยิ่ง มิให้ทำผิดอีกในภายหน้า

2. กำหนด ค่าเสียหาย เป็นการประมาณค่าเสียหาย

การกำหนดค่าเสียหายในข้อนี้ใช้ทุกกรณี จะเป็นกรณีทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 438 หรือกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดค่าเสียหายไว้เฉพาะเรื่อง ประเภทความเสียหาย อันมิใช่ตัวเงิน เพราะจำนวนที่เรียกร้อง จำเลยอาจคัดค้านว่ามากเกินไป ศาลจึงกำหนดค่าสินไหม ทดแทนที่จะให้จำเลยชดใช้ หรือค่าเสียหายที่โจทก์นำสืบอาจไม่ชัดเจนว่าเสียหายเท่าใดแน่ แต่เสียหายไปจริง ศาลก็กำหนดให้ตามสมควร เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 909/2497 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น แม้โจทก์นำสืบไม่ได้ว่าเสียหายเท่าไรแน่ ศาลกำหนดให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 2573/2518 เมื่อโจทก์ถูกจำเลยข่มขืนจนตั้งครรภ์ ค่าของความเป็น สาวยอมตกต่ำ จนกระทั่งบัดนี้ยังไม่มีชายใดประสงค์แต่งงานด้วย ศาลให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแก่โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1447/2523 โจทก์ต้องถูกตัดข้อมือขวา เป็นความเสียหายอย่างอื่นอัน มิใช่ตัวเงิน ซึ่งโจทก์มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 446

ความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นราคาได้ ศาลต้องใช้ประมาณเอา เช่น ความเสียหาย เกี่ยวกับร่างกาย ถือว่าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ศาลก็ต้องใช้กะประมาณให้ มากน้อยเท่าไร ต้องดูฐานะและสภาพสังคมของผู้เสียหายด้วย⁴⁷

⁴⁷ เพิ่ง เพิ่งนิติ. เล่มเดิม. หน้า 392.

3. การกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง

ตามหลักเมื่อจำเลยต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด จำเลยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้คู่กับความเสียหายนั้น การชดเชยต้องชดเชยเป็นเงิน จึงต้องกำหนดออกมาเป็นจำนวนเต็มเท่ากับร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่บางกรณีจำเลยไม่ควรรับผิดชอบเพิ่ม เพราะมีคนอื่นที่ต้องแบ่งความรับผิดชอบด้วย เช่น ต่างกระทำประมาทเกิดผลเสียหายอันหนึ่งขึ้นแก่คนภายนอก ซึ่งคนภายในไม่มีส่วนผิดอะไร ทั้งสองฝ่ายที่ทำให้เขาเสียหายต้องชดเชยให้เต็มจำนวน เมื่อผู้เสียหายมาฟ้องจำเลยคนเดียว จำเลยก็ไม่ควรต้องชดเชยเพิ่ม เพราะจำเลยอาจผิดเล็กน้อย อีกฝ่ายอาจผิดมากกว่า ถ้าให้จำเลยชดเชยเพิ่ม ก็ไม่ยุติธรรมแก่จำเลย ทั้งอีกฝ่ายหนึ่งต้องชดเชยเต็มด้วย ผู้เสียหายก็จะได้ค่าเสียหายเป็นสองเท่าซึ่งไม่ชอบธรรมที่จะได้รับชดเชยเช่นนั้น เหตุนี้ศาลจึงแบ่งความเสียหายให้จำเลยแต่ละคนชดเชยตามความร้ายแรงแห่งละเมิด อีกข้อหนึ่งถ้าความเสียหายนั้นเกิดขึ้น เพราะผู้เสียหายมีส่วนผิดและความผิดของผู้เสียหายทำให้ความเสียหายเกิดขึ้นแม้ส่วนหนึ่งส่วนใด ไม่ว่าจะกี่เปอร์เซ็นต์ของความเสียหายนั้น ผู้เสียหายก็ต้องรับผิดชอบในความผิดของตนอยู่เหมือนกัน จะมาเรียกให้จำเลยชดเชยเพิ่มไม่ได้

การใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายให้ชดเชยน้อยกว่าความเสียหายที่แท้จริงนี้ มีบทบัญญัติไว้ในมาตรา 442 ประกอบมาตรา 223

มาตรา 442 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนั้นอันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาท ข้อสำคัญก็คือความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อ ยิ่งหย่อนกว่าเพียงใด

วิธีเดียวกันนี้ ท่านให้ใช้แม้ทั้งที่ความผิดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลย ไม่เดือนลูกหนี้ให้รู้สึกถึงอันตรายแห่งการเสียหายอันเป็นอย่างร้ายแรงผิดปกติ ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่อาจจะรู้ได้หรือเพียงแต่ละเลยไม่บำบัดปกป้อง หรือบรรเทาความเสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา 220 นั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

เหตุที่กฎหมายให้ศาลกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง ก็เพราะว่าเหตุที่เกิดความเสียหายขึ้นนั้น ผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย ซึ่งมี 2 กรณี คือ

1. ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย หมายความว่า ผู้กระทำละเมิดกับผู้เสียหายมีส่วนผิด ที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย มักเกิดจากสองฝ่ายประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายอาจมีส่วนผิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ การกระทำของผู้เสียหายจะต้องเป็นความผิดและทำให้เกิดผลนั้น ในกรณีผู้เสียหายมีส่วนทำความผิดก่อความเสียหายด้วย ซึ่งต้องอาศัยพฤติการณ์ว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันนั้น ต้องถือการกระทำละเมิดเป็นเกณฑ์พิจารณา ไม่ถือความเสียหายมากน้อยเป็นเกณฑ์

2. ผู้เสียหายไม่ช่วยบรรเทาความเสียหาย เป็นเรื่องและผู้ทำละเมิดไม่อาจคาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงผิดปกติโดยผู้เสียหายละเลยไม่เตือนก่อน

อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายละเลยไม่บำบัดปัดป้อง หรือบรรเทาความเสียหาย หมายถึงว่า เมื่อความเสียหายจากการกระทำละเมิดเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายผู้เสียหายอาจบรรเทาความเสียหายได้แล้ว แต่ไม่บรรเทา

โดยสรุป รัฐได้กำหนดมาตรา 420 นี้ไว้เป็นหลักในการให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย ในคดีอาญาที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง โดยกำหนดให้สอดคล้องกับความผิดในทางอาญา กล่าวคือเป็นเรื่องความผิดต่อชีวิตที่ทำให้เสียชีวิต หรือเสียหายในเรื่องของร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สิน หรือสิทธิต่างๆ โดยกำหนดถึงลักษณะของการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือการกระทำโดยประมาท ก็สามารถเรียกร้องได้ โดยกำหนดว่าถึงจะเป็นการจงใจหรือจะเป็นการประมาท แต่การกระทำนั้นทำให้เกิดความเสียหาย ก็สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ และได้กำหนดลักษณะการเรียกค่าทดแทนความเสียหายไว้ด้วย กล่าวคือ ในชีวิตร่างกาย อนามัย ทรัพย์สินและชื่อเสียง จะต้องเรียกค่าเสียหายอย่างไรบ้าง จะเห็นว่าตามลักษณะของกฎหมายนี้รัฐได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้แล้วแต่เป็นเพียงสิทธิที่ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องร้องเอง รัฐไม่ได้ดำเนินการให้แต่อย่างไร

สิทธิได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหาย

จากลักษณะของสิทธิผู้เสียหาย ที่รัฐให้ไว้ในเรื่องละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดเรื่องค่าเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญาไว้แล้ว ในกรณีที่การกระทำผิดเกี่ยวกับเรื่อง ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง และทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นๆ ก็ดี ควรได้รับค่าเสียหายอย่างไรบ้าง กล่าวคือ ถ้าถูกฆ่าตาย ค่าเสียหาย คือค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ค่าที่ต้องขาดการอุปการะ เกี่ยวข้องเรื่องร่างกาย คือ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ค่าไม่สามารถประกอบอาชีพ เช่นนี้เป็นต้น

กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย ที่จะฟ้องร้องเรียกค่าตอบแทนได้จากตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง และมีข้อกำหนดเพิ่มเติมให้เรียกจากบุคคลอื่นๆ ได้ด้วย กล่าวคือ

มาตรา 425 นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลร้ายแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น⁴⁸ คดีประเภทนี้ ได้แก่ คดีขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต เป็นต้น

⁴⁸ แหล่งเดิม.

มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่น ซึ่งรับดูแลบุคคลไร้ความสามารถอยู่ เป็นนิกจิติ ชั่วครั้งชั่วคราวก็ติ จำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงไป ในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นมีได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

จะเห็นได้ว่า ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหาย สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นการตอบแทนได้นั้น ผู้เสียหายเรียกได้จากผู้กระทำความผิดโดยตรงแล้วยังสามารถเรียกจากผู้ดูแลได้ด้วย

สิทธิการเรียกร้องค่าเสียหายนี้ ผู้เสียหายต้องไปฟ้องร้องด้วยตนเองและมีสิทธิในเรื่องการเรียกร้องค่าตอบแทนต่างๆ มากมาย หลายประเภทความผิด กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดและเกิดความเสียหายที่สามารถคิดเป็นราคาเสียหายได้ ก็สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้โดยตลอด แต่รัฐไม่มีหน้าที่ที่จะฟ้องร้องให้ เพียงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับความเสียหายและเข้าข่ายเป็นการกระทำละเมิด ให้ไปฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่งได้อีกต่อหนึ่งเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายไว้บ้างแล้วในเรื่องละเมิด ซึ่งให้สิทธิผู้เสียหายที่จะไปฟ้องร้องคดีแพ่ง แต่รัฐไม่ได้เป็นผู้ดำเนินการให้ กล่าวคือ รัฐไม่ได้ให้ค่าตอบแทนในเรื่องนี้แก่ผู้เสียหาย คงบัญญัติกฎหมายให้สิทธิที่จะฟ้องร้องได้ไว้เท่านั้น แต่ตามมาตรา 245 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นี้ ได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ดังนั้น จึงต้องการมีแนวทางที่เหมาะสมในการออกกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ ตามมาตรา 245 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ต่อไป

3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญาเรื่องการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา คือ คดีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญารฐานใดฐานหนึ่ง และคดีนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทที่รัฐประสงค์จะเรียกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องคดีแพ่งอีกต่างหาก โดยกำหนดว่าคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทนั้นๆ ให้พนักงานอัยการฟ้องเรียกราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายมาในคำฟ้องคดีอาญานั้น เมื่อผู้เสียหายมีความประสงค์จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินนั้นคืน คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทที่รัฐกำหนดไว้ คือ คดีฉ้อโกงทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกทรัพย์ ฆ้อโกง ยักยอกทรัพย์หรือรับของโจร กรณีนี้รัฐได้บัญญัติกฎหมาย ที่ให้สิทธิ ของผู้เสียหายไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบางมาตรา ดังต่อไปนี้

มาตรา 43⁴⁹ คดีลักทรัพย์ ว่างราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกทรัพย์ น้อ โกง ยักยอกทรัพย์หรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำความผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคา แทนผู้เสียหายด้วย

มาตรา 44⁵⁰ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตรา ก่อน พนักงานอัยการจะขอรวม ไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างคดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคา ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาใน คดีอาญา

มาตรา 44/1⁵¹ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอา ค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสีย ต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้อง ตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะ โจทก์ในคดีแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหาย และจำนวน ค่าสินไหม ทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้อง แก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่ง จะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้ง กับคำ ฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความ ในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สิน อีกไม่ได้

⁴⁹ กฎหมายคอตกอม. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.kodmhai.com/m2/m2-3/m3-40-51.html>

⁵⁰ แหล่งเดิม.

⁵¹ แหล่งเดิม.

หลักเกณฑ์การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แยกพิจารณาได้ดังนี้⁵²

(1) ประเภทความผิดที่จะเรียกร้องได้

คดีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้แก่ ความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพใน ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน

(2) ประเภทสิทธิที่จะเรียกร้องได้

บทบัญญัติมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้ผู้เสียหายในคดีอาญาร้องขอให้จำเลยชดใช้ “ค่าสินไหมทดแทน” ได้ซึ่งอาจพิจารณาความหมายของ “ค่าสินไหมทดแทน” ได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ การเรียกร้องเอาทรัพย์สิน การเรียกร้องให้ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือการเรียกร้องค่าเสียหาย

นอกจากนั้นในมาตรา 44/1 ยังได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาไม่ได้ เช่น ในคดีหมิ่นประมาทผู้เสียหายมีสิทธิเพียงเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้น แต่จะขอให้ประกาศโฆษณาคำพิพากษาไม่ได้

(3) ประเภทคดีที่จะเรียกร้องได้

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 ใต้นั้นจะต้องเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เท่านั้น

(4) การยื่นคำร้อง

ระยะเวลายื่นคำร้องการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวนี้ ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน และหากไม่มีการสืบพยานในคดีนั้น เช่น จำเลยให้การรับสารภาพ (ในกรณีที่ไม่ต้องมีการสืบพยานประกอบคำสารภาพของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 176) จะต้องยื่นก่อนศาลวินิจฉัยคดี

รายละเอียดของคำร้อง กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง และหากศาลเห็นว่าคำร้องยังขาดสาระสำคัญในบางเรื่องศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนได้

⁵² คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2550). *กฎหมายจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย)*. หน้า 64-65.

นอกจากนั้นคำร้องดังกล่าวต้องสอดคล้องกับคำฟ้องอาญาด้วย หากขัดหรือแย้งกับคำฟ้องอาญาก็จะขอใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 44/1 นี้ไม่ได้ โดยจะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเองตามมาตรา 40

มาตรา 45⁵³ คดีเรื่องใดถึงแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก

มาตรา 47⁵⁴ คำพิพากษาส่วนแพ่ง ต้องเป็นไปตามบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้กำหนดราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหาย แต่ต้องไม่เกินค่าขอ

มาตรา 48⁵⁵ เมื่อศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สินแต่ยังไม่ปรากฏตัวเจ้าของ เมื่อใดปรากฏตัวเจ้าของแล้วให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของคืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

มาตรา 50 ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 43 และ 44 ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของสินค้านี้ตามคำพิพากษา⁵⁶

จะเห็นว่ารัฐได้กำหนดประเภทของคดีที่รัฐต้องการเรียกค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดเป็นประเภทคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ว่าเป็นประเภทใดบ้างที่เข้าลักษณะนี้ การกำหนดประเภทความผิดนี้ เป็นการที่รัฐยื่นมือเข้ามาดำเนินการเรียกค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายเสียเอง ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญาลักษณะคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาจึงได้กำหนดไว้คล้ายเจตนารมณ์ของมาตรา 40 (5) แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 แต่ประเภทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์อื่นๆ ไม่ได้กำหนดไว้ และความผิดเรื่องชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง อนามัย ฯลฯ ก็ไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ให้เป็นเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาด้วย ดังนั้นการที่รัฐให้สิทธิแก่ผู้เสียหายไว้แล้วนั้นจะเป็นการจำเป็นและสมควรแล้วหรือไม่ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อกำหนดแห่งรัฐธรรมนูญนี้

⁵³ กฎหมายคอตกคอม. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.kodmhai.com/m2/m2-3/m3-40-51.html>

⁵⁴ แหล่งเดิม.

⁵⁵ แหล่งเดิม

⁵⁶ สนธิ สนั่นศิลป์. (2529). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 766.

มาตรา 51⁵⁷ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องคดีอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือวิกลจริตในมาตรา 193/20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

(หมายความว่า ให้ยึดอายุความคดีอาญาเป็นหลัก)

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาดอายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับหยุดลงตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(หมายถึง เมื่อฟ้องคดีทางอาญาแล้วอายุความทางแพ่งหยุดลงก่อนจนกว่าคดีอาญาเสร็จเด็ดขาดแล้ว จึงค่อยนับอายุความทางแพ่งต่อจากเดิมที่หยุดลงนั้น)

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่งสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(หมายถึง อายุความทางแพ่งจะนับมาเท่าใดแล้วก็ตาม เมื่อคดีอาญาพิพากษาแล้วก็ให้นับหนึ่งใหม่เป็นต้นไปจนกว่าจะครบสิบปี)

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(หมายถึง คดีอาญาไม่มีความผิดก็เสมือนว่าไม่มีคดีอาญา การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาจึงไม่สามารถเกิดได้ จึงต้องใช้หลักการฟ้องแพ่งธรรมดา)

สิทธิได้รับค่าตอบแทนของผู้เสียหาย

การฟ้องเรียกค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ที่ได้รับความเสียหายสำหรับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทที่เข้าลักษณะเป็นการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญานี้ จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายไม่ต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย แต่รัฐได้กำหนดให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้เรียกค่าเสียหายให้ แต่เป็นการเรียกเฉพาะค่าราคาทรัพย์สินที่เขาเสียหายไป เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาเพราะเรื่องนั้น โดยให้พนักงานอัยการเรียกค่าเสียหายไปในคำฟ้องคดีอาญานั้นได้เลย ไม่ต้องไปแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก

⁵⁷ อายุความแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน พ.ศ. 2556, จาก http://charitphomkum-amin999.blogspot.com/2011/09/blog-post_1436.html

ดังนั้น จากที่มีกฎหมายของประเทศไทยดังกล่าว ได้บัญญัติในเรื่องการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นว่าเป็นการที่รัฐเข้ามาเรียกค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายเสียเอง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดเรื่องของการเรียกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาไว้นี้ เป็นการแสดงเจตนารมณ์ที่จะเรียกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในความผิดบางประเภทที่กำหนดเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงความผิดประเภทอื่นๆ ที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ประเภทอื่นๆ ที่ผู้เสียหายก็สามารถเรียกค่าทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อื่นๆ ที่เขาได้รับความเสียหายไปด้วยได้ และเรื่องเกี่ยวกับความเสียหายอื่นๆ ในเรื่องชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียงและความเสียหายอื่นๆ ที่สามารถคิดค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินได้ ดังนั้น ในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ให้รัฐฟ้องเรียกค่าตอบแทนในคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และอนามัยแต่อย่างใด

3.1.3 กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้บัญญัติในเรื่องเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ดังนี้ บุคคล 2 ประเภท ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ คือ

(1) ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยตนต้องไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น

(2) จำเลย หมายถึง บุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

สำหรับรายละเอียดในเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

(1) สิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติ กำหนดให้การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น (มาตรา 5)

การเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการชดเชยความเดือดร้อนที่ได้รับจากรัฐ จึงมีกฎกระทรวงที่รัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการฯ เป็นผู้ออกกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่แน่นอนจำนวนหนึ่ง ดังนั้น แม้มีสิทธิเรียกร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้องจนได้มาซึ่งที่รัฐชดเชยให้การเยียวยาแล้ว ก็หาอาจจะถือว่าเป็นการให้เพื่อตัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลที่ได้รับในการ

ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยจะพึงได้รับตามกฎหมายอื่นแต่ประการใดไม่⁵⁸ ตัวอย่างเช่น สิทธิที่พึงได้รับจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือสิทธิที่พึงได้รับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2539 เป็นต้น

(2) การสวมสิทธิของทนายท กำหนดให้กรณีและผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทนายทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 6)

(3) คณะกรรมการ กำหนดให้มีคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ พระธรรมมุนี ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพทนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคน เป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน และให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกินสองคน ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ในการพิจารณาอนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ การเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งการปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้ (มาตรา 7 และมาตรา 8)

(4) สำนักงาน กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และให้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ การรับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน

⁵⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. (2552). เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. หน้า 11-43.

หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งนำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการ การประสานงาน กับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับ ค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย การเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่าย ค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย การกระทำกิจการตามที่รัฐมนตรีคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการมอบหมาย (มาตรา 15)

(5) การดำเนินคดี กำหนดให้กรณีที่สำนักงานเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดี ตามพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมี คุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีหรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับ คดีตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ และให้แจ้งศาลทราบ ซึ่งการดำเนินคดีตามมาตรา นี้ ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล (มาตรา 16)

(6) ประเภทความผิด กำหนดให้ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายอันอาจขอรับ ค่าตอบแทน ได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำหรับความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ตาม มาตรา 17 ได้แก่

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด

ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287

ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย

หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึงมาตรา 294

หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300

หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึงมาตรา 305

หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนเจ็บป่วย หรือคนชรา ตามมาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(7) ค่าตอบแทน หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิ ได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก หรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

ประเภทของค่าตอบแทนประกอบไปด้วย ค่าตอบแทนที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ในระหว่างที่ไม่สามารถ ประกอบการทำงานได้ตามปกติ ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคณะกรรมการอาจกำหนดให้ ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรง ของการ

กระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย (มาตรา 18)

ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึง “โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายในทางอื่นด้วย” ผู้ใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้จะต้องไม่ตีความตัดโอกาสที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามกฎหมายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติ⁵⁹ ซึ่งได้อธิบายความไว้แล้ว⁵⁹

(8) การเรียกเงินคืน กำหนดให้หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้นไม่เป็นความผิดอาญา หรือไม่มีการกระทำเช่นว่านั้นให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหายคืนค่าตอบแทนที่ได้รับไปแก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับแจ้ง (มาตรา 19)

(9) คุณสมบัติของผู้ที่จะขอรับค่าตอบแทน

ผู้เสียหาย จะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น โดยตนต้องไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ดังนั้นผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนได้ที่สำคัญจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น นั้นหมายความว่า จะต้องไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญา หรือไม่เป็นผู้ที่เข้าร่วมในการกระทำความผิดอาญานั้น

(10) การยื่นคำขอ กำหนดให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัติ⁵⁹ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้ เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด และหากกรณีที่ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานสามีหรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายแล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแทนได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และกำหนดให้หลักเกณฑ์วิธีการยื่นคำขอ และวิธีพิจารณาคำขอให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี (มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 24)

⁵⁹ แหล่งเดิม. หน้า 11-48, 11-49.

(11) การอุทธรณ์ กำหนดให้กรณีที่ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด โดยการยื่นอุทธรณ์ดังกล่าวผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงาน หรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้ และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ซึ่งในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจไต่สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควร ทำแทนก็ได้ (มาตรา 25)

การยื่นอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้อุทธรณ์ ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ พิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จึงใช้สิทธิโต้แย้ง คำวินิจฉัยต่อศาลอุทธรณ์ ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย จะเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ การอุทธรณ์ไม่ได้มีข้อจำกัดห้ามไว้ดังที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับอื่น ที่อาจกำหนดไว้ให้ใช้สิทธิได้ตามที่กฎหมายนั้นๆ ให้สิทธิ ฉะนั้น เมื่อผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ย่อมมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ได้เสมอ อนึ่ง กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดว่า คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เป็นประการใด ย่อมเป็นที่สุดเพียงนั้น⁶⁰

สำหรับการยื่นอุทธรณ์ของผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ กำหนดไว้ให้ยื่นได้สามที่ คือ ยื่นที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

(12) พนักงานเจ้าหน้าที่ กำหนดความหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยให้หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยให้มีอำนาจในการสอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ตามคำขอมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา และกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 5 มาตรา 26 และมาตรา 27)

(13) บทกำหนดโทษ กำหนดโทษสำหรับผู้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จจริง ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 28)

การกำหนดโทษสำหรับผู้ให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือ

⁶⁰ แหล่งเดิม. หน้า 11-54.

เจ้าหน้าที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 29)

การกำหนดโทษสำหรับผู้ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งหนังสือ ตอบหนังสือ เสนอถาม เอกสารหลักฐานหรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะอนุกรรม หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 30)

3.1.3.1 กฎหมายว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ นั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 คือ ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ ตามที่ปรากฏในบทวิเคราะห์ของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังนั้น ผู้เสียหายที่จะขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ก็เฉพาะผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ ประกอบกับมาตรา 17 และ 18 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ได้บัญญัติถึงการได้รับค่าตอบแทนนั้นจะต้องเป็นความผิดตามรายการท้ายพระราชบัญญัติ (มาตรา 17) และค่าตอบแทน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนที่ไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 18) ซึ่งได้มีกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546⁶¹ ซึ่งในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย โดยให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ในกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ดังต่อไปนี้

- 1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท
- 2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท

⁶¹ ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก.

3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควรแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ค่าตอบแทนตาม (1) และ (2) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้

- 1) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท
- 2) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท
- 3) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท
- 4) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

จากกฎกระทรวงดังกล่าว จะเป็นการกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหายไว้ ซึ่งถ้าผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ และเรียกร้องค่าตอบแทน ก็นำมาปรับกับกฎกระทรวงดังกล่าวว่า จะมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นอัตราหรือจำนวนเท่าไร โดยจะมีคณะกรรมการกั่นกรองและคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน เป็นผู้พิจารณาประเมินความเสียหายว่าสมควรจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหายเท่าใด เมื่อนำความเสียหายที่เกิดขึ้นมาพิจารณาประกอบ

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

3.2.1 หลักการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในต่างประเทศ

การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย หรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในเรื่องอื่นที่จำเป็นเร่งด่วน ในขณะที่ดำเนินคดี หรือเพื่อให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถกลับสู่วิถีชีวิตปกติ ต่อมาภายหลังเหตุการณ์อันเลวร้าย หรือเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย

3.2.1.1 การเยียวยาโดยการจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย (Victims Compensation) ในหลายๆ ประเทศใช้วิธีการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ในความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเรื่องอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

1) ประเทศกลุ่มจารีตประเพณี (Common Law)

ประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับผู้เสียหายซึ่งรับเอาอิทธิพลของกฎหมายดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะกฎหมายโรมันและกฎหมายคอมมอนลอว์ที่สำคัญๆ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ และสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาและระบบกฎหมายที่มีการจ่ายค่าทดแทนโดยรัฐ สรุปได้ดังนี้

(1) ประเทศอังกฤษ⁶²

ในประเทศอังกฤษเดิมมีกฎหมายค่าชดเชยสำหรับผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงทางอาชญากรรม (Compensation for Victims of Crimes of Violence) ตั้งแต่ปี 1964 และให้มีคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย (Criminal Injuries Compensation Board) พิจารณาค่าเสียหาย ปัจจุบันได้มีการตรากฎหมาย พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา 1995 (Criminal Injuries Compensation Act 1995) ซึ่งใช้บังคับในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์)

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมาย Criminal Injuries Compensation Act 1995 ในประเทศอังกฤษ เป็นวิธีการให้ความช่วยเหลือโดยผ่านทางแผนการจ่ายเงินทดแทน ดังนี้

1. นิยามความหมายที่สำคัญ

“แผน (Scheme)” หมายถึง แผนการจ่ายเงินทดแทนสำหรับผู้เสียหายจากความผิดอาญา

“เงินทดแทน” หมายถึง เงินทดแทนที่มีคำวินิจฉัยให้สั่งจ่าย

“ความเสียหายจากความผิดอาญา (Criminal Injury)” “การสูญเสียรายได้” และ “ค่าใช้จ่ายพิเศษ” ให้เป็นไปตามที่จะกำหนดต่อไป (ในตัวอย่างกฎหมายมิได้มีการกำหนดลักษณะความผิดที่ผู้เสียหายจะสามารถขอเงินทดแทนไว้ แต่จะเป็นไปตามแผนการจ่ายเงินทดแทนฯ)

2. วิธีการให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือจะกระทำโดยผ่านทางแผนการจ่ายเงินทดแทนสำหรับผู้เสียหายจากความผิดอาญา (Criminal Injuries Compensation Scheme) ซึ่งเมื่อมีการจัดทำแผนฯ จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับ พฤติการณ์และเงื่อนไขที่จะสามารถจ่ายเงินทดแทนได้ ประเภทของบุคคลที่จะมีสิทธิได้รับเงินทดแทน กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องและการดำเนินการต่างๆ

⁶² คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 63.

สำหรับแผนฯ ฉบับปี 2001 ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจ่ายเงินทดแทน คือ

1) เป็นการยอมรับความเสียหายทั้งทางกายและจิตใจที่เกิดขึ้นจากความรุนแรงทางอาชญากรรม (Crime of Violence)

2) ในบางพฤติการณ์ เป็นการจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่การขาดรายได้ในอดีตและในอนาคตหรือค่าใช้จ่ายพิเศษจากอาชญากรรมนั้น

3) ในกรณีที่มีความสูญเสียจากผลของอาชญากรรม ในบางกรณีจะรวมถึง ค่าทดแทนสำหรับการขาดรายได้สำหรับผู้เสียชีวิตด้วย

แม้คำว่าความรุนแรงทางอาชญากรรม (Crime of Violence) ไม่มีนิยามไว้ในกฎหมาย แต่ก็มีแนวปฏิบัติกำหนดลักษณะของความผิดว่าเป็นความผิดที่มีการทำร้ายร่างกายซึ่งรวมถึงความรุนแรงทางเพศ หรือการขู่ทำร้ายซึ่งในขั้นที่สุดศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยเป็นรายกรณีไป ตัวอย่างความผิดที่ผู้เสียหายสามารถร้องขอเงินทดแทนได้ เช่น ปล้นทรัพย์ การถูกทำร้าย จากการปฏิบัติหน้าที่หรือช่วยเหลือเจ้าพนักงาน การวางยาพิษ การบาดเจ็บจากสัตว์หรือจากยานพาหนะ ฯลฯ

3. การจ่ายเงินทดแทน

สำหรับการจ่ายเงินทดแทน เดิมก่อนปี 1996 จะวินิจฉัยให้โดยใช้หลักกฎหมายคอมมอนลอว์ แต่ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้มีการจัดทำบัญชีอัตราค่าทดแทน ในกรณีต่างๆ ไว้ในบัญชีอัตราค่าทดแทนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ โดยส่วนแรกจะเป็นอัตราค่าทดแทน 25 ระดับ ตั้งแต่ 1,000 ปอนด์ - 250,000 ปอนด์ (แต่เพดานค่าทดแทนสำหรับการขาดรายได้และค่าใช้จ่ายพิเศษอื่นอาจจ่ายได้สูงสุด 500,000 ปอนด์ และที่สองจะเป็นบัญชีรายการความเสียหาย ที่ผู้เสียหายอาจร้องขอค่าทดแทนได้ 400 รายการ ซึ่งผู้เสียหายจะได้รับในอัตราเท่าใดจะพิจารณาประกอบกับบัญชีส่วนที่หนึ่ง เพื่อคำนวณค่าทดแทนที่อาจได้รับในแต่ละรายการ

คำสั่งเกี่ยวกับการจ่ายเงินทดแทนเป็นคำสั่งที่ตุลาการสามารถอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาด (Adjudicators) และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ สามารถทบทวนได้ตามกฎหมาย Tribunals and Inquiries Act 1992

การปรับลดค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่าย หรือการงดจ่าย⁶³ ตามแผนการจ่ายเงินทดแทนสำหรับผู้เสียหาย จากความผิดอาญา (Criminal Injuries Compensation Scheme) กำหนดหลักเกณฑ์

⁶³ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2553). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่าย: กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา. หน้า 15-16.

ทั่วไปเกี่ยวกับการปรับลดค่าทดแทนที่จะจ่ายให้แก่ผู้ยื่นคำขอไว้ก่อนข้างละเอียดไว้ในหมวดที่ว่า ด้วยผลของการสั่งจ่ายเงินกรณีมีการจ่ายเงินประเภทอื่น ตัวอย่างเช่น

ตามข้อ 45 ค่าทดแทนที่จะจ่ายให้แก่ผู้ยื่นคำขอ ยกเว้นกรณีค่าทดแทนที่จ่ายตามบัญชี อัตราค่าทดแทนบางประเภท อาจถูกปรับลดจำนวนได้เมื่อพิจารณาประกอบกับประโยชน์ทดแทน ที่ได้จากการประกันสังคมหรือการประกันภัยในลักษณะเดียวกัน (ยกเว้นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้เอา ประกันภัยเองเป็นส่วนตัว หรือประโยชน์ทดแทนที่ได้จากการประกันสังคมหรือการประกันภัย กรณีการขาดรายได้ในระยะ 28 สัปดาห์แรก)

ตามข้อ 46 ค่าทดแทนกรณีการขาดรายได้ อาจปรับลดได้โดยพิจารณาประกอบกับกรณี ที่อาจได้จากเงินบำเหน็จบำนาญสืบเนื่องจากการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตหรือในลักษณะเดียวกัน ยกเว้นกรณีเงินที่ได้รับเกิดจากการที่ผู้เสียหายหรือทายาทเป็นผู้จ่ายเอง และยกเว้นกรณีการขาด รายได้ในระยะ 28 สัปดาห์แรกเช่นเดียวกัน)

ตามข้อ 47 การจ่ายค่าทดแทนตามแผนการจ่ายเงินนี้อาจได้รับการขยับยั้งไว้ก่อนหาก เจ้าหน้าที่พิจารณาค่าทดแทนมีความเห็นว่าผู้ยื่นคำขออาจมีสิทธิรับเงินจากทางอื่น เช่น การประกันสังคมหรือการประกันภัยในลักษณะเดียวกัน โดยผู้ยื่นคำขอต้องไปดำเนินการบาง ประการตามที่เจ้าหน้าที่กำหนดก่อน

4. ข้อยกเว้นในการจ่ายค่าทดแทน

โดยทั่วไป คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา อาจจะพิจารณา ไม่จ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ 5 ประการ ดังนี้⁶⁴

- 1) ผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ถึงจำนวนขั้นต่ำตามที่กฎหมายให้การคุ้มครอง คือ ได้รับความเสียหายน้อยกว่าหนึ่งพันปอนด์
- 2) ผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำตัวผู้กระทำความผิด มาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
- 3) ความเสียหายที่ได้รับมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำความผิดทางอาญา
- 4) ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่ว่าจะโดยการกระทำก่อน ระหว่าง หรือหลังจากเกิดการกระทำความผิด
- 5) มีเหตุอื่นที่สมควรปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย

⁶⁴ The CICA Annual Report and Accounts of 2003/04, p.6. Retrieved December 28, 2012, from https://www.cica.gov.uk/portal/page?_pageid=115,64721&_dad=portal&_schema=PORTAL

(2) ประเทศออสเตรเลีย

รัฐเซาท์ออสเตรเลีย⁶⁵

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในรัฐเซาท์ออสเตรเลีย ประเทศออสเตรเลีย เป็นไปตามกฎหมายพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม 2001 (Victims of Crime Act 2001) ซึ่งมีผลใช้บังคับในปี 2003

1. นิยามความหมายที่สำคัญ

“เหยื่อ” ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากผลของการกระทำความผิด (แต่ไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย)

“เหยื่อโดยตรง” ในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หมายถึง บุคคลในประเภทต่อไปนี้

(ก) บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายบาดเจ็บทางกายจากผลของการกระทำความผิด

(ข) บุคคลซึ่งได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจจากผลของการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงในเหตุการณ์ที่มีการกระทำความผิด หรือในการดำเนินการในเหตุการณ์ภายหลังการกระทำความผิดเพื่อจัดการกับผลของการกระทำ

(ค) ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดต่อเด็ก ได้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก

(ง) ในกรณีที่การกระทำความผิดกระทำลงต่อบุคคลซึ่งต้องเสียชีวิตเนื่องจากการกระทำนั้น ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวโดยตรงของผู้เสียชีวิต

“สมาชิกในครอบครัวโดยตรง” หมายถึง

(ก) คู่สมรส

(ข) บิดามารดา

(ค) ปู่ ย่า ตา ยาย

(ง) บุตร (รวมถึงบุตรที่บรรลุนิติภาวะแล้ว)

(จ) หลาน (รวมถึงหลานที่บรรลุนิติภาวะแล้ว)

(ฉ) พี่น้อง

“ได้รับความเสียหาย” หมายถึง บาดเจ็บทางกายหรือกระทบกระเทือนทางจิตใจ ซึ่งรวมถึง การตั้งครรภ์ การเสียชีวิต หรืออาการประสาทเสีย

⁶⁵ แหล่งเดิม. หน้า 65.

“ความเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน”

(ก) ความเจ็บปวดและทุกข์เวทนา

(ข) การสูญเสียความรุ่งเรืองในชีวิต

(ค) การสูญเสียความหวังในชีวิต

(ง) การเสียโฉมทพพลภาพ

2. หลักการและสิทธิพื้นฐานของเหยื่ออาชญากรรมในระบบยุติธรรมทางอาญา

(ก) การได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและมีศักดิ์ศรี

(ข) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามความประสงค์ในขั้นตอนการประกันตัวผู้ต้องหา

(ค) สิทธิที่จะได้รับคำแนะนำในการเป็นพยาน

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลถึงผลกระทบที่เหยื่อได้รับการกระทำ ความผิด และมีสิทธิยื่นคำแถลงเกี่ยวกับผลกระทบนั้นในขั้นตอนการให้ประกันตัวทันทีบน

(จ) สิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและสวัสดิการ

(ฉ) สิทธิที่เกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายและเยียวยา

(ช) สิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินกลับคืน

(ซ) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว

3. ผู้มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามกฎหมาย

ผู้มีสิทธิขอความช่วยเหลือตามกฎหมายพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime Act) ได้แก่ “เหยื่อโดยตรง” ตามนิยามที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ เช่น การได้รับความเสียหายจากการทำความผิดในฐานที่กำหนด เช่น การใช้กำลังขู่ข่มขู่ความผิดที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัวหรือภัยอันตรายอันใกล้จะถึง ความผิดทางเพศ หรือความผิดที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ

4. สิทธิประโยชน์ที่เหยื่ออาชญากรรมจะได้รับ แล้วแต่กรณี เช่น

(ก) เงินชดเชยตามกฎหมายสำหรับการบาดเจ็บของเหยื่อ

กรณีเหยื่อเสียชีวิต ได้แก่

1) เงินชดเชยตามกฎหมายสำหรับความสูญเสียทางจิตใจของคู่สมรสหรือบิดามารดา จากผลของการเสียชีวิตของเหยื่อ

2) เงินชดเชยตามกฎหมายสำหรับความสูญเสียทางการเงินให้แก่ผู้ที่ศาล เห็นว่าจะเป็นตัวแทนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อยู่ในอุปการะของผู้เสียหายได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เคยมีคำสั่งให้เงินชดเชยกรณีบาดเจ็บมาก่อน

3) ค่าปลงศพ

มลรัฐวิกตอเรีย⁶⁶

มีการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาทุกประเภท ไม่มีการระบุว่าอาชญากรรมประเภทใดบ้างที่อยู่ในข่ายของการได้รับค่าทดแทน ดังนั้น แม้ว่าจะเป็นอาชญากรรมในลักษณะการประทุษร้ายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรืออื่นๆ ก็อาจจะได้รับการทดแทนทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษจำคุกเท่านั้น⁶⁷

(3) ประเทศนิวซีแลนด์⁶⁸

นิวซีแลนด์เป็นประเทศแรกของโลก ที่จัดให้มีระบบการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation of Persons Injured by Certain Criminal Acts, and of Dependents of Persons Killed by Such Acts 1963) หรือเรียกสั้นๆ ว่า Criminal Injuries Compensation Acts 1963 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1964 ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวถือปรัชญาว่า “เป็นหน้าที่ของชุมชน ต่อผู้ที่ได้รับผลร้ายเพราะความล้มเหลว ในการป้องกันอาชญากรรมของรัฐ” (It is rather the community's duty towards those who suffer misfortune than the liability of the state for failing to prevent crime)

ความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ คือ กรณีที่บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือตายโดยการกระทำผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้ ข่มขืนกระทำชำเรา หรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา หรือกระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี ไข่กำลังกระทำชำเราเด็กหญิงอายุระหว่าง 12-16 ปี หรือผู้หญิงหรือผู้ชาย ฆ่าหรือพยายามฆ่า หรือทำร้าย ทำร้ายโดยเจตนา ทำร้ายร่างกายโดยเจตนาหรือโดยกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประทุษร้ายร่างกาย ทำร้าย ทำร้ายซ้ำเติมให้บาดเจ็บ ทำร้ายเด็กหรือผู้หญิง ทำให้พิการ วางเพลิงหรือทำให้เกิดอันตรายโดยเจตนา วางระเบิด วางยาพิษ ทำอันตรายด้วยเชื้อโรคร้ายจากยานยนต์ ลักพา ฉกชิง หญิงหรือเด็กหญิง เรียกค่าไถ่

คำว่า “บาดเจ็บ” ในกฎหมายนี้ หมายถึง “การทำร้ายร่างกาย ทำให้แท้งลูก รวมทั้งการทำให้อันตรายต่อจิตใจและประสาทด้วย”

ตามกฎหมายพระราชบัญญัติค่าทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ค.ศ. 1936 (Criminal Injuries Compensation Act 1963) ความผิดอาญาที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ นั้น ส่วนใหญ่เป็นกรณี ที่บุคคลได้รับบาดเจ็บหรือตายโดยการกระทำความผิดอาญา ด้วยการข่มขืนกระทำชำเรา หรือ

⁶⁶ J.C. Sumner. (1987, 20 December). “Victim Participation in the Criminal Injustice System” *The Australain & New Zealand Journal of Criminology*. pp. 195-215.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

พยายามข่มขืนกระทำชำเรา ฆ่าหรือพยายามฆ่า ทำร้ายโดยเจตนา ทำให้พิการ วางเพลิง วางระเบิด วางยาพิษ ทำอันตรายด้วยเชื้อโรค ภัยอันเกิดจากยานยนต์ การลักพา และการเรียกค่าไถ่ แต่ไม่มีการให้ค่าทดแทนความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทั้งนี้ ในการจ่ายค่าทดแทนนั้นกฎหมายกำหนดให้มืองค์กรในรูปของคณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนเป็นผู้พิจารณาและคำสั่งของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สิ้นสุด

2) ประเทศกลุ่มลายลักษณ์อักษร (Civil Law)

(1) ประเทศญี่ปุ่น⁶⁹

ระบบการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่นเริ่มนำมาใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1981 โดยกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดที่ว่าสังคมควรให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกของสังคมซึ่งมีความเดือดร้อนอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ ภายใต้ระบบนี้รัฐบาลจะให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรมโดยการคุ้มครองทำร้ายและการก่ออาชญากรรมอื่นที่เกิดจากความมุ่งร้าย และให้แก่เหยื่ออาชญากรรมที่ต้องพิการทุพพลภาพ การให้เงินทดแทนนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ร้อนทางจิตใจและทางการเงินซึ่งเหยื่ออาชญากรรมและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรม ต้องได้รับจากอาชญากรรมร้ายแรง

ที่มาของกฎหมายนี้สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์วางระเบิดของกลุ่มฝ่ายซ้ายที่อาคารโรงงานมิตซูบิชิ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1974 ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 8 คน และบาดเจ็บ 380 คน เหตุการณ์นี้นำไปสู่การอภิปรายในสภาและการเรียกร้องให้มีระบบเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมจากเหตุการณ์ทำนองนี้ ต่อมาได้มีการวางระบบนี้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 และบังคับกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim Benefit Payment Law) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1981

ประชาชนเริ่มรับรู้เหตุการณ์อันน่าสะเทือนใจจากการปล่อยแก๊สพิษซารินในรถไฟใต้ดินของโตเกียวเมื่อปี 1995 ซึ่งสังคมให้ความสนใจและเรียกร้องให้มีการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมให้มากขึ้น จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยขยายกลุ่มบุคคลที่จะได้รับความช่วยเหลือและวงเงินช่วยเหลือมากขึ้น และนับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2001 ได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยสิทธิประโยชน์ทางการเงินและมาตรการช่วยเหลืออื่นแก่เหยื่ออาชญากรรม (Law Concerning Financial Benefit and Other Assistance Measures for Crime Victims) ขึ้นใช้บังคับ

⁶⁹ คณะที่ปรึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เสนอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. เล่มเดิม. หน้า 68.

หลักเกณฑ์การจ่ายเงินทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ต้องพึ่งพาเหยื่ออาชญากรรม

(ก) ขอบเขตเบื้องต้นของการมีสิทธิ

ในประเทศญี่ปุ่นผู้เสียหายอาจได้รับสิทธิประโยชน์ทางการเงินของรัฐตามกฎหมายอื่นประมาณ 20 ประเภท เช่น ค่าทดแทนทางแรงงาน สิทธิประโยชน์ของทางราชการ หรือค่าชดเชยความเสียหายในกรณีอื่นๆ (แต่ไม่รวมกรณีเงินที่ได้รับจากบริษัทประกัน) ซึ่งหากผู้เสียหายมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากทางอื่นเหล่านั้นแล้ว หรือหากศาลมีคำพิพากษาให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดเต็มจำนวนแล้ว ก็จะไม่มีความจำเป็นต้องได้รับประโยชน์ทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายนี้ แต่หากได้รับไม่เต็มจำนวน ผู้เสียหายจะมีสิทธิได้รับในส่วนที่เหลือการยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 2 ปี

(ข) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ

1. เป็นผู้มีสัญชาติหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น
2. กรณีคนต่างชาติอาจมีสิทธิได้รับหากอยู่อาศัยในประเทศญี่ปุ่นขณะเกิดการกระทำความผิด
3. ในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ได้แก่ คู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลผู้อยู่ในฐานะเดียวกันตามกฎหมายจารีตประเพณี ในกรณีที่ไม่มีคู่สมรส ให้สิทธิในการได้รับประโยชน์ทดแทนตกแก่ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูตามลำดับ ได้แก่ บุตร บิดามารดา หลาน พี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน หากไม่มีบุคคลดังกล่าวซึ่งต้องอุปการะเลี้ยงดู ให้สิทธิตกแก่บุคคลกลุ่มเดียวกัน (บุตร บิดามารดา หลาน พี่น้องร่วมสายเลือดเดียวกัน) ซึ่งมีได้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูตามลำดับเช่นกัน

(ค) ประเภทของประโยชน์ทดแทน

1. กรณีเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเป็นโรคร้ายแรงจะได้รับเงินทดแทนกรณีได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเป็นโรคร้ายแรง เมื่อเหยื่ออาชญากรรมต้องได้รับการรักษาพยาบาลนานเกินกว่า 1 เดือน และต้องอยู่ในโรงพยาบาลเกินกว่า 14 วัน

จำนวนเงินที่ได้รับเท่ากับค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้ง เป็นระยะเวลา ไม่เกิน 3 เดือน และจ่ายให้แก่ตัวเหยื่ออาชญากรรม

2. กรณีเหยื่ออาชญากรรมผู้ต้องพิการหรือทุพพลภาพจะได้รับเงินทดแทน กรณีพิการหรือทุพพลภาพ ตามระดับความพิการหรือทุพพลภาพ ตั้งแต่ระดับที่ 1 ถึงระดับที่ 14 (จำนวนสูงสุด 18,492,000 เยน และจำนวนต่ำสุด 180,000 เยน) และจ่ายให้แก่ตัวเหยื่ออาชญากรรม

3. กรณีเหยื่ออาชญากรรมเสียชีวิต จะได้รับเงินทดแทนกรณีผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู จำนวนสูงสุด 15,730,000 เยน และจำนวนต่ำสุด 3,200,000 เยน และหากเหยื่ออาชญากรรม จำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลก่อนการเสียชีวิตจะได้รับค่ารักษาพยาบาลในแต่ละครั้งด้วย และจ่ายให้ผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของเหยื่ออาชญากรรม

ขั้นตอนการยื่นขอรับเงินทดแทน ในการเริ่มต้นเรียกร้อง ผู้เสียหายต้องไปแจ้งความต่อ เจ้าที่ตำรวจ แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าผู้มาแจ้งเป็น ผู้เสียหายที่แท้จริงและผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำร้องขอเรียกค่าทดแทนผ่านทางสถานีตำรวจ หรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Prefectural Police Department) โดยคำร้องนี้จะได้รับการส่งต่อไปให้ คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (Public Safety Commission) ทำการพิจารณาต่อไป ในการ พิจารณาจะใช้เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้นจะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ ในการดำเนินการให้ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย⁷⁰

บุคคลผู้มีอำนาจพิจารณา ผู้มีอำนาจพิจารณานั้นจะอยู่ในรูปของคณะกรรมการที่มี ชื่อ ว่า “คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12-2 ของกฎหมายเพื่อความปลอดภัยซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดย กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือ สำหรับเหยื่ออาชญากรรม (Law No. 36, May 1, 1980) ตาม Supplementary Provision ข้อ 2

หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้ใน เวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือคณะกรรมการไม่สามารถหามติร่วมกันใน การจ่ายค่าทดแทนได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็น การช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้เป็นจำนวนตามสมควร⁷¹

(2) ประเทศฝรั่งเศส⁷²

การจ่ายค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศสได้มีกฎหมาย Act of 6 July 1990 กำหนดระบบการให้ความช่วยเหลือตามหลักการร่วมทุกข์สุขของคนในชาติ โดยมีการจัดตั้ง Commission for Victims of Crime (คณะกรรมการเหยื่ออาชญากรรม) (CIVI) ในศาลชั้นต้น เพื่อรับ พิจารณาค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม

สำหรับประเภทอาชญากรรมที่สามารถเรียกค่าเสียหายได้นั้น ผู้เสียหายสามารถเรียกได้ จากการกระทำความผิดทั้ง โดยเจตนาและไม่เจตนา แต่มีลักษณะเป็นความผิดร้ายแรง (ส่วนความผิด

⁷⁰ Office of Justice Programs. (n.d.). Retrieved December 28, 2012, from <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid. p. 70.

กรณีผู้ก่อการร้าย คดีจرائم อุบัติเหตุ ฯลฯ สามารถเรียกได้ตามระบบอื่น หรือความผิดที่เบาลงว่ามี สิทธิได้รับค่าเสียหายบางส่วน)

นอกจากในกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยา ความเสียหาย จากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ น้อ โกง หรือยักยอก ไม่ได้รับการ เยียวยาหรือ ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการ กระทำความผิด ดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

“ผู้เสียหาย” ได้แก่ ผู้เสียหายจริงและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู โดยหลักต้องเป็นคนชาติ ฝรั่งเศส แต่คนสัญชาติอื่นที่เป็นสมาชิก EU หรือต่างชาติอาจมีสิทธิได้ในบางกรณี เช่น การกระทำความผิดเกิดในประเทศฝรั่งเศส

การยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่เกิดอาชญากรรม หรือภายใน 1 ปี นับแต่ศาล มีคำพิพากษาครั้งสุดท้าย หรือภายใน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุก่อการร้ายแต่ต้องได้รับการรับรองจาก องค์คณะผู้พิพากษา

องค์กรเอกชน (NGO) เช่น S.O.S Attentats จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย ในการยื่น คำขอกรณีความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน ได้อีกทางหนึ่งด้วยโดยแนบคำร้องทางแพ่งไปในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งสามารถกระทำได้ ทุกขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดี

ค่าเสียหายจะจำกัดเฉพาะกรณีที่ความเสียหายที่เกิดเนื่องจากการกระทำความผิด จำนวนสูงสุดสำหรับความเสียหายแก่สินค้า คือ EUR 3,811 และจำนวนสูงสุดสำหรับความเสียหาย จากการกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน คือ EUR 3,656 ปกติค่าเสียหายจะครอบคลุมถึง

1. ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลทางกายและจิต (รวมถึงค่าทันตกรรม)
2. ค่าขาดรายได้ (หากหยุดงานเกิน 1 เดือน)
3. ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู
4. ค่าปลงศพ
5. ค่าชดเชยกรณีทุกขเวทนา
6. ค่าชดเชยความพิการเสียโฉม
7. ค่าขาดเสื้อผ้า แวนตา และอื่นๆ
8. ค่ากายภาพบำบัด
9. ค่าฟื้นฟูทางวิชาชีพ
10. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ

11. ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู

12. บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ

13. ค่าเดินทางไปกลับประเทศฝรั่งเศสเพื่อดำเนินกระบวนการทางกฎหมาย

ในประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเบื้องต้น อย่างน้อย 2 วัน-1 เดือน ลักษณะการเรียกร้องค่าเสียหาย ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายทั้งหลายอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย⁷³ ส่วนวงเงินที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นคณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงเงินช่วยเหลือที่ผู้เสียหายจะได้รับจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนประกอบด้วย⁷⁴

สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชดใช้ในทางแพ่งและศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล⁷⁵ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดบางประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธทั้งหมดหรือบางส่วนได้

คณะกรรมการ⁷⁶ กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินในทุกชั้นศาล โดยคณะกรรมการนั้นจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คน คนที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีกหนึ่ง 1 คน นอกจากนั้นยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คน และบุคคลภายนอกอีก 1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่ในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งดำเนินการพิจารณาในด้านพยานหลักฐาน เช่น ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ส่งหลักฐานเอกสารใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหาย ซึ่งเอกสารหลักฐานที่ได้มานี้จะนำไปใช้ในการอื่นไม่ได้

ผู้เสียหายที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยของ CIVI มีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal)

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-9.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-8.

⁷⁶ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย). หน้า 33.

การสืบสิทธิในค่าเสียหาย กฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงกรณีบุคคลอื่นที่จะสืบสิทธิ ในการได้รับค่าเสียหาย อย่างไรก็ตามมีคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานว่าค่าทดแทนที่ให้ต่อผู้เสียหาย ที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมนี้ไม่ใช่เงินที่มีลักษณะสินไหมทดแทนทางแพ่ง แต่เป็นเงินที่รัฐช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินค่าเสียหายนี้จึงหมายถึงเฉพาะเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความเสียหาย เท่านั้น ดังนั้น บุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะเรียกค่าทดแทนได้ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่ามีส่วนที่ตน ได้รับความเสียหายเป็นส่วนตัว

(3) ประเทศเยอรมนี⁷⁷

ในประเทศเยอรมันมีโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรม ทั้งกรณี อาชญากรรมร้ายแรงและความผิดต่อส่วนตัว โดยผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ได้แก่ เหยื่ออาชญากรรม และผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูกรณีเหยื่ออาชญากรรมถึงแก่ความตาย (ไม่รวมกรณีความเสียหายจาก ยานพาหนะ)

ผู้มีสิทธิยื่นคำขออนอกจากคนเยอรมันแล้ว คนต่างชาติอาจได้รับสิทธิในกรณีที่พลเมือง ของประเทศสมาชิก European Union (EU) หรือประเทศอื่นๆ ซึ่งมีการปฏิบัติต่างตอบแทนซึ่งกัน และกัน นอกจากนี้ยังได้แก่ชาวต่างประเทศที่อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการในประเทศเยอรมันเป็น ระยะเวลาติดต่อกัน 3 ปี ส่วนชาวต่างประเทศที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร หากอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมัน ติดต่อกัน 3 ปี อาจได้รับสิทธิในบางกรณี ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิได้รับค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม ต้องเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นความผิดร้ายแรงหรือต่อส่วนตัวหรือผู้อยู่ในอุปการะของเหยื่อ ผู้เสียชีวิต

การยื่นคำขอไม่มีกำหนดเวลาไว้ว่าจะต้องยื่นภายในเวลาเท่าใด แต่ทางปฏิบัติปกติให้ผู้ มีสิทธิยื่นคำขอภายใน 1 ปี แต่หากยื่นคำขอภายในเวลาเกิน 1 ปี จะได้รับค่าชดเชยนับแต่วันที่ยื่นคำ ขอมิใช่วันที่เกิดอาชญากรรม

ในการยื่นคำขอ เหยื่ออาชญากรรมต้องแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความผิด วันที่ สถานที่ที่เกิดเหตุ และการบาดเจ็บหรือความเสียหายที่ได้รับ ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ยื่นคำขอ สามารถขอแบบฟอร์มการขอรับค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมได้จากสำนักงานบำนาญสงคราม ซึ่ง มีแทบทุกเมืองใหญ่ๆ นอกจากนี้ยังมีองค์กรสาธารณประโยชน์ คือ The Weisser Ring ให้ความ ช่วยเหลือแนะนำในการยื่นคำขอแก่เหยื่ออาชญากรรมและให้เงินช่วยเหลือบางกรณีด้วยการ พิจารณาคำขอและแจ้งผลให้ทราบปกติจะใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

⁷⁷ แหล่งเดิม. หน้า 72.

การจ่ายค่าชดเชยไม่มีการจำกัดวงเงินขั้นสูงของค่าตอบแทน และค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมจะครอบคลุมถึง ค่ารักษาพยาบาล การดูแลทางจิต การฟื้นฟูด้านวิชาชีพ ค่าทดแทนการสูญพลภาพ ค่าทดแทนผู้อยู่ในอุปการะของเหยื่ออาชญากรรมที่เสียชีวิตค่ากายภาพบำบัด ค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ

ในเยอรมันไม่มีการจ่ายเงินลูกเงินให้แก่เหยื่ออาชญากรรม สำหรับเงินช่วยเหลือในการจ่ายค่าทดแทนมาจากงบประมาณของแต่ละรัฐของเยอรมนี

3.2.1.2 การเยียวยาโดยการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ (Victims Assistance)

นอกจากความช่วยเหลือทางการเงินอันเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแล้ว ในต่างประเทศส่วนใหญ่ยังมีการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นด้วย เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การดำเนินคดีความ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ตลอดจนการดำรงชีพในระหว่างที่ยังมีความเดือดร้อนหรือต้องดำเนินคดีความอยู่

สำหรับวิธีการให้ความช่วยเหลืออาจแตกต่างกันออกไป บางประเทศอาจเป็นการให้เงินช่วยเหลือเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว บางประเทศอาจจัดให้มีการบริการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรืออาสาสมัคร หรือบางประเทศอาจให้ความช่วยเหลือโดยผ่าน โปรแกรมการให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะ ดังมีตัวอย่างของรูปแบบการให้ความช่วยเหลือ เช่น

1) ประเทศสหรัฐอเมริกา (มลรัฐหลุยส์เซียนา)⁷⁸

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในมลรัฐหลุยส์เซียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นไปตามกฎหมาย The Victims of Crime Act of 1984 (พระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม 1984) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย The Children's Justice and Assistance Acts of 1986, The Anti-Drug Abuse Act of 1992 และเมื่อไม่นานมานี้ คือ The Antiterrorism and Effective Death Penalty Act of 1996 ซึ่งรวมเรียกสั้นๆ ว่า "VOCA"

ในการให้ความช่วยเหลือตามกฎหมาย VOCA กระทรวงยุติธรรม สหรัฐอเมริกาได้กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการ LCLE ของมลรัฐหลุยส์เซียนา สรุปได้ดังนี้

(ก) นิยามความหมายที่สำคัญ

"เหยื่ออาชญากรรม" หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งได้รับความเดือดร้อนเสียหายทางกาย ทางเพศทางการเงิน หรือทางจิตใจ ซึ่งเป็นผลจากการกระทำอาชญากรรม

⁷⁸ แหล่งเดิม. หน้า 74.

(ข) วิธีการให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือจะกระทำโดยผ่านทางโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือที่จัดให้โดยตรงแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยให้ลำดับความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยให้ลำดับความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรมประเภทการถูกล่วงละเมิดทางเพศ คู่สมรสที่ถูกทำร้าย และเด็กที่ถูกทำร้าย

ผู้จัดโปรแกรมและโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือจะต้องมีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ เช่น

1. เป็นองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่ไม่ค้ากำไร ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมประเภทและในด้านต่างๆ
  2. เป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อให้หรือขยายบริการ แต่มิใช่เป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อแทนที่กองทุนอื่นของมลรัฐหรือท้องถิ่นที่ให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมด้วย
  3. กรณีโปรแกรมที่มีอยู่แล้ว ต้องเป็น โปรแกรมที่จัดตั้งขึ้นมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งปี และมีหลักฐานการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
  4. กรณีเป็นโปรแกรมใหม่ อาจได้รับเงินอุดหนุนได้ แต่จะต้องแสดงว่ามีเงินจากแหล่งอื่นซึ่งมิใช่ระดับสหรัฐสนับสนุนอย่างน้อยยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์ หรือกรณีองค์กรเอกชนต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นองค์กรที่มีการดำเนินงานที่ดีต่อสำนักงานทางการค้าของมลรัฐตลอดช่วงเวลาที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน
  5. ต้องมีเงินสนับสนุนจากแหล่งเงินอื่นสมทบด้วยยี่สิบเปอร์เซ็นต์ เพื่อเป็นการช่วยเพิ่มเงินทุนในการให้ความช่วยเหลือ แต่มีข้อยกเว้นหรือลดหย่อนไว้ในกรณีที่ เป็น โปรแกรมใหม่ที่เป็นของชนเผ่าพื้นเมืองของอเมริกัน หรือองค์กรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์
  6. บุคลากรต้องเป็นอาสาสมัคร เว้นแต่รัฐจะยกเว้นให้เพราะมีเหตุผลจำเป็น
  7. โปรแกรมต้องช่วยส่งเสริมการให้ความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงาน
  8. ต้องช่วยให้เหยื่ออาชญากรรมยื่นเรื่องหรือฟ้องร้องเพื่อให้ได้รับเงินชดเชยต่างๆ ฯลฯ
- (ค) ค่าใช้จ่ายหรือบริการที่ให้ความช่วยเหลือ เช่น

1. การให้ความช่วยเหลือทางสุขภาพและความปลอดภัยเร่งด่วน ทั้งทางกายและใจ เช่น ช่วยแก้ไขวิกฤติการณ์ขณะเกิดเหตุ การพาไปส่งโรงพยาบาลหรือตรวจร่างกาย ให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์สายด่วน ให้อาหาร เสื้อผ้า หรือช่วยการเดินทางฉุกเฉิน ให้ที่พักพิงชั่วคราว จัดมาตรการรักษาความปลอดภัย ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเร่งด่วน

2. การให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพจิต ทั้งเหยื่ออาชญากรรมขั้นที่หนึ่ง (ผู้ตกเป็นเหยื่อโดยตรง) และเหยื่ออาชญากรรมขั้นที่สอง เช่น การให้คำปรึกษา การบำบัดต่างๆ หรือการประเมินความต้องการด้านจิตใจ

3. การให้ความช่วยเหลือโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การตั้งทนายความเพื่อทำหน้าที่แทน การช่วยพาไปหน่วยงานและศาล ค่าเดินทางไปศาล การช่วยดูแลเด็กขณะเหยื่ออาชญากรรมไปศาล ช่วยแจ้งกำหนดนัดหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดี ช่วยจัดทำรายงานผลการถูกกระทบกระเทือนของเหยื่ออาชญากรรม การให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยา ทั้งนี้ จะไม่รวมการฟ้องคดีที่ไม่เร่งด่วน เช่น การฟ้องหย่า หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง

4. การตรวจทางนิติเวช

5. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการให้บริการโดยตรง เช่น ค่าเช่าที่พักและสาธารณูปโภค บริการโทรศัพท์ ค่าเดินทางมาเพื่อขอรับบริการ ค่าเดินทางฉุกเฉินเพื่อมาร่วมกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค่าเดินทางในท้องถิ่นสำหรับผู้ให้บริการ

6. การให้บริการพิเศษ เช่น การเป็นตัวแทนเหยื่ออาชญากรรมเพื่อติดต่อกับผู้ให้ความช่วยเหลืออื่น เจ้าหน้าที่ หรือนายจ้าง ช่วยค้นหาวัตถุพยาน ช่วยในการร้องขอเงินชดเชยหรือความช่วยเหลือจากรัฐอื่นๆ

7. ค่าใช้จ่ายแก่บุคลากรของโปรแกรมที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น เงินเดือน เจ้าหน้าที่ ค่าประชาสัมพันธ์การสมัครงานตามโปรแกรมของ VOCA ค่าอบรมเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัคร

8. กระบวนการยุติธรรมเพื่อเยียวยา เพื่อช่วยเปิดโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรมได้เข้าพบหรือร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้กระทำความผิดโดยสมัครใจเพื่อเยียวยาหรือบำบัด

9. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าฝึกอบรมทักษะของเจ้าหน้าที่ ค่าเอกสาร ค่าอบรม ค่าเดินทางในการฝึกอบรม

10. ค่าวัสดุและเครื่องตกแต่งสำนักงาน

11. ค่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือ เช่น คอมพิวเตอร์

12. ค่าจ้างผู้ประกอบวิชาชีพ โดยปกติจะไม่สามารถใช้เงินกองทุนได้ ยกเว้นในบางกรณี เช่น ผู้ช่วยเหลือในการยื่นเรื่องฉุกเฉิน แพทย์นิติเวชตรวจการล่วงละเมิดทางเพศกรณีที่ไม่สามารถขอใช้เงินจากแหล่งอื่นได้ การให้บริการบำบัดทางจิตฉุกเฉิน

13. ค่าบริการจัดการโปรแกรมการให้ความช่วยเหลือ

14. ค่ากำกับดูแลการให้บริการ ในกรณีจำเป็นไม่เกินสิบเปอร์เซ็นต์

15. ค่าใช้จ่ายในการนำเสนอโปรแกรมต่อสาธารณะ เช่น โรงเรียน สำนักงานของชุมชน หรือเวทีสาธารณะ

2) ประเทศแคนาดา (มลรัฐบริติชโคลัมเบีย)⁷⁹

การให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมในมลรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา เป็นไปตามกฎหมายพระราชบัญญัติช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม 2001 (Crime Victim Assistance Act 2001)

(ก) นิยามความหมายที่สำคัญ

มาตรา 1 ของกฎหมายช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม 2001 กำหนดความหมายของถ้อยคำที่สำคัญซึ่งอยู่ในขอบข่ายของการให้ความช่วยเหลือ เช่น

“เหยื่อ” หมายถึง บุคคลนอกเหนือจากพยานบุคคล ผู้ซึ่งถูกฆ่าได้รับความเสียหายจากผลโดยตรงของ

(a) การกระทำความผิดตามที่กำหนด หรือ

(b) เหตุการณ์ที่อ้างถึงในมาตรา 3 (1) (a) (ii)

มาตรา 3 ได้บัญญัติถึงเหตุซึ่งบุคคลอาจยื่นคำขอรับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายนี้ไว้ว่า
ได้แก่

(a) บุคคลที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจาก

(i) การกระทำความผิดตามที่กำหนดในมลรัฐบริติชโคลัมเบีย หรือ

(ii) เหตุการณ์ในมลรัฐบริติชโคลัมเบีย ซึ่งบุคคลในเหตุการณ์นั้น

1. จับกุมหรือพยายามจับกุมหรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในการจับกุมบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ในการกระทำความผิด หรือ

2. ป้องกันหรือพยายามป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือการกระทำที่สงสัยว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในการกระทำเช่นนั้น

(b) สมาชิกในครอบครัวของบุคคลนั้น ซึ่ง

(i) ได้รับความเสียหายทางการเงินหรือถูกทำร้ายทางจิตใจจากผลของความตายหรือการได้รับบาดเจ็บของเหยื่ออาชญากรรม หรือ

(ii) บุตรที่ยังเล็กของเหยื่อผู้เสียชีวิต

(c) บุคคลซึ่งโดยตรงแล้วมิได้เกี่ยวข้องกับเหยื่อ แต่มีความผูกพันอย่างมากทางจิตใจกับเหยื่อ และเป็นบุคคลซึ่ง

(i) รู้เห็นในเหตุการณ์ต่อไปนี้อย่างใกล้ชิด

⁷⁹ แหล่งเดิม. หน้า 77.

1. การกระทำความผิดตามที่กำหนด ซึ่งทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต หรือ การเสียชีวิตของเหยื่อ หรือ

2. ผลที่ตามมาของการกระทำความผิดตามที่กำหนดซึ่งทำให้เหยื่อเสียชีวิตโดย พุทธิการณ์ที่เพียงพอจะทำให้เกิดความตระหนัก ช็อค หรือหวาดกลัวแก่วิญญูชนซึ่งมีความผูกพัน ทางจิตใจกับเหยื่อ และ

(ii) ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ ซึ่ง

1. ได้รับการวินิจฉัยจากนักจิตวิทยาหรือแพทย์แล้วว่าผู้นั้นมีอาการทางจิตและ ประสาท และ

2. ตามความเห็นของผู้วินิจฉัย เห็นว่าเป็นผลจากเหตุการณ์ตาม (i)

(d) บุคคลซึ่งกระทำการแทนบุคคลตาม (a) ถึง (c) ซึ่งได้แก่

(i) ผู้แทนทางกฎหมาย หรือ

(ii) หากไม่มีผู้แทนทางกฎหมาย และผู้นั้นมีเหตุทางกายและจิตให้ไม่สามารถยื่นคำ ขอบได้ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวของบุคคลนั้น

(ข) การให้ความช่วยเหลือหรือสิทธิประโยชน์

ตามกฎหมายช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม กำหนดให้ผู้อำนวยความสะดวกการให้ความช่วยเหลือ แก่เหยื่ออาชญากรรม เป็นผู้สั่งให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ยื่นคำขอตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ประเภทของสิทธิประโยชน์ได้แก่

1. บริการหรือค่าใช้จ่ายทางการแพทย์และทันตกรรม

2. ค่ายาตามที่แพทย์สั่ง

3. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พิการ

4. บริการหรือค่าใช้จ่ายในการให้คำปรึกษา

5. บริการหรือค่าใช้จ่ายในการฝึกอาชีพ

6. บริการหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครอง

7. การซ่อมแซมหรือเปลี่ยนทรัพย์สินที่เสียหายหรือถูกทำลาย

8. ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุง ดูแลรักษา หรือย้ายบ้าน

9. ซ่อมแซมหรือจัดหายานพาหนะ

10. บริการหรือค่าใช้จ่ายคนทำงานบ้าน คนเลี้ยงเด็ก หรือการดูแลบุคคล

11. การเลี้ยงดูเด็กที่เกิดเนื่องจากการกระทำผิด

12. การสนับสนุนรายได้

13. การชดเชยการขาดรายได้

14. ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง

15. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่กำหนด

จากมาตรการการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทยยังให้ความสำคัญคุ้มครองผู้เสียหายน้อยกว่ากฎหมายในต่างประเทศ และในต่างประเทศมีมาตรการเยียวยาผู้เสียหายที่ค่อนข้างหลากหลายกว่า และจำกัดสิทธิในการจ่ายน้อยกว่ากฎหมายไทย ซึ่งจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป เพื่อให้มีการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างยุติธรรม

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน จากการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหาย จากการกระทำความผิดทางอาญา

สิทธิในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดทางอาญาของผู้อื่นโดยรัฐตามกฎหมายไทยนั้น ได้ถูกรับรองและคุ้มครองไว้โดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ในคดีอาญาดังกล่าวนี้ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิ ได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนให้เป็นไป ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไม่ใช่เรื่องของมนุษยธรรม แต่เป็นเรื่องของสิทธิ อันชอบธรรมของมนุษย์ ผู้เสียหายจากอาชญากรรมโดยทั่วไปถือเป็นเหยื่ออาชญากรรมซึ่งดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมตามปกติธรรมดา แต่ถูกผู้อื่นซึ่งล่วงละเมิดต่อกฎหมายมาก่อความเสียหายให้ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดทางอาญานอกจากพึงได้รับการลงโทษอันเป็นมาตรการตอบโต้ของสังคมมนุษย์ แล้ว ยังมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งแก่ผู้เสียหายด้วย อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เสียหายจะ ได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง โดยเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ลักษณะ ละเมิดนั้น ในทางปฏิบัติอาจไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่สามารถจับกุมหรือนำตัว ผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือจับกุมได้แต่ผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้สินไหม ทดแทนให้ได้ เนื่องจากถูกจำคุกบ้าง ยากจนไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ จะชดใช้ค่าเสียหาย หรือ ค่าสินไหมทดแทนบ้าง ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อน ไม่ได้รับการบรรเทาความเสียหายได้ ในทันที หรือแม้ผู้เสียหายจะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาใน คดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีต่างหาก รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียม สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้การวินิจฉัยคดีส่วนแพ่งเป็นไป ด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ก็ยัง

เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้เสียหายส่วนใหญ่ในสังคมไทย มีฐานะยากจนนอกจากจะไม่ทราบว่ามีสิทธิเช่นนี้แล้ว ก็ยังค่อนข้างลำบากที่จะทำคำร้องได้เอง อีกทั้งในคดีประเภทที่จำเลยรับสารภาพ และศาลพิพากษาลงโทษได้เลยนั้น ผู้เสียหายโดยทั่วไปอาจไม่ทันใช้สิทธินี้ ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายบางกลุ่มที่มีศักยภาพเท่านั้นที่ใช้สิทธิและได้รับประโยชน์ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมโดยรัฐให้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหายนั้น โดยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้นมาเพื่อเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งชดเชยความเสียหายโดยการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในรูปของตัวเงิน เพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

4.1 วิเคราะห์ปัญหาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา

ผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหาย เฉพาะที่เกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้อื่น โดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น (มาตรา 3 วรรคหนึ่ง) และการกระทำความผิดอาญาดังกล่าว จะต้องเป็นความผิดอาญาเฉพาะที่ระบุไว้ตามรายการท้ายพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ได้แก่ ได้รับความเจ็บท้าวร่างกาย จิตใจ หรือถึงแก่ความตายเนื่องจากถูกทำร้าย ถูกฆ่าตาย ถูกหลอกลวง ถูกทำให้แท้งลูก ถูกข่มขืน ถูกกระทำอนาจาร ได้รับความเจ็บหรือตายจากการกระทำโดยประมาทของผู้อื่น เด็ก คนชรา คนป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และถูกทอดทิ้ง (มาตรา 17)

เมื่อเป็นผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้ว ผู้เสียหายหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย จึงมีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนได้ที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงิน แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศ (มาตรา 22) แต่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่มีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ข้างต้น ไม่ใช่ทุกรายที่จะได้รับค่าตอบแทน เนื่องจากแนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา มีมติงดจ่ายค่าตอบแทน หรือจ่ายเพียงบางส่วน เนื่องจากผู้เสียหายได้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง จากคู่กรณี หรือได้รับการชดเชยเยียวยาตามกฎหมายอื่นมาแล้ว ซึ่งการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ที่บัญญัติไว้ว่า “การเรียกร้อง หรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือ

ประโยชน์ตาม พระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น” หรือไม่ ยังมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายที่ใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนอย่างไร ความตามมาตรา 5 หมายความว่า แม้มีสิทธิเรียกร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้องจนได้มาซึ่งที่รัฐชดเชยให้การเยียวยาแล้วไม่ถือว่าเป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะเรียกร้องตามกฎหมายอื่น เช่น สิทธิอันพึงได้รับจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด ผู้เขียนขอวิเคราะห์เป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. ผู้เสียหายในคดีอาญาใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ก่อนใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง หรือกฎหมายอื่นๆ

ผู้เสียหายหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายที่ยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ตามพระราชบัญญัตินี้ และได้รับค่าตอบแทนความเสียหายแล้ว มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน ทางศาลหรือใช้สิทธิตามกฎหมายอื่นๆ เช่น ใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายผู้ประสบภัยจากรถ กฎหมายประกันสังคม หรือจากประกันชีวิต ประกันอุบัติเหตุ ที่ผู้เสียหายทำประกันไว้ เป็นต้น โดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายให้ได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าว เพราะเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ รัฐจ่ายค่าตอบแทนเพื่อเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายที่รัฐมีความบกพร่องในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่ไม่สามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ผู้เสียหายได้ จึงไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายจากทางอื่น

แม้ว่ามาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น แต่ในความเป็นจริงมีบางกรณีที่ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายนี้แล้ว ต่อมาผู้เสียหายไปใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน หรือใช้สิทธิตามกฎหมายอื่น ผู้เสียหายกลับไม่ได้สิทธิประโยชน์หรือได้รับแต่ไม่เต็มจำนวนความเสียหายนั้น เพราะผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทน ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ แล้ว เช่น ในกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ซึ่งเป็นความผิดต่อร่างกาย คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จะจ่ายค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ ในส่วนของค่ารักษาพยาบาล จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสองหมื่นบาท ซึ่งในส่วนของค่ารักษาพยาบาล และค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายหรือจิตใจ จะต้องนำไปเสร็จรับเงินค่ารักษาพยาบาล (ต้นฉบับ) มาแสดงหากไม่มีผู้เสียหายสามารถแสดงสำเนาที่มีความเชื่อถือได้ โดยให้โรงพยาบาลรับรองสำเนา และต้องให้การยืนยันด้วยว่าไม่ได้นำไปเสร็จต้นฉบับไปเบิกจากที่ใด คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน

และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จึงพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนในส่วนของค่ารักษาพยาบาลและค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายหรือจิตใจได้

ในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งก็ดี หรือการใช้สิทธิอื่นก็ดี ที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จำเป็นต้องใช้ใบเสร็จรับเงินค่ารักษาพยาบาลต้นฉบับเพื่อแสดงขอรับสิทธิ ประโยชน์หรือ เรียกค่าสินไหมทดแทนที่ตนเองถูกละเมิดเช่นกัน ดังนั้นหากผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากกฎหมายใด หรือหน่วยงานใดแล้ว ก็ไม่สามารถนำไปเบิกกับที่ใดได้อีก ยกเว้นค่ารักษาพยาบาลที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา ไม่เต็มจำนวนที่เสียหาย ก็สามารถไปยื่นขอรับในส่วนที่ขาดอยู่ได้ เช่นเดียวกับการที่ผู้เสียหายได้รับเงินในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล จากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่จ่ายจริงไม่เกินสามหมื่นบาท หรือค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสองหมื่นบาท หากค่ารักษาพยาบาลที่เสียไปเกินกว่าสามหมื่นบาท หรือเกินกว่าสองหมื่นบาทสำหรับค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ผู้เสียหายสามารถไปยื่นใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ขาดจากศาลได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การจ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจให้แก่ผู้เสียหายในกรณีผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บตามพระราชบัญญัตินี้ มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้ที่บัญญัติไว้ว่า “การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้รับตามกฎหมายอื่น” และในทางปฏิบัติจริงมีปัญหาค่อนข้างมาก เนื่องจากผู้เสียหายต้องเลือกว่าจะใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนทางศาล หรือขอรับค่าตอบแทนจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นี้

เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนของกฎหมายทั้งสองฉบับว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด ความรับผิดชอบเรื่องละเมิดนี้ รัฐได้กำหนดมาตรานี้ไว้เป็นหลักการในการให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง โดยกำหนดให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบในทางอาญา กล่าวคือเป็นเรื่องความผิดต่อชีวิตที่ทำให้เสียชีวิต หรือเสียหายในเรื่องของร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สิน หรือสิทธิต่างๆ จะต้องเรียกค่าเสียหายอย่างไรบ้าง จะเห็นว่าตามลักษณะของกฎหมายนี้ รัฐได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้แล้ว แต่เป็นเพียงสิทธิที่ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องร้องจากผู้กระทำละเมิดเอง รัฐไม่ได้ดำเนินการให้แต่อย่างใด ส่วนพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นการชดเชยความเดือนร้อนที่ได้รับจากรัฐ เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น

ในกรณีที่รัฐไม่สามารถดูแลประชาชนในรัฐได้อย่างปลอดภัย เพียงแค่ประชาชนใช้สิทธิยื่นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนกระบวนการดำเนินการเป็นหน้าที่ของรัฐ ในประเทศฝรั่งเศส มีคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานว่าค่าทดแทนที่ให้แก่ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมนี้ ไม่ใช่เงินที่มีลักษณะสินไหมทดแทนทางแพ่ง แต่เป็นเงินที่รัฐช่วยเหลือ สรุปคือเงินค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับในการฟ้องคดีละเมิด เป็นเงินค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากคู่กรณี ส่วนเงินค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเงินจากรัฐเพื่อเยียวยาความเสียหายให้ผู้เสียหายในคดีอาญา

2. ผู้เสียหายในคดีอาญาใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ ก่อนใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ

ในกรณีผู้เสียหายในคดีอาญา ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางศาลแล้ว ต่อมาผู้เสียหายมายื่นขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ มีบางกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พิจารณางดจ่ายหรือจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน เนื่องจากผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนทางศาล หรือจากคู่กรณี หรือจากกฎหมายอื่นๆ มาแล้ว เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ กฎหมายประกันสังคม ประกันชีวิต ประกันอุบัติเหตุ บัตร 30 บาท สิทธิของข้าราชการ เป็นต้น โดยอ้างมาตรา 18 วรรคท้ายที่บัญญัติว่า “...คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย”

กรณีคดีที่เกิดขึ้นจริง⁸⁰ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2554 เวลาประมาณ 18.40 น. ขณะที่ (ผู้ตาย) กำลังลุกขึ้นนั่งหลังจากที่ผู้ตายได้ประสบอุบัติเหตุก่อนหน้านี้ ได้มี (ผู้ต้องหา) ขับรถยนต์มาเฉี่ยวชน เป็นเหตุให้ (ผู้ตาย) ถึงแก่ความตาย พนักงานสอบสวนจึงเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา เนื่องจากเกิดจากความประมาทของผู้ต้องหา

กรณีนี้บิดาของ (ผู้ตาย) ได้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาภายในกำหนดระยะเวลา และผู้ตายเป็นผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ แต่เห็นควรงดจ่ายค่าตอบแทน เนื่องจากทายาทผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และจากคู่กรณีที่ผู้เสียหายได้ใช้สิทธิทางศาลเรียกค่าสินไหมทดแทน ซึ่งถือว่าได้รับการบรรเทาความเสียหายตามสมควรแล้ว (ได้รับเงินช่วยเหลือจากพระราชบัญญัติ

⁸⁰ ข้อมูลจาก สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา.

คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 จำนวน 35,000 บาท และประกันภัยภาคสมัครใจจากคู่กรณี จำนวน 300,000 บาท รวมเป็นจำนวน 335,000 บาท)

จากกรณีตัวอย่างข้างต้น คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ มีมติงดจ่ายเนื่องจากผู้เสียหายได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ ที่ผู้เสียหายทำประกันภัยไว้ และคู่กรณีได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ก่อนที่ผู้เสียหายจะยื่นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาใช้ดุลยพินิจงดจ่าย โดยอ้างมาตรา 18 วรรคท้าย

ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อผู้เสียหายในคดีอาญาที่ได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว สามารถใช้สิทธิเรียกร้องจากกฎหมายอื่นๆ ได้ โดยพระราชบัญญัตินี้ไม่ตัดสิทธิในการเรียกร้องสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายจะได้รับ โดยทางอื่น (มาตรา 5) แต่หากผู้เสียหายใช้สิทธิตามกฎหมายอื่นมาแล้ว และต่อมาจึงใช้สิทธิยื่นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ ในบางกรณีคณะกรรมการมีมติงดจ่าย โดยอ้างว่าผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นแล้ว หรือได้รับค่าสินไหมทดแทนท่วมเกินกว่าที่พระราชบัญญัตินี้จะเยียวยาความเสียหายแล้ว (มาตรา 18 วรรคท้าย) ซึ่งแนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาในกรณีดังกล่าว หากมองในมุมกลับกันเพียงแต่ผู้เสียหายยื่นขอรับสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งหรือตามสิทธิเรียกร้องอื่นก่อนยื่นขอรับจากพระราชบัญญัตินี้ มีผลให้ผู้เสียหาย ถูกกระทบสิทธิไม่ได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ แต่หากผู้เสียหายยื่นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนยื่นขอรับสิทธิจากกฎหมายอื่น ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทน ซึ่งผลที่ได้รับค่าตอบแทนควรจะเหมือนกัน ไม่ควรจะถูกกระทบสิทธิผู้เสียหายเพียงแค่อื่นขอรับค่าตอบแทนตามกฎหมายใดก่อน จึงขอแยกพิจารณา ดังนี้

(1) แนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีมติงดจ่าย หรือจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งโดยการดำเนินคดีต่อศาล หรือได้รับสิทธิจากกฎหมายอื่นที่ผู้เสียหายได้ทำประกันไว้ เป็นต้น โดยอ้างมาตรา 18 วรรคท้าย

มาตรา 18 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัตินี้บัญญัติว่า “... คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย” หลักของมาตรา 18 วรรคท้าย ผู้บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้จะต้องไม่ตีความตัดโอกาสที่ผู้เสียหายมีสิทธิ ได้รับสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามกฎหมายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ในความเห็นของผู้เขียน จากการศึกษากฎหมายฉบับนี้

เห็นว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา ผู้บังคับใช้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนจำนวนเท่าไรก็ได้แต่ต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนด โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหาย โดยทางอื่นด้วย ซึ่งจะกำหนดให้จำนวนมากหรือน้อยเพียงใดก็ได้ แต่จะไม่จ่ายเลยไม่ได้ ถ้ามีมติงดจ่ายค่าตอบแทนก็ขัดกับหลักมาตรา 5 ที่กฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้ว่าการได้รับสิทธิประโยชน์ ค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติไม่ตัดสิทธิที่ผู้เสียหายจะได้รับสิทธิเรียกร้องหรือประโยชน์จากกฎหมายอื่น กรณีคดีที่เกิดขึ้นจริง เช่น

1) คดีนี้ทายาทผู้ตายยื่นขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในความผิดคดีจราจร ในการพิจารณาคดีปรากฏว่าผู้ตายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำความผิด เป็นผู้เสียหายตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีมติงดจ่ายค่าตอบแทน เนื่องจากทายาทผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือจากคู่กรณี และจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ซึ่งถือว่าได้รับการบรรเทาความเสียหายจากทางอื่นตามสมควรแล้ว⁸¹ (อ้างมาตรา 18 วรรคท้าย)

สำหรับความเห็นของผู้เขียน เห็นว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือจากคู่กรณี และได้รับการชดเชยจากพระราชบัญญัติผู้ประสบภัยจากรถ ก็เป็นสิทธิที่ผู้เสียหายซึ่งทำ พรบ. ต้องได้รับการเยียวยาตามสิทธิที่เจ้ารถทำไว้อยู่แล้ว และผู้เสียหายก็เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง ฉะนั้นเมื่อเป็นผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัตินี้ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ควรพิจารณายกค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ในเมื่อรัฐไม่อาจคุ้มครองประชาชนในรัฐให้ปลอดภัยในชีวิตได้ จึงควรเยียวยาแม้จะไม่มากแต่ควรให้ ไม่ควรนำสิ่ง ที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยมาแล้ว หรือที่ผู้เสียหายได้รับการชดเชยจากคู่กรณี โดยเรียกค่าสินไหมทดแทนทางศาลมาแล้ว มาประกอบเพื่องดจ่าย ซึ่งไม่น่าจะเป็นธรรม และขัดกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ที่สำคัญคือหลักมาตรา 5 ซึ่งถ้ามองอีกมุมหนึ่ง เงินจากพระราชบัญญัติผู้ประสบภัยจากรถ เป็นเงินที่ผู้เสียหายจ่ายเบียดเบียนที่ตนเองทำประกันภัยทางรถไว้ เงินที่ได้รับการชดเชยก็ไม่ใช่เงินของรัฐโดยตรง มีเบียดเบียนจากประชาชนที่ส่งทุกปีประกอบด้วย ผู้เสียหายจึงควรได้รับค่าตอบแทนเพื่อเยียวยาจากรัฐ

⁸¹ แหล่งเดิม.

2) กรณีนี้ผู้เสียหายถูกอาวรุขป็นยิงได้รับบาดเจ็บจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น กระสุนปืนฝังติดบริเวณกระดูกสันหลังซ้ายเหนือข้อเข่าประมาณ 10 เซนติเมตร พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้บาดเจ็บไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด จึงเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่มีมติงดจ่ายค่าตอบแทน เนื่องจากผู้เสียหายปัจจุบันอาการบาดเจ็บหายเป็นปกติแล้ว และสามารถใช้งานซ้ายได้ตามเดิม และค่ารักษาพยาบาลใช้สิทธิอื่นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย⁸²

ผู้เขียนเห็นว่า แม้อาการบาดเจ็บของผู้เสียหายจะไม่ถึงกับสาหัส และแพทย์ไม่ได้ระบุว่าให้หยุดพักรักษาตัว แต่สภาพความบาดเจ็บของผู้เสียหายที่บริเวณขา ย่อมต้องใช้เวลารักษาให้เป็นปกติเหมือนก่อนที่จะถูกยิง และการบาดเจ็บย่อมเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งคดีนี้ผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ฉะนั้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ ย่อมต้องพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนไม่มากนักน้อย แม้จะนำในส่วนของค่ารักษาพยาบาลที่ผู้เสียหายได้สิทธิอื่นมาคิดแล้วก็ตาม จำเป็นต้องจ่ายค่าตอบแทนเพื่อรับผิดชอบในฐานะที่รัฐไม่สามารถให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนได้

(2) แนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีมติงดจ่าย หรือจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน โดยอ้างมาตรา 18 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ผู้เสียหาย ที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ได้ใช้สิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัย และศาลอุทธรณ์มีความเห็นแก่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นจริง เช่น

1) ผู้เสียหายถูกสะเท็ดระเบิดจนได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ มีมติงดจ่ายเนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในส่วนของค่ารักษาพยาบาล ส่วนกรณีค่าประโยชน์ทำมาหาได้ ผู้เสียหายบาดเจ็บเล็กน้อยจึงไม่ขาดประโยชน์ทำมาหาได้ และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้เสียหายมีค่าใช้จ่ายหรือความเสียหายอื่น

คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขแดงที่ 6617/2553⁸³ ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2553 แม้จะได้ความว่าผู้ยื่นคำขอได้รับเงินช่วยเหลือจากจังหวัดปัตตานีจำนวน 10,000 บาท จากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 3,000 บาท และจากสาธารณภัย

⁸² แหล่งเดิม.

⁸³ แหล่งเดิม

จังหวัดปัตตานี จำนวน 2,000 บาท ก็ตาม แต่คดีนี้เป็นกรณีลอบวางระเบิดยังไม่รู้ตัวหรือหรือได้ตัวผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมาดำเนินคดี โอกาสที่จะเกิดการเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดจึงเป็นไปได้ยาก เห็นสมควรกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ยื่นคำขอ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 18 (4) เป็นเงิน 2,000 บาท ส่วนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ตามปกตินั้น ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ยื่นคำขอเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลดังกล่าวหรือไม่อย่างไร และไม่ปรากฏว่าผู้ยื่นคำขอไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติอย่างไร พิพากษาให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ และกำหนดค่าตอบแทนเป็นเงิน 2,000 บาท แก่ผู้ยื่นคำขอ

คดีนี้แม้ผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่ศาลอุทธรณ์ยังพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน เนื่องจากศาลเห็นว่าโอกาสที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดเป็นไปได้ยาก และผู้เขียนมองว่า ศาลอุทธรณ์ไม่ได้นำสิทธิที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากกฎหมายอื่นมาตัดสิทธิไม่ให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทน ทำให้เห็นได้ว่าศาลเองมองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายค่าตอบแทนด้วย ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ไม่ว่าจะจ่ายมากหรือน้อยแต่ศาลก็พิจารณาจ่ายให้แก่ผู้เสียหาย

2) ผู้เสียหายถูกผู้ต้องหาจับขังรถยนต์ด้วยความประมาทเฉี่ยวชนขณะเดินข้ามถนนจนได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตในเวลาต่อมา คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนฯ มีมติงดจ่ายค่าตอบแทนเนื่องจากทายาทผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 แล้ว

คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขแดงที่ 6593/2552⁸⁴ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2552 แก่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการเนื่องจากคดีนี้ แม้ทายาทของผู้เสียหายจะได้รับเงินช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 แล้ว แต่ก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดตัดสิทธิทายาทของผู้เสียหายมิให้ได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 อีก ประกอบกับทายาทของผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือเพียง 35,000 บาท น้อยกว่าอัตราค่าตอบแทน ที่ควรจะได้รับตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ทั้งข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าทายาทของผู้เสียหายยังมีโอกาสจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ เห็นสมควรกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ยื่นคำขอในกรณีถึงแก่ความ

⁸⁴ แหล่งเดิม.

ตายจำนวน 30,000 บาท และค่าอุปการะเลี้ยงดูจำนวน 15,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 45,000 บาท แก่ผู้ยื่นคำขอ

ในประเทศฝรั่งเศส กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชอบใช้ในทางแพ่งและศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล ซึ่งกฎหมายของไทยไม่เคยมีแนวทาง การพิจารณาจ่ายในแบบดังกล่าว ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าในประเทศฝรั่งเศสเห็นถึงความสำคัญในการเยียวยาผู้เสียหายเป็นอย่างมาก ประเทศไทยน่าจะนำแนวทางดังกล่าวมาพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและรู้สึกปลอดภัยที่ได้รับการดูแลที่ดีจากรัฐ

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งของผู้เสียหายในบางกรณี และการที่ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งจากคู่กรณีมาแล้ว หรือได้รับการเยียวยาจากกฎหมายอื่น หรือหน่วยงานอื่นมาแล้วก่อนที่จะยื่นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จึงควรที่จะสร้างความชัดเจนในด้านแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการเยียวยาต่อผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้เสียหายโดยปรับปรุงบทบัญญัติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย

4.2 วิเคราะห์ปัญหาในข้อกฎหมาย

4.2.1 ความเสียหายที่สามารถเรียกค่าตอบแทนจากรัฐได้

ผู้เสียหาย ที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายตามมาตรา 3 วรรคหนึ่ง เป็นความเสียหายเฉพาะที่เกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และการกระทำความผิดอาญาดังกล่าว จะต้องเป็นความผิดอาญาเฉพาะที่ระบุไว้ตามรายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทน และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เท่านั้น (มาตรา 17)

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุไว้ตามท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวมีดังนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นที่มีโชภรรยาของตน ความผิดฐานกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี หรือไม่เกิน 13 ปี ความผิดฐานกระทำอนาจารผู้อื่น ความผิดฐานเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจารของผู้อื่นหรือของตนเอง ความผิดฐานค้าวัตถุลามก

2. ความผิดต่อชีวิต ตามมาตรา 288 ถึงมาตรา 294 ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานกระทำทารุณบุคคลซึ่งต้องพึ่งตนเองในการดำรงชีพหรือในการอื่นใดเพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ความผิดฐานช่วยหรือยุยง เด็กอายุไม่เกิน 16 ปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ให้ฆ่าตนเอง ความผิดฐานเข้าร่วมขบวนการก่อเหตุเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

3. ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึงมาตรา 300 ได้แก่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส

4. ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามมาตรา 301 ถึง มาตรา 305 ได้แก่ ความผิดฐานทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม

5. ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชราตามมาตรา 306 ถึงมาตรา 308 ได้แก่ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็กอายุไม่เกิน 9 ปี เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน ความผิดฐานทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต

กรณีคดีความผิดที่เกิดขึ้นจริง⁸⁵ ความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ผู้ถูกกระทำชำเรา ระหว่างนั่งรถโดยสารประจำทางเพื่อจะกลับบ้าน ได้ถูกจำเลยที่ 1 ซึ่งจับจีวรจักรยานยนต์มาจอดตรงหน้าจุดขึ้นซ้อนท้ายพาไปบ้านจำเลยที่ 2 เมื่อไปถึง ผู้ถูกกระทำชำเราได้พยายามวิ่งหนี แต่ถูกจำเลยทั้งสองถูกระชากเข้าไปในห้องนอน จากนั้นจำเลยที่ 2 ก็ออกจากห้องไป ส่วนจำเลยที่ 1 ได้ชักท้องผู้ถูกกระทำชำเราและถอดเสื้อผ้าของตนเองและผู้ถูกกระทำชำเราออก แล้วกระทำชำเราผู้ถูกกระทำชำเราจำนวน 1 ครั้ง หลังจากนั้นก็ได้ออกจากห้องไป ต่อมาจำเลยที่ 2 ได้เข้ามาในห้องดังกล่าวแล้วข่มขืนกระทำชำเราผู้ถูกกระทำชำเรา จำนวน 1 ครั้ง และผู้ถูกกระทำชำเราก็ดมสติไป จำเลยทั้งสองถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ศาลจังหวัดสมุทรสงครามมีคำพิพากษาว่าจำเลยทั้งสองมีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิงอายุไม่เกินสิบห้าปีซึ่งมิใช่ภริยาตน และจำเลยที่ 1 ยังมีความผิดฐาน

⁸⁵ คดีที่เกิดขึ้นจริง ยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (ไม่สามารถระบุชื่อบุคคล).

พรากเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีไปเพื่อการอนาจาร คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายอื่น 30,000 บาท

ความผิดต่อชีวิต เช่น ขณะที่ผู้ตายขับจี้รถจักรยานยนต์อยู่ภายในหมู่บ้านเพื่อจะกลับบ้าน ระหว่างทางเมื่อถึงที่เกิดเหตุได้มีคนร้ายไม่ทราบชื่อและจำนวน ใช้อาวุธปืนยิงเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ แล้วหลบหนีไป คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนกรณีถึงแก่ความตาย 50,000 บาท ค่าจัดการศพ 20,000 บาท และค่าขาดอุปการะเลี้ยง 30,000 บาท (เนื่องจากผู้ตายมีบุตรที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู)

ความผิดต่อร่างกาย เช่น ขณะเกิดเหตุ ผู้บาดเจ็บซึ่งเปิดร้านขายไข่เค็มอยู่ที่ร้านไข่เค็ม ได้ใช้มือไปจับ เหล็กค้ำกันสาดหน้าร้านเพื่อจะปิดร้าน ทันใดนั้นผู้บาดเจ็บถูกไฟฟ้าช็อตหมดสติล้มลง เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส หลังเกิดเหตุได้ตรวจสอบพบว่าไฟฟ้าที่ช็อตผู้บาดเจ็บ เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจรมาจากร้านไข่เค็มของผู้ต้องหา และก่อนเกิดเหตุเคยมีลูกค้าที่มาซื้อของที่ร้านผู้ต้องหา ถูกไฟฟ้าช็อตด้วย พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาในความผิดฐาน กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส กรณีนี้คณะกรรมการพิจารณา จ่ายค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ 1 ปี และค่าตอบแทนความเสียหายอื่นอีก 30,000 บาท เนื่องจากผู้บาดเจ็บกลายเป็นผู้ทุพพลภาพ

การกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นในฐานความผิดอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ตามตาราง ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติถึงการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นที่สามารถขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ มีเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วย หรือคนชรา ตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ซึ่งปรากฏว่า การกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ท้ายพระราชบัญญัติ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชก และริดเอาทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ถึงมาตรา 340 ตรี ที่ผู้กระทำความผิดทางอาญามีเจตนากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายมาตรา 276 ถึงมาตรา 308 ที่บัญญัติไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้ด้วยนั้น มีผลกระทบถึงการกระทำความผิดฐานอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย ผู้เสียหายก็ขอรับค่าตอบแทนได้เพียงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจเท่านั้น แต่ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินนั้นไม่สามารถขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้ แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งเดียวกันนั้น จึงควรมีการเพิ่มฐานความผิดให้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการเยียวยาความเสียหายที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงแต่มีข้อยกเว้นในเรื่องฐานความผิดเท่านั้น ที่จะทำให้รัฐไม่เข้ามารับผิดชอบ ซึ่งช่องว่างของกฎหมายที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาทำให้เกิดการเยียวยาที่ไม่ยุติธรรมนี้ รัฐจะนำมาอ้างไม่ได้เพราะอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต้องยอมรับว่าการทำหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความบกพร่อง ดังนั้น รัฐควรเข้ามาเยียวยาความเสียหายที่เกิด แม้จะเป็นการ

กระทำความผิดฐานอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น โดยไม่คำนึงว่าจะจับตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ ดังนั้น ถ้าเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ให้ได้รับค่าตอบแทน หรือยกเลิกบัญชีท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยให้มีหลักการในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายตามสภาพความเป็นจริงในเรื่องที่ผู้เสียหายจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้อย่างแท้จริง จึงจะเป็นการเยียวยาได้อย่างยุติธรรม เพื่อให้สังคมได้อยู่กันอย่างสงบสุข

การจ่ายค่าตอบแทนจะจ่ายให้แก่ผู้เสียหายเฉพาะความผิดตามท้ายพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น โดยไม่จ่ายในส่วนที่มีผลกระทบต่อกระทำความผิดฐานอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งเดียวกันนั้น ในส่วนความเสียหายต่อทรัพย์สินผู้เสียหายจึงจำเป็นต้องไปยื่นเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเอง ซึ่งหากรัฐจะเยียวยาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้แล้วจึงควรมีการเพิ่มฐานความผิดให้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

ในกฎหมายของต่างประเทศ มีหลายประเทศที่เยียวยาผู้เสียหายโดยไม่ระบุฐานความผิดและเยียวยาไปถึงความเสียหายทางทรัพย์สินด้วย เช่น ในมลรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย มีการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาทุกประเภท ไม่มีการระบุว่าอาชญากรรมประเภทใดบ้างที่อยู่ในข่ายของการได้รับค่าทดแทน ดังนั้น แม้ว่าจะเป็นอาชญากรรมในลักษณะการประทุษร้ายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรืออื่นๆ ก็อาจจะได้รับการทดแทนทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษจำคุกเท่านั้น ส่วนในประเทศฝรั่งเศส การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ น้อโกง หรือยกยอก ไม่ได้ได้รับการเยียวยาหรือ ได้รับการชดเชยค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง ดังนั้น ประเทศไทยจึงน่าจะนำแนวทางดังกล่าวมาปรับปรุงเพิ่มเติมในกฎหมายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อจะได้ไม่กระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกค่าเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพราะมีคดีเป็นจำนวนมากที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเพียงเล็กน้อย แต่ต้องสูญเสียทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

4.2.2 ระยะเวลาการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนความเสียหายจากรัฐ

ในการขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำขอรับค่าตอบแทนโดยยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ที่ส่วนกลางสามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และในต่างจังหวัดยื่นคำขอได้ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด (มาตรา 22)

ระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาอันสั้นมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้ถึงสิทธิของตนเอง เพราะการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงและพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มีการบังคับใช้ยังไม่นานนัก หรือแม้ประชาชนรู้ถึงการมีอยู่ของกฎหมายดังกล่าว แต่เข้าใจว่าการยื่นขอรับค่าตอบแทนจะต้องยื่นหลังจากการฟ้องคดีทางอาญา และคดีทางแพ่งสิ้นสุดลงแล้ว จึงเกินระยะเวลา 1 ปี ในการยื่นขอรับค่าตอบแทน ดังนั้น ในเมื่อพระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น ไม่สมควรที่จะกำหนดระยะเวลาอันสั้นเพราะผู้เสียหายได้รับความเสียหายมาแล้ว น่าจะได้รับการเยียวยาความเสียหายเท่าเทียมกับผู้เสียหายคนอื่น ไม่ว่าจะยื่นช้าหรือเร็ว ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายก็ได้รับความเสียหายอยู่ดี เช่น ผู้เสียหายถูกกระทำชำเรา เขาได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจมาแล้ว เวลาผ่านไปนานเท่าไรเขาก็ได้รับความเสียหาย ฉะนั้น ถือเป็นความบกพร่องของรัฐที่ไม่สามารถดูแลประชาชนในรัฐได้ จึงไม่ควรกำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย ที่ไม่รู้ถึงสิทธิของตนได้รับการเยียวยาความเสียหายจากรัฐได้อย่างแท้จริง เพื่อเพิ่มช่องทางเยียวยาผู้เสียหายอีกช่องทางหนึ่ง นอกจากผู้เสียหายจะใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง เพราะกว่าที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งใช้ระยะเป็นเวลานาน หากไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ การบังคับใช้กฎหมายค่าตอบแทนฉบับนี้ จึงไม่ควรกระทบสิทธิของผู้เสียหาย

คดีที่เกิดขึ้นจริง ขณะที่ผู้ตายเดินอยู่ได้มีคนร้ายไม่ทราบว่าเป็นใคร และมีจำนวนเท่าใด ใช้อาวุธปืนลูกซองยิงผู้ตายจากด้านหลังทะลุอก กระสุนปืนถูกอวัยวะสำคัญของผู้ตายล้มลง คนร้ายได้หลบหนีไป ผู้ตายถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา การกระทำของคนร้ายเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่น คดีนี้ผู้ตายเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่เนื่องจากคดีนี้เหตุเกิดเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2552 ทายาทของผู้ตายมายื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหาย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2553 ซึ่งเกินระยะเวลา 1 ปี

คณะกรรมการจึงเห็นควรยกคำขอ⁸⁶ ซึ่งเมื่อพิจารณาในกฎหมายของต่างประเทศระยะเวลาการยื่นคำขอมากกว่าของประเทศไทย เช่น ในประเทศญี่ปุ่น การยื่นคำขอรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาต้องกระทำภายใน 2 ปี ในประเทศฝรั่งเศส การยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่เกิดอาชญากรรม หรือภายใน 1 ปี นับแต่ศาลมีคำพิพากษาครั้งสุดท้าย หรือภายใน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุก่อการร้าย แต่ต้องได้รับการรับรองจากองค์กรคณะผู้พิพากษา ในประเทศเยอรมนีการยื่นคำขอไม่มีกำหนดระยะเวลาไว้ว่าจะต้องยื่นภายในเวลาเท่าใด แต่ทางปฏิบัติปกติให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอภายใน 1 ปี แต่หากยื่นคำขอภายในเวลาเกิน 1 ปี จะรับค่าชดเชยนับแต่วันที่ยื่นคำขอ มิใช่วันที่เกิดอาชญากรรม ดังนั้น การพิจารณาการยื่นคำขอตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ของประเทศไทย ควรจะเพิ่มระยะเวลาการยื่นคำขอให้เหมือนกับในต่างประเทศ เพราะระยะเวลา 1 ปี ถือว่าสั้นเกินไปสำหรับที่จะให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทน

4.3 วิเคราะห์ปัญหาในกระบวนการเรียกค่าตอบแทน

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญามีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการและอนุกรรมการ รับคำขอค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจต่อคณะกรรมการหรืออนุกรรมการ ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย เก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย และกระทำกิจการตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการมอบหมายตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 15)

สภาพปัญหาอันเนื่องมาจากองค์กรที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมาย ก็เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร และทำให้กระบวนการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเกิดความล่าช้า ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวเกิดจากประเด็นดังต่อไปนี้

⁸⁶ แหล่งเดิม.

4.3.1 ปัญหาจากผู้เสียหายในคดีอาญา พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมายและพนักงานสอบสวน

4.3.1.1 ปัญหาจากผู้เสียหายในคดีอาญา

เนื่องจากการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ผู้เสียหายจะต้องยื่นเอกสารให้ถูกต้องครบถ้วนเสียก่อน พนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะพิจารณาดำเนินการในขั้นตอนต่อไปได้ แต่บางครั้งผู้เสียหายก็ดี หรือทนายทนายของผู้เสียหายก็ดี ยื่นเอกสารไม่ครบถ้วน ทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องรอเอกสารดังกล่าว ซึ่งบางรายใช้ระยะเวลาในการประสานขอเอกสารของผู้เสียหายเป็นระยะเวลานาน บางกรณีติดต่อผู้เสียหายไม่ได้ก็มี จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน เช่น ในกรณีข่มขืนกระทำชำเรา นอกจากคณะกรรมการกถนกรอง และคณะกรรมการจะพิจารณาจากรายงานการสอบสวนแล้ว เอกสารที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ใบชันสูตรบาดแผลของแพทย์ เพื่อยืนยันว่าถูกกระทำชำเราจริงหรือไม่ ซึ่งผู้เสียหายไม่นำมาขึ้นให้บางครั้ง ต้องทวงเป็นระยะเวลานาน เรื่องก็ต้องรอไว้ก่อน ทำให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาจ่ายเงินค่าตอบแทน

ในกรณีทนายทนายของผู้เสียหาย ก็มีปัญหากเกิดขึ้นเนื่องจากกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ทนายทนายไม่สามารถตกลงกันได้ว่าใครจะเป็นผู้ยื่นขอรับค่าตอบแทน เพราะเมื่อมีเรื่องเงินค่าตอบแทนเข้ามาเกี่ยวข้องกับประสงค้จะเป็นผู้ยื่นเอง บางครั้งมีการปกปิดทนายทนาย ซึ่งเมื่อมีการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนจากทนายทนายหลายคนและหลายครั้ง จึงต้องมีการรอเรื่องเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

4.3.1.2 ปัญหาจากพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมาย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” คือ ข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 3) และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ สอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ตามคำขอ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 26 และมาตรา 27)

พนักงานเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งนิติกร จะสรุปสำนวนเพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา จะต้องตรวจสอบสำนวนของผู้เสียหาย หรือจำเลยก่อนว่ามีเอกสารครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งบางครั้งข้อมูล เอกสารไม่ครบถ้วน ก็ต้องประสานสอบถามผู้เสียหายโดยตรง หรือไม่มีรายงานการสอบสวนในกรณีของผู้เสียหาย นิติกรมีหน้าที่ต้องประสานขอเอกสารให้ครบถ้วนก่อน จึงจะสรุปสำนวนเพื่อเสนอคณะกรรมการจ่ายค่าตอบแทนฯ ได้ ทำให้เกิดความล่าช้าเป็นอย่างมากในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ และพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจของตนในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ บางมาตรายังไม่เคยนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้

เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ในส่วนของบทกำหนดโทษ จึงควรสร้างศักยภาพ และพัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ให้มากเพียงพอ เพื่อนำไปสู่กระบวนการนำเรื่องเพื่อเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

4.3.1.3 ปัญหาจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย คณะกรรมการจะพิจารณาว่าผู้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทน เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ จริงหรือไม่ คณะกรรมการจะพิจารณาจากรายงานการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเป็นหลัก โดยพิจารณาว่าขณะเกิดเหตุผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับเรื่องของผู้เสียหาย และตรวจสอบเอกสารครบถ้วนแล้ว

1. ถ้าหากผู้เสียหาย หรือทายาทผู้เสียหายไม่สามารถนำรายงานการสอบสวนมาขึ้นได้ ซึ่งในความเป็นจริงพนักงานสอบสวนจะไม่ให้รายงานการสอบสวนแก่ผู้เสียหาย หรือทายาทของผู้เสียหาย เนื่องจากอ้างว่าจะทำให้เสียรูปคดี มีเพียงส่วนน้อยมากที่ผู้เสียหายจะนำรายงานการสอบสวนมาขึ้นครบถ้วน

2. ถ้าหากผู้เสียหาย หรือทายาทผู้เสียหายไม่สามารถนำรายงานการสอบสวนมาขึ้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ ในทางปฏิบัติพนักงานเจ้าหน้าที่จะทำหนังสือประสานถึงสถานีตำรวจที่คดีอาญานั้นๆ เกิดและพนักงานสอบสวนจะส่งรายงานการสอบสวนมาให้ แต่ต้องยอมรับว่าพนักงานสอบสวนต้องใช้เวลาในการแสวงหาข้อเท็จจริง บางคดีไม่สามารถจับตัวคนร้ายหรือผู้ต้องหาได้ พนักงานสอบสวนต้องงดการสอบสวนเมื่อสอบสวนมาแล้วเกินระยะเวลา 1 ปี แต่ยังจับตัวคนร้ายไม่ได้ ฉะนั้น กว่าพนักงานสอบสวนจะส่งรายงานการสอบสวนมาให้สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ต้องรอเป็นระยะเวลานานมาก จึงเกิดความล่าช้าในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายบางรายต้องรอเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปีก็มี ซึ่งปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่

ตัวอย่างคดี ผู้ถูกกระทำชำเรายื่นคำขอรับเงินค่าตอบแทนผู้เสียหาย เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2554 ซึ่งทางพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีหนังสือประสานขอรายงานการสอบสวนเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว แต่ยังไม่มีการตอบกลับจากเจ้าพนักงานสอบสวน

คณะกรรมการมีอำนาจในการมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้ (มาตรา 8(3)) และในพระราชบัญญัตินี้มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ใดที่ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งหนังสือตอบหนังสือสอบถาม เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน หกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 30)

องค์ประกอบในส่วนของกรกระทำคือ การไม่ให้ถ้อยคำ การไม่ส่งหนังสือสอบถาม ไม่ส่งเอกสารหลักฐาน หรือข้อมูล หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ การไม่ให้ถ้อยคำ ไม่มีบทบัญญัติใดให้ออกสิทธิ์แก่ผู้ใดไว้ ดังนั้น จึงแตกต่างจากความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 108 (2) มาตรา 112 (2) และมาตรา 115 เพราะในการเบิกความในศาลให้ออกสิทธิ์แก่บุคคลจำพวกพระภิกษุในพุทธศาสนาที่จะไม่ไปศาล ไม่สาบาน ไม่ให้ถ้อยคำ เบิกความหรือไม่ตอบคำถามก็ได้ การไม่ให้ถ้อยคำเป็นการละเว้นไม่กระทำตามที่มีคำสั่งให้ถ้อยคำ ดังนั้นคำสั่งจึงต้องมีกฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ออกได้ ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 26 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถ สอบปากคำ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ เป็นต้น⁸⁷ ผู้เขียนเห็นว่า ผู้บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ยังไม่เคยใช้บทกำหนดโทษ เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารหลักฐาน หรือข้อมูลเพื่อ ประกอบการพิจารณา จึงทำให้ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาล่าช้า ไม่สามารถ เยียวยาผู้เสียหายได้ทันที ปัจจุบันกระบวนการพิจารณาค่าตอบแทนใช้เวลาไม่ต่ำกว่าหกเดือนถึง หนึ่งปี ซึ่งเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดขั้นตอนการพิจารณาของหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้ว่าจะ ดำเนินการภายใน 108 วัน ถ้าไม่ได้รับรายงานการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน หรือ พยานหลักฐานที่เพียงพอก็ต้องรอเรื่องไว้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น การพิจารณาจะใช้ เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้นจะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ในการ ดำเนินการให้ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย และหากคณะกรรมการ ไม่สามารถพิจารณาจ่าย ค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้ในเวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือ คณะกรรมการไม่สามารถหาผิดร่วมกันในการจ่ายค่าทดแทนได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็นการช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้ เป็นจำนวนตามสมควร และในประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเบื้องต้น อย่างน้อย 2 วัน-1 เดือน

ดังนั้น ผู้บังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ ของไทยน่าจะนำบทกำหนด โทษ ที่กฎหมายนี้ให้อำนาจเพื่อขอถ้อยคำ เอกสารหลักฐาน ข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นจากบุคคล หรือหน่วยงานใดๆ ที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการพิจารณาให้กระบวนการพิจารณาไม่เกิดความล่าช้า และสามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เดือดร้อนได้ หากไม่สามารถนำข้อมูลมาพิจารณาประกอบได้

⁸⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. เล่มเดิม. หน้า 11-56.

หรือไม่สามารถหามติร่วมกันในการจ่ายค่าตอบแทนได้ ควรเพิ่มมาตรการการจ่ายค่าตอบแทน
ถูกเงินให้แก่ผู้เสียหายหรือทายาทเบื้องต้นก่อนเหมือนในประเทศญี่ปุ่น และในประเทศฝรั่งเศส

4.3.2 วิเคราะห์ปัญหาจากคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย
ในคดีอาญา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทน
กรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรม
สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนาความ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง
โดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคนเป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์
ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อย
ด้านละหนึ่งคน ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ
และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคนก็ได้ (มาตรา 7)

คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใด
อย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้ (มาตรา 14)

ในการพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา คณะกรรมการพิจารณาค่า
ตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้
กฎหมาย ก็มีหน้าที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่รวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งพิจารณา
ได้ดังนี้

1. คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลย
ในคดีอาญามีขนาดค่อนข้างใหญ่เกินไป (16 ท่าน) ทำให้การประชุมเพื่อพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่
ผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาไม่สามารถทำได้บ่อยครั้งนัก ซึ่งแต่ละท่านก็มีภารกิจ
หน้าที่ค่อนข้างมาก และสำนวนคดีที่ยื่นขอรับค่าตอบแทนก็มีจำนวนมากเช่นกัน ปัจจุบัน
คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา
พ.ศ. 2544 มีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งแตกต่างจากประเทศฝรั่งเศส กฎหมายกำหนดให้จัดตั้ง
คณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็น
อำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินในทุกชั้นศาล โดยคณะกรรมการนั้น จะประกอบด้วย
ผู้พิพากษา 2 คน ที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีก
1 คน นอกจากนั้นยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คน และบุคคลภายนอกอีก
1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่ในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และในประเทศสหรัฐอเมริกา

การพิจารณาจะทำในรูปของคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการจำนวน 3 คน โดยจะได้รับกรแต่งตั้งจากผู้ว่าการมลรัฐ ภายใต้คำแนะนำและเห็นชอบของสภา และต้องมีกรรมการอย่างน้อย 1 คน ได้รับการคัดเลือกมาจากคณะผู้พิพากษาของมลรัฐ⁸⁸ จะเห็นได้ว่ารูปแบบของคณะกรรมการที่พิจารณาจ่ายตอบแทนในประเทศฝรั่งเศส และประเทศสหรัฐอเมริกา มีคณะกรรมการไม่เกิน 3 ท่าน และต้องมีผู้พิพากษาเป็นคณะกรรมการร่วมอยู่ด้วย ซึ่งจำนวนคณะกรรมการน้อยกว่ากฎหมายค่าตอบแทนฯ ของประเทศไทยมาก ประเทศไทยน่าจะนำรูปแบบของคณะกรรมการที่ไม่มากนักเกินไปมาเป็นคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ เพื่อสะดวกและรวดเร็วต่อการนัดประชุม และด้วยอาชีพผู้พิพากษามีความใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือมีประสบการณ์พิจารณาคดีอยู่แล้วน่าจะ เป็นประโยชน์อย่างมากในการพิจารณาค่าตอบแทน เพื่อความมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

2. คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลย ในคดีอาญาชุดเดียวพิจารณาทั้งผู้เสียหายและจำเลย ซึ่งหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายจะมีความแตกต่างจากหลักเกณฑ์ของจำเลยโดยสิ้นเชิง ควรแยกคณะกรรมการเป็น 2 ชุดในการพิจารณาเพราะจะทำให้การพิจารณารวดเร็วขึ้น

3. ในการพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา คณะกรรมการควรวางหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายให้ชัดเจนเพื่อให้คณะกรรมการอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นจะได้ทำการกลั่นกรองตามเกณฑ์มาตรฐานที่คณะกรรมการได้วางหลักเกณฑ์ไว้ เพราะในปัจจุบันมีการแต่งตั้งอนุกรรมการกลั่นกรองการจ่ายค่าตอบแทนออกเป็น 9 ภาค และบวกพื้นที่พิเศษสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมเป็น 10 เพื่อให้การพิจารณารวดเร็วยิ่งขึ้นและสะดวกต่อการหาพยานหลักฐานและข้อมูลเพิ่มเติม ดังนั้น แนวทางการจ่ายต้องชัดเจนเพื่อให้การพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นธรรมกับผู้เสียหายต่อไป

4.4 วิเคราะห์ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนไม่เหมาะสม

ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา คณะกรรมการจะพิจารณาจ่ายตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546

กฎกระทรวงดังกล่าวจะกำหนดจำนวนเงินค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาไว้ เช่น ในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ดังต่อไปนี้

⁸⁸ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 3(a)

- (1) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นจำนวนเงินตั้งแต่สามหมื่นบาทแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท
- (2) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท
- (3) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท

เมื่อพิจารณาจำนวนของผู้ยื่นคำขอแล้ว ผู้ยื่นคำขอไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดและได้รับความเสียหายแก่ชีวิต หรือร่างกาย หรือจิตใจ เป็นผู้เสียหายตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนฯ นี้ นิติกรผู้ทำสำนวนเสนอจ่ายค่าตอบแทนไม่เกินไปกว่าจำนวนเงินที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมีคณะอนุกรรมการและคณะกรรมการทำความเห็นเป็นผู้พิจารณาประเมินความเสียหายอีกครั้งหนึ่งว่าสมควรจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหายเท่าไร เมื่อนำความเสียหายที่เกิดขึ้นมาพิจารณาประกอบ และที่สำคัญคือ ผู้เสียหายจะต้องไม่เป็นผู้ก่อภัยขึ้น หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้นๆ

ตามมาตรา 18 วรรคท้ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาบัญญัติไว้ว่า คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหาย โดยทางอื่นด้วย แต่อนุกรรมการและคณะกรรมการจะพิจารณาจ่ายไม่เกินอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนตามกฎกระทรวงที่ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำและเพดานขั้นสูงไว้ ซึ่งการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายของคณะอนุกรรมการ และคณะกรรมการ บางรายการยังมีความ ไม่เหมาะสม มีประเด็นที่น่าพิจารณา ดังนี้

(1) จำนวนเงิน

ในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น เสียชีวิต โดยถูกทำร้าย ถูกยิง ถูกลูกหลง ถูกกระทำโดยประมาท หลักเกณฑ์ของคณะกรรมการให้จ่ายค่าตอบแทนถึงแก่ความตาย 50,000 บาท⁸⁹ (ลดจำนวนเงินลงได้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงของคดี และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ) แต่กรณีเสียชีวิตโดยกระทำตน เป็นพลเมืองดีจ่าย 100,000 บาท จะเห็นได้ว่าตามกฎกระทรวงให้คณะกรรมการพิจารณา จ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย กรณีถึงแก่ความตาย ตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท แต่ตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการให้จ่ายค่าตอบแทนถึงแก่ความตาย แครายละ 50,000 บาท ยกเว้นผู้เสียหายที่เป็นพลเมืองดีจ่าย 100,000 บาท ในเมื่อสุดท้ายผู้เสียหายถึงแก่ความตายเช่นกัน เหตุใดหลักเกณฑ์ของ

⁸⁹ คดีที่เกิดขึ้นจริง ยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (ไม่สามารถระบุชื่อบุคคล).

คณะกรรมการให้จ่ายค่าตอบแทนความตายแก่ 50,000 บาท เหตุใด ไม่จ่าย 60,000 บาทหรือ 70,000 บาท คณะกรรมการใช้หลักใดเป็นเกณฑ์ เป็นการง่ายต่อการปฏิบัติ แต่ไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือไม่ ในเมื่อกฎหมายก็เปิดช่องให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายได้ถึง หนึ่งแสนบาท ดังนี้ทำให้การจ่ายค่าตอบแทนไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหาย หรือทายาท ของผู้เสียหายรายอื่นๆ ที่เขาต้องสูญเสียคนที่เขารักไปโดยผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

ตัวอย่างคดี ตามวัน เวลา และสถานเกิดเหตุ ได้ความว่า ขณะและผู้ตายซึ่งเป็นเด็กหญิงวัยเก้าขวบ กำลังนอนอยู่ในบ้านที่เกิดเหตุ ได้มีกระสุนปืนตกลงมาถูกผู้ตายจนถึงแก่ความตาย ทั้งนี้จากการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนได้ความว่า ผู้ต้องหาได้ใช้อาวุธปืนยิงขึ้นฟ้าจริง คดีนี้พนักงานสอบสวนเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาในฐานะความผิดกระทำโดนประมาทจนผู้อื่น ถึงแก่ความตาย (ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ) คดีนี้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน กรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย 30,000 บาท (หลักเกณฑ์แก่กรณีตายโดยประมาทจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นจ่าย 30,000 บาท ถ้าหลักเกณฑ์ปัจจุบันของคณะกรรมการต้องพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนความตาย 50,000 บาท) ค่าทำศพ 20,000 บาท แต่ไม่จ่ายอุปการะเลี้ยงดู เนื่องจากเห็นว่าขณะถึงแก่ความตายผู้เสียหายเป็นเพียงผู้เยาว์ยังไม่มีหน้าที่และความสามารถที่จะให้การอุปการะเลี้ยงดู ทั้งโอกาสที่จะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากผู้เสียหายในอนาคตก็เป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน อัตราการจ่ายค่าตอบแทน⁹⁰

การที่กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดอัตราการจ่ายค่าตอบแทนตายตัวเกินไป ทำให้ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน การชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องเสียหายไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่ต้องสูญเสียไปอย่างกรณีในข้อ 3 ของกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินสามหมื่นบาท
- (2) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท
- (3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

⁹⁰ แหล่งเดิม.

(4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก(1) (2) และ (3) ให้จ่ายเป็นเงิน ตามจำนวนที่ คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ในกรณี (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายตามสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท เมื่อนำมาปรับกับความผิดทางเพศ กรณีข่มขืนกระทำชำเรา คณะกรรมการจะพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายอื่นคือ ไม่เกินสามหมื่นบาท เห็นควรให้มีการแก้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้มีการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายอื่น แบบมีขั้นต่ำขึ้นสูง ไม่ควรกำหนดอัตราเดียวตายตัว เพราะเพื่อให้สามารถเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับการถูกข่มขืนกระทำชำเราและส่งผลกระทบบที่รุนแรง ให้ได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้ถูกกระทำชำเราติดโรคร้าย บาดเจ็บสาหัส เป็นต้น

คดีเกี่ยวกับเพศ ไม่ว่าจะเป็นการถูกข่มขืนกระทำชำเรา การถูกกระทำอนาจาร มันเป็นเรื่องที่ร้ายแรงกับผู้ที่ถูกกระทำ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจริงๆ จำนวนเงินเท่าไรคงเยียวยาเขาไม่ได้ เพราะถูกกระทำไปแล้ว อนุกรรมการท่านหนึ่งเคยให้ความเห็นที่น่าสนใจว่า การที่ผู้หญิงคนหนึ่งถูกข่มขืนกระทำชำเรา ก็เหมือนกับการตายทั้งเป็น ทำไม่ถึงไม่เยียวยาเขาให้เท่ากับผู้เสียหายที่เสียชีวิต

ตัวอย่างคดี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2553 เวลาประมาณ 19.00 น. ผู้ถูกกระทำชำเรา กับเพื่อนได้ขับรถจักรยานยนต์เพื่อกลับบ้าน ขณะที่มาถึงสถานีอนามัย มีวัยรุ่น 2 คนขับรถจักรยานยนต์ตามมาเพื่อขอเบอร์โทรศัพท์ แต่ผู้ถูกกระทำชำเรา กับเพื่อนไม่สนใจ ผู้ถูกกระทำชำเรายังขับรถจักรยานยนต์ไปเรื่อยๆ ชายทั้งสองคนก็ยังขับตามมา ระหว่างนั้นได้ขับมาถึงบริเวณหน้าโรงเรียน เพื่อนผู้ถูกกระทำชำเราเกิดความกลัว จึงให้ผู้ถูกกระทำชำเราขับรถจักรยานยนต์ เลี้ยวเข้าไปในโรงเรียนแต่ชายสองคนก็ยังขับตามมา เพื่อนผู้ถูกกระทำจึงบอกให้ขับรถออกจากโรงเรียน แต่ปรากฏว่าประตูโรงเรียนปิดอยู่ เพื่อนผู้ถูกกระทำชำเราจึงลงจากรถและบอกให้กลุ่มผู้ต้องหาที่นั่งล้อมเหล้าอยู่หน้าโรงเรียนช่วยเปิดประตูหน้าโรงเรียน แต่กลุ่มผู้ต้องหาไม่ยอมเปิดให้เพื่อนผู้ถูกกระทำชำเราจึงดันประตูเอง แต่แง้มได้เพียงนิดเดียวพอให้ตัวเองออกได้ และผู้ถูกกระทำชำเราก็นั่งรถจักรยานยนต์เพื่อตามเพื่อนออกไป แต่กลุ่มผู้ต้องหาไม่ยอมให้ผู้ถูกกระทำชำเราออกไป โดยช่วยกันดึงตัวผู้ถูกกระทำชำเราไปที่ข้างห้องประชุม และดึงไปที่ห้องน้ำ แล้วกลุ่มผู้ต้องหาทั้งหมด 11 คน ร่วมกันข่มขืนผู้ถูกกระทำชำเรา อันเป็นมีลักษณะเป็นการโทรมหญิง พนักงานสอบสวนจับกุมตัวผู้ต้องหาได้แล้ว และมีความเห็นสั่งฟ้องและเสนอการสอบสวนไปยังอัยการ

จังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดแล้ว⁹¹ คดีนี้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน ความเสียหายอื่นให้แก่ผู้เสียหายเป็นเงิน 30,000 บาท ซึ่งในประเทศเยอรมนีการจ่ายค่าชดเชยไม่มี การจำกัดวงเงินขั้นสูงของค่าตอบแทน และค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมจะครอบคลุมถึงค่า รักษาพยาบาล การดูแลทางจิต การฟื้นฟูด้านวิชาชีพ ค่าทดแทนการทุพพลภาพ ค่าทดแทนผู้อยู่ใน อุปการะของเหยื่ออาชญากรรมที่เสียชีวิต ค่ากายภาพบำบัด ค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ เห็นได้ว่านอกจากประเทศเยอรมนี จะจ่าย ค่าชดเชยไม่มีวงเงินขั้นสูงของค่าตอบแทนแล้ว ยังชดเชยค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายมากกว่า กฎกระทรวงฯ กำหนดไว้ เช่น การฟื้นฟูด้านวิชาชีพ บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคย เป็นผู้ทำ ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายอีกวิธีหนึ่ง หากนำมาบัญญัติไว้ใน กฎหมายของไทย จะมีประโยชน์แก่ผู้เสียหายเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ประเทศไทยน่าจะถึงเวลาปรับปรุงกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ อัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ซึ่งผู้เสียหายที่ได้รับผลเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ของผู้อื่น ไม่ว่าจะสูญเสียชีวิต บาดเจ็บทางร่างกาย ทางจิตใจ ทุกสิ่งล้วนมีค่าใช้จ่ายทั้งนั้น การเยียวยา จากรัฐจึงควรปรับให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้

ปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายฯ มีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และจะ นำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้ สรุปและข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

⁹¹ แหล่งเดิม.

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญา: ศึกษาผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน พบว่าเมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความผิดดังกล่าวนอกจากจะฟ้องคดีอาญาเพื่อให้ผู้ที่กระทำผิดได้รับโทษทางอาญาแล้ว สามารถฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเพื่อให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายด้วย ซึ่งเป็นการแยกการเรียกค่าเสียหายทางแพ่งและทางอาญาออกจากกันอย่างเห็นได้ชัด แต่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเพื่อให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบละเมิดอาจไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากผู้เสียหายอาจจะสูญเสียชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินช่วยเหลือตนเองหลังเกิดเหตุไม่ได้ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินคดีและขาดทุนทรัพย์หรือไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดเพื่อให้มารับผิดชดเชยค่าเสียหายได้ หรือในกรณีที่จับกุมได้แต่ผู้กระทำผิดมีฐานะยากจนไม่สามารถชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายได้ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งรัฐมีหน้าที่ป้องกันให้ความปลอดภัยแก่ประชาชน แต่รัฐไม่สามารถดูแลประชาชนได้ รัฐจึงควรเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชนผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมของตนได้

ในประวัติศาสตร์ ประมวลกฎหมายฮัมมูราบีได้รับยกย่องกันว่าเป็นประมวลกฎหมายที่เก่าแก่และมีความสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งได้เป็นแบบอย่างของกฎหมายในยุคต่อๆ มา ประมวลกฎหมายฮัมมูราบีได้บัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีอาญา เช่น ลักทรัพย์ ฆ่าคน จับคนเรียกค่าไถ่ เป็นต้น และมีศาลหรือผู้พิพากษาคัดสินคดี ซึ่งประมวลกฎหมายฮัมมูราบีได้มีบทบัญญัติถึงความรับผิดชอบของชุมชนที่มีต่อความผิดอาญาบางประเภท เช่น ถ้าผู้ใดถูกปล้นทรัพย์และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ ผู้ถูกปล้นทรัพย์สามารถประกาศความสูญเสียทรัพย์สินของตนต่อหน้าพระเจ้าเป็นเจ้าได้ และผู้ปกครองดินแดนหรือท้องถิ่นจะต้องชดเชยทรัพย์สินทดแทนที่เขาต้องสูญเสียไป เป็นต้น

แนวความคิดด้านรัฐสวัสดิการ มาจากแนวคิดที่อาชญากรรมเป็นปัญหาของชุมชนที่อยู่
ในความปกครองดูแลของรัฐจึงเท่ากับว่าเป็นปัญหาของรัฐโดยตรง ดังนั้นเมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้น

และมีผู้เสียหายจากการก่ออาชญากรรมนั้น รัฐจึงควรจะได้รับผิดชอบต่อผู้เสียหายบ้าง ด้วยการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมไม่มากนักน้อย โดยถือว่าเป็นรัฐสวัสดิการประเภทหนึ่ง

สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในลักษณะเยียวยาผู้เสียหายทางการเงินดังนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องละเมิด รัฐได้กำหนดมาตรานี้ไว้เป็นหลักในการให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง โดยกำหนดให้สอดคล้องกับความผิดในทางอาญา กล่าวคือเป็นเรื่องความผิดต่อชีวิต หรือความเสียหายในเรื่องของร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สิน หรือสิทธิต่างๆ ว่าจะต้องเรียกค่าเสียหายอย่างไรบ้าง ลักษณะกฎหมายนี้รัฐได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้แล้ว แต่เป็นเพียงสิทธิที่ผู้เสียหายจะไปฟ้องร้องเอง รัฐไม่ได้ดำเนินการให้ รัฐไม่ได้ให้ค่าตอบแทนในเรื่องนี้แก่ผู้เสียหายแต่อย่างใด

อีกกฎหมายหนึ่งที่ทำให้การเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา คือ บทบัญญัติ มาตรา 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้น แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหาย แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาอีกฉบับหนึ่ง คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้ศาลบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน นอกเหนือจากกรณีที่พนักงานอัยการอาจเรียกร้องแทนผู้เสียหายเฉพาะกรณีเรียกคืนทรัพย์สิน และราคาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 แม้เป็นการปรับปรุงกฎหมายในการที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้เสียหายส่วนใหญ่ในสังคมไทยมีฐานะยากจน นอกจากจะไม่ทราบว่ามีสิทธิเช่นนี้แล้ว ยังค่อนข้างลำบากที่จะทำคำร้องได้เอง อีกทั้งในคดีประเภทที่จำเลยรับสารภาพและศาลพิพากษาลงโทษ

ได้เลยนั้น ผู้เสียหายโดยทั่วไปก็ไม่อาจใช้สิทธินี้ได้ทันที ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายบางกลุ่มที่มีศักยภาพเท่านั้นที่ใช้สิทธิและได้รับประโยชน์

ในต่างประเทศมีกฎหมายชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยรัฐ และจัดให้มีโครงการช่วยเหลือโดยวิธีอื่นนอกเหนือจากการจ่ายค่าทดแทนด้วย เช่น ประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมนี สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งมีรูปแบบและระบบกฎหมายที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ แม้ในรายละเอียดของการที่รัฐจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศต่างๆ จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการจ่ายค่าทดแทน โดยเกี่ยวกับความผิดอาญา ที่มีต่อชีวิต ร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเราก่อนความผิดฐานอื่นๆ มีการนำเอาประเด็นการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในการกระทำความผิดอาญามาเป็นข้อพิจารณาในการจ่ายค่าทดแทน และมีคณะกรรมการเป็นองค์กรผู้ที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในการจ่ายค่าทดแทน

การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ในรูปแบบการจ่ายเงิน ตามกฎหมายไทย ปัจจุบันเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องละเมิด พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น นำมาสู่การพิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญามีผลกระทบต่อสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ดังนี้

5.1.1 ผู้เสียหายใช้สิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ก่อนยื่นใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง หรือกฎหมายอื่นๆ กฎหมายค่าตอบแทนผู้เสียหาย ไม่ตัดสิทธิในการได้มาซึ่งสิทธิเรียกร้องทางอื่น ดังมาตรา 5 ที่บัญญัติให้สิทธิไว้ แต่ยังมีบางกรณีที่มีการจ่ายค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นี้ กระทบสิทธิผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง เช่น กรณีผู้เสียหายบาดเจ็บจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น และเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล หรือค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากผู้เสียหายยื่นใช้สิทธิตามกฎหมายนี้แล้ว ต่อมาไปยื่นเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่ง ในส่วนค่ารักษาพยาบาลที่ได้รับการเยียวยาเต็มตามจำนวนแล้ว จะไม่ได้รับในส่วนของค่ารักษาพยาบาลจากการเรียกค่าสินไหมทดแทนอีก ยกเว้นแต่ได้รับการเยียวยาจากกฎหมายค่าตอบแทนไม่เต็มจำนวนตามที่ผู้เสียหายได้จ่ายไปจริง

5.1.2 เมื่อผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนในทางศาล หรือจากคู่กรณี หรือจากกฎหมายอื่นๆ ต่อมาจึงยื่นใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นี้ แนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย มีมติงดจ่าย หรือจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน โดยอ้างมาตรา 18 วรรคท้าย ซึ่งหลักของมาตรา 18 วรรคท้ายนี้ ผู้บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้จะต้องไม่ตีความตัดโอกาสที่ผู้เสียหายมีสิทธิ ได้รับสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามกฎหมายอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แต่แนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ยังมีผลกระทบต่อผู้เสียหายที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนทางศาลมาแล้ว ดังนั้น การใช้สิทธิในการยื่นขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนนี้ จะก่อนหรือหลังจากใช้สิทธิตามกฎหมายอื่น ผลที่ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนควรจะเหมือนกัน แต่กลายเป็นว่าหากยื่นหลังจากใช้สิทธิอื่นมาแล้ว อาจได้รับค่าตอบแทนเพียงบางส่วน หรืออาจจะไม่ได้รับเลย ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของมาตรา 5 อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแนวทางการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ส่วนหนึ่ง มีคำพิพากษากลับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา จากมติงดจ่าย หรือจ่ายค่าตอบแทนเพียงบางส่วน เป็นจ่ายค่าตอบแทน หรือจ่ายเพิ่ม จึงทำให้เห็นได้ว่าการพิจารณาของศาลอุทธรณ์มองเจตนารมณ์ของ มาตรา 5 ที่ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนหรือประโยชน์ตามกฎหมายอื่นๆ ด้วย และคำนึงถึงมาตรา 18 วรรคท้าย โดยพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ แม้ว่าพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนไม่มากแต่ก็พิจารณาจ่ายตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งในประเทศฝรั่งเศส กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชอบใช้ในทางแพ่งและศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ไว้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล จากแนวทางการพิจารณาของประเทศฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่ากฎหมายในประเทศฝรั่งเศส เห็นถึงความสำคัญในการเยียวยาผู้เสียหายเป็นอย่างมาก ไม่น่าสิทธิที่ผู้เสียหายได้รับมาแล้วตัดสิทธิผู้เสียหายไม่ให้ได้รับค่าตอบแทน แต่กลับเพิ่มการชดเชยให้แก่ผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจึงน่าจะนำแนวคิดดังกล่าวมาเพื่อปรับปรุงกฎหมายไทยที่มีอยู่ เพื่อจะได้คุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

5.1.3 กฎหมายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ได้บัญญัติถึงการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นที่สามารถขอรับค่าตอบแทนจากรัฐได้มีเฉพาะ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐาน ทอดทิ้งเด็ก คนป่วย หรือคนชรา ซึ่งหากมีการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวแล้วมีผลกระทบต่อ การกระทำความผิดฐานอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สินด้วย ผู้เสียหายขอรับค่าตอบแทนได้เพียงความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย และจิตใจเท่านั้น แต่ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินนั้นไม่สามารถขอรับค่าตอบแทน จากรัฐได้ แม้ว่าจะเป็นการกระทำความผิดครั้งเดียวกันนั้น จึงควรมีการเพิ่มฐานความผิดให้ ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการเยียวยาความเสียหายที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงแต่มี ข้อยกเว้นในเรื่องฐานความผิดเท่านั้น ในกฎหมายของต่างประเทศ มีหลายประเทศที่เยียวยา ผู้เสียหายโดยไม่ระบุฐานความผิด และเยียวยาไปถึงความเสียหายทางทรัพย์สินด้วย เช่น ในมลรัฐ วิดตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย มีการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาทุกประเภท ไม่มีการ ระบุว่าอาชญากรรมประเภทใดบ้างที่อยู่ในข่ายของการได้รับค่าทดแทน ดังนั้น แม้ว่าจะเป็น อาชญากรรมในลักษณะการประทุษร้ายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน หรืออื่นๆ ก็อาจจะได้รับการทดแทน ทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษจำคุกเท่านั้น ส่วนในประเทศฝรั่งเศส การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิด เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหาย ในความผิดฐานลักทรัพย์ น้อ โกง หรือขโมยของ ไม่ได้รับการ เยียวยาหรือ ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิด ดังกล่าว จนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่สิ้น ไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

5.1.4 การขอรับค่าตอบแทนในความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการ กระทำความผิด ระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาอันสั้นมาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้ถึง สิทธิของตนเอง ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่เข้าใจว่าต้องรอ ให้คดีทางแพ่งสิ้นสุดก่อน ซึ่งในประเทศญี่ปุ่น การยื่นคำขอรับค่าตอบแทนของผู้เสียหายใน คดีอาญาต้องกระทำภายใน 2 ปี ในประเทศฝรั่งเศส การยื่นคำขอต้องกระทำภายใน 3 ปี นับแต่เกิด อาชญากรรม หรือภายใน 1 ปี นับแต่ศาลมีคำพิพากษาครั้งสุดท้ายหรือภายใน 10 ปี นับแต่เกิดเหตุ ก่อการร้าย แต่ต้องได้รับการรับรองจากองค์กร คณะ ผู้พิพากษา ในประเทศเยอรมนีการยื่นคำขอไม่มี กำหนดระยะเวลาไว้ว่าจะต้องยื่นภายในเวลาเท่าใด แต่ทางปฏิบัติปกติให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอภายใน 1 ปี แต่หากยื่นคำภายในเวลาเกิน 1 ปี จะรับค่าชดเชยนับแต่วันที่ยื่นคำขอ มิใช่วันที่เกิดอาชญากรรม

5.1.5 ผู้บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ยังไม่เคยใช้บทกำหนดโทษ เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารหลักฐาน หรือข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาจากบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ปัญหาการจ่าย ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาล่าช้า ไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้ทันที ปัจจุบันกระบวนการ พิจารณาจ่ายค่าตอบแทนใช้เวลาไม่ต่ำกว่าหกเดือนถึงหนึ่งปี ซึ่งเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดขึ้นตอนการ พิจารณาของหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้ว่า จะดำเนินการภายใน 108 วัน ถ้าไม่ได้รับรายงานการ สอบสวนจากพนักงานสอบสวน หรือพยานหลักฐานที่เพียงพอก็ต้องรอเรื่องไว้ก่อน ซึ่งเมื่อ เปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นการพิจารณาจะใช้เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้น จะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ในการดำเนินการให้ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย และ หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้ในเวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือคณะกรรมการไม่สามารถหาสมัครร่วมกันในการจ่ายค่าตอบแทน ได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็นการช่วยเหลือฉุกเฉิน แก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้เป็นจำนวนตามสมควร และในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิ ได้รับค่าเสียหายเบื้องต้น อย่างน้อย 2 วัน-1 เดือน

5.1.6 ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ก็มี ส่วนที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่รวดเร็ว ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เช่น คณะกรรมการ พิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา มีขนาดค่อนข้าง ใหญ่เกินไป (16 ท่าน) ทำให้การประชุมเพื่อพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญาไม่สามารถทำได้บ่อยครั้งนัก ซึ่งแต่ละท่านก็มีภารกิจหน้าที่ค่อนข้างมาก แต่ รูปแบบของคณะกรรมการที่พิจารณาจ่ายตอบแทนในประเทศฝรั่งเศส และประเทศสหรัฐอเมริกา มีคณะกรรมการไม่เกิน 3 ท่าน และต้องมีผู้พิพากษาเป็นคณะกรรมการร่วมอยู่ด้วย ซึ่งทำให้การ พิจารณาจ่ายค่าตอบแทนทำได้บ่อยครั้ง และการพิจารณาค่าตอบแทนเป็นไปอย่างรวดเร็ว และ หลักเกณฑ์ของผู้เสียหายจะมีความแตกต่างจากหลักเกณฑ์ของจำเลยโดยสิ้นเชิง ควรแยก คณะกรรมการเป็น 2 ชุดในการพิจารณาเพราะจะทำให้การพิจารณารวดเร็วขึ้น และในการพิจารณา การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา คณะกรรมการควรวางหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทน ผู้เสียหายให้ชัดเจนเพื่อให้คณะกรรมการอนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นจะได้ทำการกลั่นกรอง ตามเกณฑ์มาตรฐานที่คณะกรรมการได้วางหลักเกณฑ์ไว้

5.1.7 กฎหมายเปิดช่องให้คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 พิจารณาจ่ายค่าตอบแทนได้ถึงหนึ่งแสนบาท แต่ในแนวทางการพิจารณามีอัตราการจ่ายค่าตอบแทนกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายเพียงแค่ 50,000 บาท แต่หากเป็นการกระทำของพลเมืองดีจึงจะจ่ายค่าตอบแทนความตาย 100,000 บาท ทำให้การจ่ายค่าตอบแทนไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรมกับผู้เสียหาย หรือทายาทของผู้เสียหายรายอื่นๆ ที่จำเป็นต้องสูญเสียคนที่เขารักไปโดยผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการกระทำผิดนั้น และการที่กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดอัตราการจ่ายค่าตอบแทนตายตัวเกินไป ทำให้ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันการชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องเสียหายไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่ต้องสูญเสียไป ซึ่งในประเทศเยอรมนีการจ่ายค่าชดเชยไม่มีการจำกัดวงเงินขั้นสูงของค่าตอบแทน และค่าชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมจะครอบคลุมถึงค่ารักษาพยาบาล การดูแลทางจิต การฟื้นฟูด้านวิชาชีพ ค่าทดแทนการทุพพลภาพ ค่าทดแทนผู้อยู่ในอุปการะของเหยื่ออาชญากรรมที่เสียชีวิต ค่ากายภาพบำบัด ค่าปลงศพ ค่าขาดไร้อุปการะเลี้ยงดู บริการการทำงานบ้านซึ่งเหยื่ออาชญากรรมเคยเป็นผู้ทำ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการทำความผิดทางอาญา ศึกษาผลกระทบต่อดีทิตีในการเรียกค่าสินไหมทดแทน โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศไทยยังไม่สามารถคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

5.2.1 การได้รับค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายจากคู่กรณี ศาลไม่ควรนำสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายได้รับจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาประกอบการพิจารณา เนื่องจากผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังเช่นในประเทศฝรั่งเศส กรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชอบผิดใช้ในทางแพ่ง และศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล

5.2.2 คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา ควรปรับแนวทางการพิจารณา โดยไม่นำสิทธิที่ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งหรือตามกฎหมายอื่น มาตัดโอกาสในการพิจารณาค่าตอบแทน เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้รัฐไม่สามารถดูแลความปลอดภัยในชีวิตร่างกายของประชาชนได้ จึงมีหน้าที่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเพื่อเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ดังความตามมาตรา 5 การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามกฎหมายอื่น และการเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้มีอัตราการจ่ายค่าตอบแทนที่จำกัดตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ฉะนั้นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายไม่เต็มตามจำนวนที่เสียหายจ่ายไปจริง

5.2.3 ควรเพิ่มฐานความผิดที่รัฐต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน อันเกิดขึ้นในขณะที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วย หรือคนชรา เพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางศาลใช้ระยะเวลานาน ถ้าไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดได้ หรือหากจับได้แต่ผู้กระทำความผิด มีฐานะยากจนก็ไม่สามารถจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้

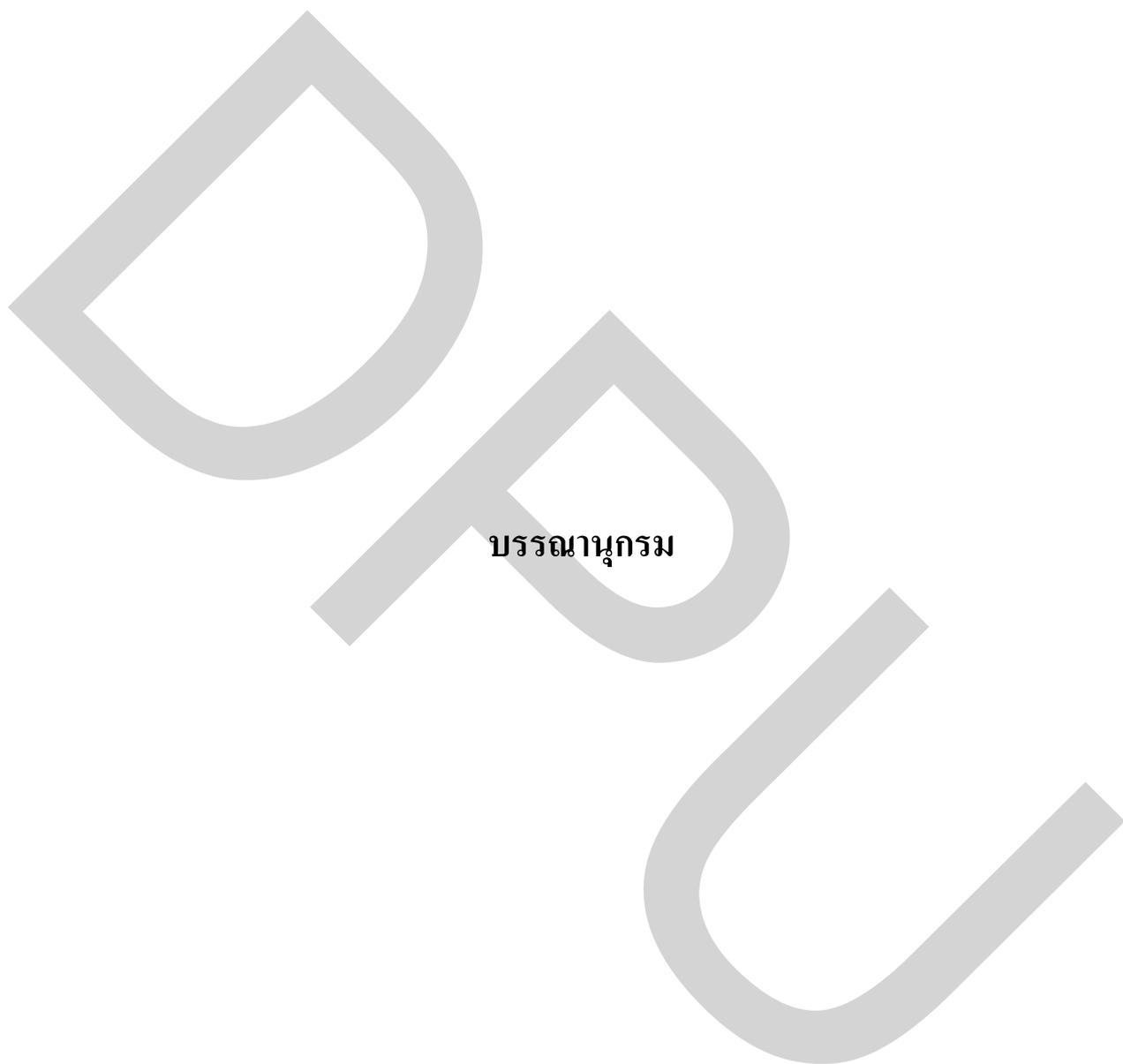
5.2.4 ควรแก้ไข มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยขยายระยะเวลาการยื่นคำขอรับค่าตอบแทนเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี ดังเช่นในประเทศญี่ปุ่น ต้องยื่นคำขอภายใน 2 ปี หรือประเทศฝรั่งเศส ต้องยื่นคำขอภายใน 3 ปี เพราะระยะเวลา 1 ปี สั้นเกินไปสำหรับผู้เสียหายได้รู้ถึงสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ แต่หากผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นกลไกที่ต้องพึ่งอำนาจศาล ซึ่งมีข้อจำกัดอยู่คือ ต้องมีตัวจำเลย ดังนั้น การที่มีพระราชบัญญัตินี้ ย่อมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองสิทธิดียิ่งขึ้น และไม่กระทบสิทธิผู้เสียหายที่ใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนทางศาลควบคู่ไปกับการใช้สิทธิยื่นขอรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้

5.2.5 ควรใช้บทกำหนดโทษ เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกสารหลักฐาน หรือข้อมูลประกอบการพิจารณาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการพิจารณาไม่เกิดความล่าช้า และสามารถเยียวยาผู้เสียหายที่เดือดร้อนได้ และหากไม่สามารถนำข้อมูลมาพิจารณาประกอบได้ หรือหากไม่สามารถหาสมัครร่วมกันในการจ่ายค่าตอบแทนได้ ควรเพิ่มมาตรการการจ่ายค่าตอบแทนฉุกเฉินให้แก่ผู้เสียหายหรือทายาทเบื้องต้นก่อนเหมือนในประเทศญี่ปุ่นและฝรั่งเศส ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือผู้เสียหายได้ นอกจากการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางศาล

5.2.6 ควรแก้ไขมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยปรับรูปแบบของจำนวนคณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนฯ ให้ไม่มากจนเกินไปและต้องมีผู้พิพากษาเป็นคณะกรรมการร่วมอยู่ด้วยดังในประเทศ สหรัฐอเมริกาหรือประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากอาชีพผู้พิพากษามีความใกล้ชิดกับผู้เสียหาย และมี ประสบการณ์ในการพิจารณาคดีน่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการพิจารณาค่าตอบแทน รวมทั้ง ควรแยกคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ใน คดีอาญา เป็น 2 ชุด ผู้เสียหาย และจำเลยเพราะหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายจะมีความแตกต่างจาก หลักเกณฑ์ของจำเลยโดยสิ้นเชิง เพื่อสะดวกและรวดเร็วต่อการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนแก่ ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

5.2.7 ควรให้มีการแก้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่าย ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ข้อ 3 (4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น โดยให้มีการจ่ายค่าตอบแทนแบบมีขั้นต่ำขั้นสูงไม่ควรกำหนดอัตรา เดียวตายตัว เพื่อสามารถเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และ เศรษฐกิจในปัจจุบัน

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะมาตรการทางกฎหมาย เพื่อให้การ จ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้อื่น ไม่กระทบต่อสิทธิในการ เรียกค่าสินไหมทดแทน และการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายฉบับใด ควรบังคับใช้ ให้คุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหายมากกว่ารื้อถอนสิทธิ เพื่อให้ระบบการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหาย ในประเทศไทยมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เสนอสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. (2550). *การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา (รายงานการวิจัย)*. จัดพิมพ์โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญา.

สนิท สนั่นศิลป์. (2529). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด.

สุขุม สุนทรินัย. (2544). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

เสนีย์ ปราโมช. (2505). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้*.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.

สำนักงานกฤษฎีกา. (4 มีนาคม 2540). *บันทึกข้อความ ส่วนราชการกลุ่มกฎหมายที่ 12*.

หยุด แสงอุทัย. (2495). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา*. กรุงเทพมหานคร: วิบูลย์กิจ.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิติศาสตร์. (2552). *เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-*

15 การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บทความ

คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2526, กุมภาพันธ์). “คำเสียหายในคดีละเมิด.” *วารสารกฎหมาย*. หน้า 26-27.

ธีระ สุธีวารังกูร. (2543, ตุลาคม). “การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรอง.”

วารสารนิติศาสตร์ 29, (4). หน้า 578.

พิศवास สุคนธ์พันธุ์. (2524). “ความเสียหายทางจิตใจ ตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์.”

วารสารนิติศาสตร์, 12 (2). หน้า 168.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2544, 3 กันยายน). “ความรับผิดทางละเมิดของฝ่ายปกครองตาม Common Law

ในระบบกฎหมายอังกฤษ.” *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 32. หน้า 564.

วิทยานิพนธ์

- ศิริลักษณ์ กิริติรัตนพฤกษ์. (2552). *การกำหนดค่าเสียหาย: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีผิดสัญญาและละเมิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สินีกันต์ สิทธิเวทิตเดช. (2549). *ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ทางจิตใจ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อมรรัตน์ กรियाผล. (2544). *ทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต่อการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยการชดเชยค่าเสียหายในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี นายสุวรรณ. (2534). *การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม โดยรัฐ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กฎหมายคอมคอม. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2556, จาก <http://www.kodmhai.com/m2/m2-3/m3-40-51.html>

เอกสารอื่นๆ

- ข้อมูลคดีที่เกิดขึ้นจริง จากสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. “สรุปการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดี สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-31 มกราคม 2555.”

กฎหมาย

- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Sumner, J. C. (1987, 20 December). "Victim Participation in the Criminal Injustice System" *The Australain & New Zealand Journal of Criminology*.

Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973.

ELECTRONIC SOURCES

The Law Reform Commission 1998. Consultation paper on Aggravated, Exemplary and Restitutionary Damages. Retrieved June 8, 2012,

http://www.Lawreform.ie/publication/data/Irc97/Irc/Irc_97.html.

The CICA Annual Report and Accounts of 2003/04, p.6. Retrieved December 28, 2012, from

https://www.cica.gov.uk/portal/page?_pageid=115,64721&_dad=portal&_schema=PORTAL

Office of Justice Programs. (n.d.). Retrieved December 28, 2012, from

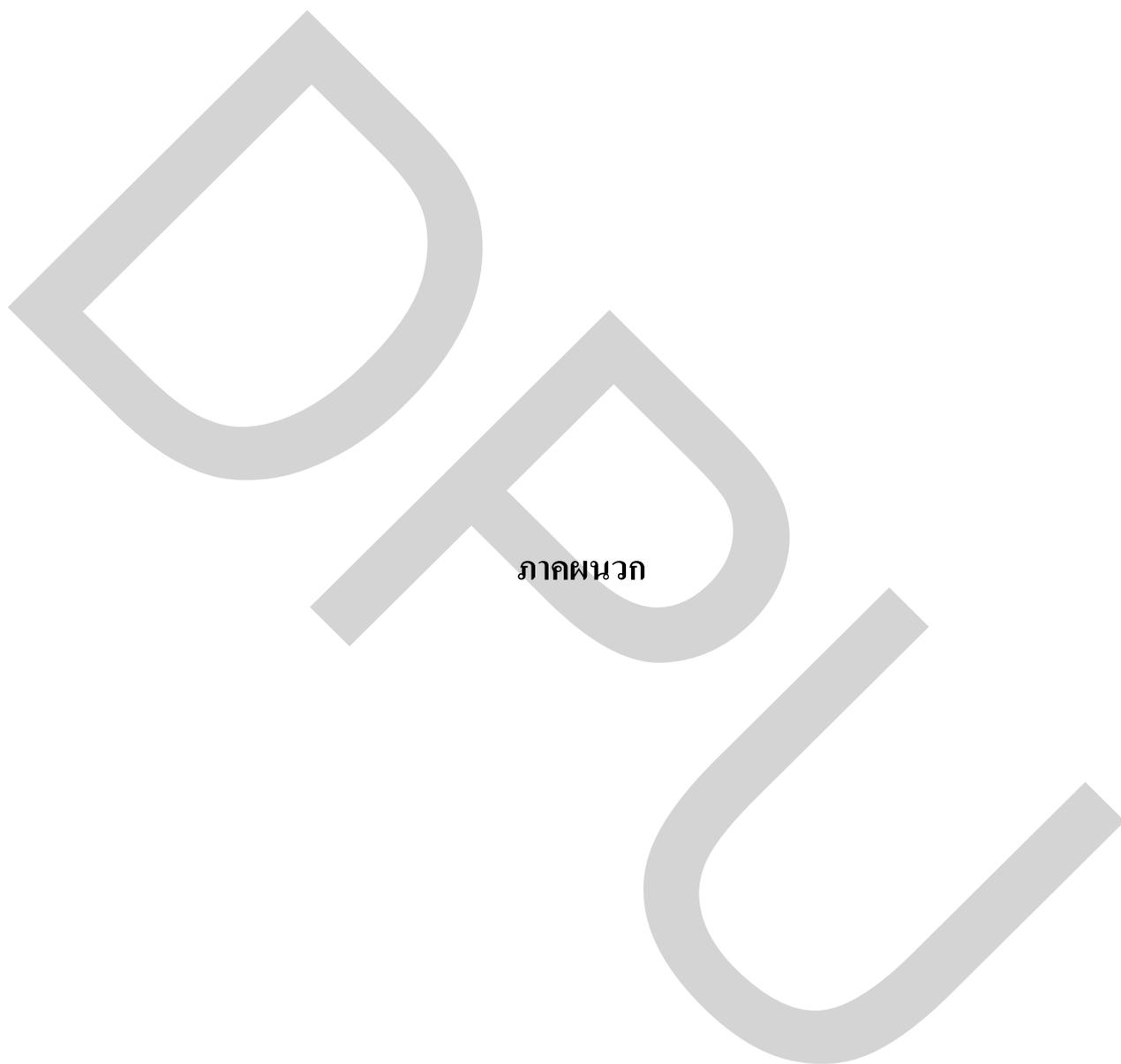
<http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

Legal information institute. Retrieved December 28, 2012, from

http://www.law.cornell.edu/nyctap/I93_0071htm.

The Latest from Craig Smith's Blog. Retrieved December 28, 2012, from

<http://www.craigsmithsblog.com/>

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติ

ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พ.ศ. 2544

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2544

เป็นปีที่ 56 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 34 มาตรา 37 และมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

“ค่าตอบแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากหรือเนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น

“ค่าทดแทน” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับ เนื่องจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏว่า คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีนั้น พึงเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลย ไม่เป็นความผิด

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา

“พนักงานอัยการ” หมายความว่า พนักงานอัยการตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานอัยการ หรืออัยการทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศแต่งตั้ง พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้ บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 5 การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้ตามกฎหมายอื่น

มาตรา 6 ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายแล้วแต่กรณี ให้สิทธิในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทั้งนี้ตาม ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด 2

คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน
และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

มาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนกรมพระธรรมนูญ ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้แทนสภาพนาความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีอีกห้าคนเป็นกรรมการ ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการแพทย์ ด้านสังคม สงเคราะห์ และด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน เป็นที่ประจักษ์ อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน

ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นเลขานุการ และอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกินสองคนก็ได้

มาตรา 8 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณานุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้
  - (2) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ เพื่อดำเนินการ ตามพระราชบัญญัตินี้
  - (3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา
  - (4) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้
- ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 8 นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติแทนได้

มาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่ง อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออกโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีเพราะบกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 11 ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา 12 ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้ว แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

มาตรา 13 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากของผู้เข้าร่วมประชุม กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 14 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

ในการประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา 13 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา

มาตรา 15 ให้จัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาขึ้น ในกระทรวงยุติธรรมและให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) รับคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งทำความเข้าใจเห็นเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ
- (3) ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นหรือบุคคลใดๆ เพื่อขอทราบข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย
- (4) เก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย
- (5) กระทำกิจการตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย

มาตรา 16 ในกรณีที่สำนักงานเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงยุติธรรมอาจแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีหรือดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี ตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ และให้แจ้งศาลทราบ

การดำเนินคดีตามมาตรานี้ ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

หมวด 4

การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา

มาตรา 17 ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย อันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 18 ค่าตอบแทนตามมาตรา 17 ได้แก่

- (1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
- (2) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย จำนวนไม่เกินที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ

(4) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

มาตรา 19 หากปรากฏในภายหลังว่าการกระทำที่ผู้เสียหายอาศัยเป็นเหตุในการขอรับค่าตอบแทนนั้น ไม่เป็นความผิดอาญาหรือไม่มีการกระทำเช่นนั้น ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้ผู้เสียหาย คืนค่าตอบแทนที่ได้รับไป แก่กระทรวงยุติธรรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

หมวด 5

การจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

มาตรา 20 จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ต้อง

(1) เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

(2) ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีและ

(3) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และคณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี จำเลยที่ถึงแก่ความตายนั้น มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ได้ด้วย

มาตรา 21 การกำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามมาตรา 20 ให้กำหนดตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(3) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

(4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี

(5) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว

ในกรณีที่มิได้ขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืนการสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นว่านั้นได้ให้คณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้น ให้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

หมวด 6

การยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ และการอุทธรณ์

มาตรา 22 ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทนายซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ ณ สำนักงาน ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำ ความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี

มาตรา 23 ในกรณีที่ผู้เสียหาย จำเลย หรือทนายซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย จำเลย หรือทนาย ซึ่งได้รับความเสียหาย แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแทนได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 24 หลักเกณฑ์ วิธีการยื่นคำขอและวิธีพิจารณาคำขอ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา 25 ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

การยื่นอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ผู้อุทธรณ์จะยื่นต่อสำนักงานหรือศาลจังหวัดที่ผู้ยื่นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต เพื่อส่งให้แก่ ศาลอุทธรณ์ก็ได้และให้ถือว่าเป็นการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งแล้ว

ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจได้สวนหลักฐานเพิ่มเติมโดยสืบพยานเอง หรืออาจแต่งตั้งให้ศาลชั้นต้นตามที่เห็นสมควรทำแทนก็ได้

หมวด 7

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 26 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) สอบปากคำผู้ยื่นคำขอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่างๆ ตามคำขอ
- (2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้อธิบายคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา 27 ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 8

บทกำหนดโทษ

มาตรา 28 ผู้ใดยื่นคำขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 29 ผู้ใดให้อธิบายคำ หรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเกี่ยวกับการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 30 ผู้ใดไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งหนังสือตอบหนังสือสอบถาม เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นตามคำสั่งของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา 31 ในวาระเริ่มแรกให้กระทรวงยุติธรรมกำหนดให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงยุติธรรมดำเนินการในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานจนกว่าจะตั้งสำนักงานแล้วเสร็จ ทั้งนี้ ภายในกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

รายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย
แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจรับค่าตอบแทนได้ตามมาตรา 17
ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด
ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึง มาตรา 287
ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึง มาตรา 294
หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300
หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305
หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็กคนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา 306
ถึง มาตรา 308

กฎกระทรวง

กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย

และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ. ๒๕๔๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในกฎกระทรวงนี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

ข้อ ๒ ในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมถึงโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

ข้อ ๓ ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

(๒) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท

(๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

(๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท ค่าตอบแทนตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึง

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท

ข้อ ๔ ในกรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญาถึงแก่ความตาย ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายนั้น ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าตอบแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท

(๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท

(๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ข้อ ๕ ในการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ให้คณะกรรมการคำนึงถึงพฤติการณ์ของคดี ความเดือนร้อนที่ได้รับ และโอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหายจากทางอื่นด้วย

ข้อ ๖ ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญาดังต่อไปนี้

(๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(๒) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี

(๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาทนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ

(๔) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี
(ก) ค่าทนายความ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินอัตราที่กำหนดในตารางท้ายกฎกระทรวงนี้

(ข) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการดำเนินคดี ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตาม (๑) และ (๒) ให้รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท

ข้อ ๗ ในกรณีที่จำเลยในคดีอาญาถึงแก่ความตาย อันเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยนั้น ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าทดแทน ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนหนึ่งแสนบาท

(๒) ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท

(๓) ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท

(๔) ค่าเสียหายอื่นนอกจาก (๑) (๒) และ (๓) ให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

ข้อ ๘ เมื่อคณะกรรมการอนุมัติให้จ่ายเงินค่าตอบแทนผู้เสียหายหรือเงินค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ให้ผู้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แล้วแต่

กรณี ยื่นคำขอรับเงินค่าตอบแทนหรือเงินค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามแบบที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญากำหนด

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

พงศ์เทพ เทพกาญจนา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ร้อยเอก สุชาติ เชาว์วิศิษฐ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

๒๕๔๖

อัตรากำหนดความในการดำเนินคดีแก่จำเลยในคดีอาญา
ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

พ.ศ. ๒๕๔๔

คดีประเภทที่ ๑	คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต	อัตราขั้นต่ำเรื่องละ ๔,๐๐๐ บาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
คดีประเภทที่ ๒	คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปแต่ไม่ถึงประหารชีวิต และให้รวมถึงคดีอาญาที่มีความผิดหลายกรรมหลายกระทงซึ่งแต่ละกระทงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี แต่เมื่อรวมโทษทุกกระทงแล้วเกินกว่าสิบปีขึ้นไปด้วย	อัตราขั้นต่ำเรื่องละ ๓,๐๐๐ บาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ ๗๕,๐๐๐ บาท
คดีประเภทที่ ๓	คดีอื่นนอกจากคดีในประเภทที่ ๑ หรือประเภทที่ ๒	อัตราขั้นต่ำเรื่องละ ๒,๐๐๐ บาท อัตราขั้นสูงเรื่องละ ๕๐,๐๐๐ บาท

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวนภาพร สุทธิวงษ์

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2542-2546 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

พุทธศักราช 2547 ประกาศนียบัตรหลักสูตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 21

สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพนายความ